

D.B.43160

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
D.B.43160

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R 151
Alındığı Yer : .. Fen Bil. Ens. 222
Tarih : .. 16.11.1987
Fatura :
Fiatı : .. 2500 TL
Ayniyat No : .. 1/36
Kayıt No : .. 45030
UDC : .. 7.033
Ek :

xcomp.

C

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

mm/206

TURGUTREİS (AKÇAALAN) YERLEŞİM DÜZENİ
VE
YÖRESEL MİMARİ ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MUALLA YAZMAN
Mimar

İSTANBUL 1986

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

GİRİŞ

BÖLÜM 1. Turgutreis (Akçaalan) Ve Çevresinin Ülke Ve Bölge- sindeki Yeri	4
1.1. Coğrafi Yapısı	4
1.1.1. Konumu	4
1.1.2. İklim	4
1.1.3. Topoğrafya	9
1.1.4. Jeolojik yapı	11
1.1.5. Doğal bitki örtüsü.....	11
1.1.6. Doğal manzara.....	14
1.1.7. Ulaşım	14
1.1.8. Tarım ve hayvancılık	15
1.1.9. Nüfus	15
BÖLÜM 2. Turgutreis (Akçaalan) Ve Çevresinde Yerleşme Düze- ni Ve Gelişme	18
2.1. Alanın ve çevresinin yerleşme tarihi	18
2.2. Yörede toplumsal ve ekonomik yapı	23
BÖLÜM 3. Yöresel Mimari	25
3.1. Yerleşim düzeni	25
3.2. Eski dokunun fiziksel özellikleri	30
3.2.1. Eski dokuda sokaklar	31
3.2.2. Eski dokuda yapılar	40
3.2.2.1. Evlerin genel özellikleri	65
3.2.2.1.1. Yapı yüksekliği	65
3.2.2.1.2. Yapı yaşı	65
3.2.2.1.3. Yapısal durum	65
3.2.2.2. Evlerin iç düzenleri	67
3.2.2.3. Yapı öğeleri	74
3.2.2.3.1. Duvarlar	74

3.2.2.3.2. Çatılar	75
3.2.2.3.3. Bacalar ocaklar	78
3.2.2.3.4. Kapılar	84
3.2.2.3.5. Pencereleler	87
3.2.2.3.6. Avlular	97
3.2.2.3.7. Süslemeler	99
3.2.2.3.8. Merdivenler ve diğer yapı ele- manları	102
3.2.2.3.9. Döşeme, tavan kaplamaları	103
3.2.2.4. Yapı malzemesi kaynakları	104
3.2.2.5. El aygıtları	108
3.2.2.6. Halı ve kilimler, mobilya ve diğer ev eşyaları	109
3.2.3. Değişikliğe uğramış yapılar	110
3.2.4. Rahatsız edici çevresel öğeler	112
BÖLÜM 4. Yöresel Mimari ve Turizm İlişkisi	113
4.1. Turizmin Turgutreis (Akçaalan)'e etkileri	118
4.1.1. Arazi kullanımına etkisi	118
4.1.2. Turizmin sosyal yaşama etkisi	119
BÖLÜM 5. Genel Değerlendirme	120
KAYNAKLAR	122
EK HARİTALAR	

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım bu çalışmada, Turgutreis (Akçaalan) ve çevresindeki yerleşme düzeni ile yöresel mimariyi araştırmaya çalıştım.

Araştırmalarım ve çalışmalarım yardımcı olamayan, olumlu önerileri ile tezime katkıda bulunan Tez Danışmanım Sayın Hocam Doç. Işık Aydemir'e teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmalarım sırasında yardımlarını gördüğüm, Arkeolog Mine Tunçay'a, Sait Sar'a ve fotoğraf çekimlerinde yardımcı olan Kamil Gökbel'e teşekkür ederim.

GİRİŞ

Bodrum hakkında bugüne kadar çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Ancak Turgutreis (Akçaalan) köyü hakkında herhangi bir araştırma gerçekleştirilmemiştir. Genelde tipik Bodrum mimarisini içeren diğer köylerden pek farkı yoktur. Ünlü denizci Turgut Reis'in köyü olması konunun seçilmesine neden olmuştur.

Araştırmanın amacı: Turgutreis (Akçaalan) ve çevresinin yerleşme düzeni, yerleşme tarihi ve eski dokunun özelliklerini incelemek tezin amacını içermektedir.

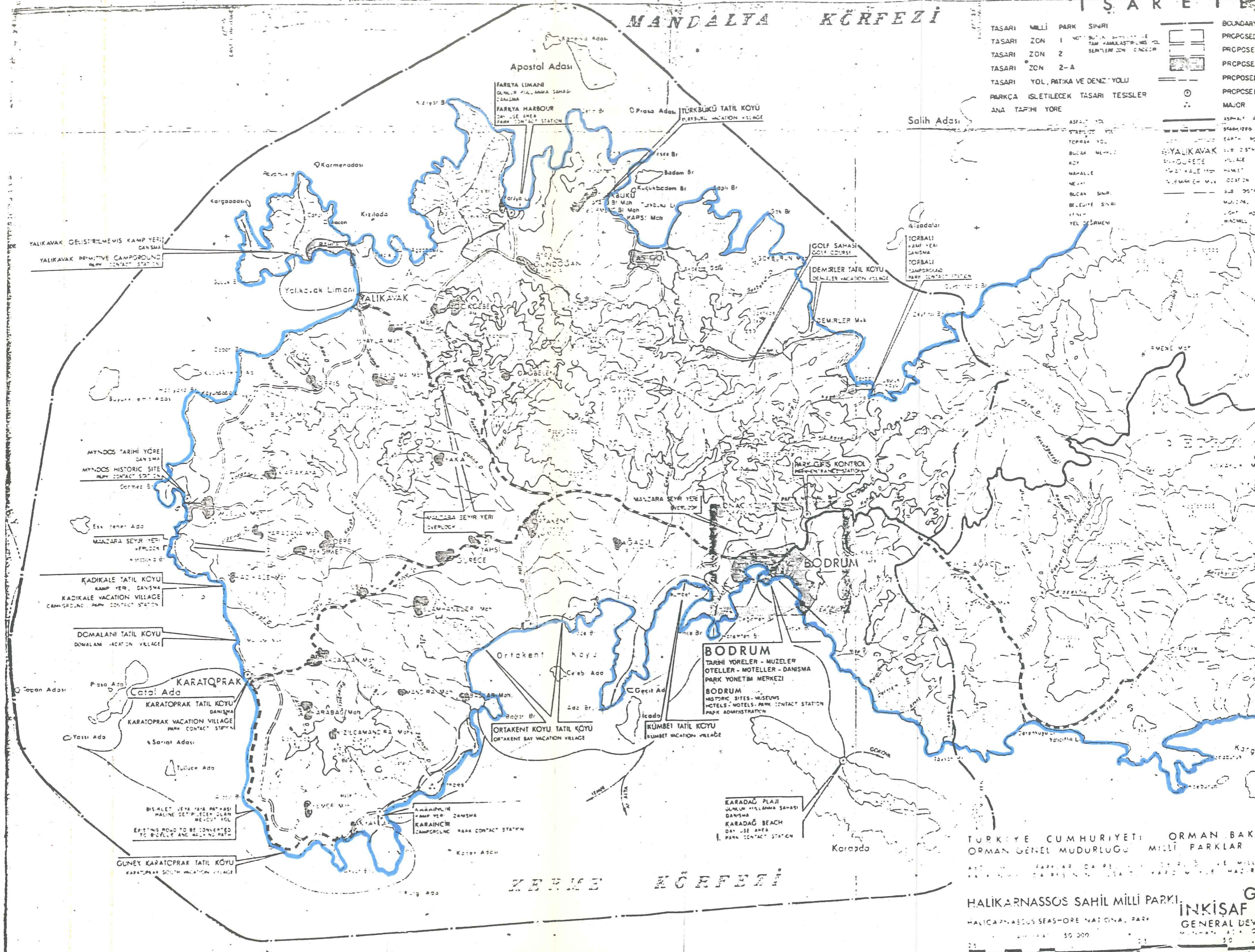
Araştırma yöntemi: Turgutreis (Akçaalan)'da arazi çalışmaları yaşanarak yapılmış, topoğrafya ve kent dokusu ile ilgili saptamalar yerinde detaylı olarak incelenmiştir. Bu çalışmaların sonucunda, eski dokunun detaylı tesbiti yapılmıştır. Gerek arazi gerekse literatürden toplanan bilgiler sonucunda araştırmanın tamamlanması fotoğraflar, tablolar, haritalar ile bu çalışmaların belgelenmesi uygun görülmüştür.

Bu çalışma kapsamı içinde tez 5 bölümden oluşmaktadır.

Tezin kapsamı gereği ve danışmanımın da yönlendirmesi sonucu salt yerleşim düzeni ve eski dokunun araştırılması, yöre kültürünün incelenmesi ile yetinilmiş, gerekli koruma önerileri ve uygulamaya yönelik çalışmaların başka bir konu içinde ele alınması gerektiği için tezin çalışma alanı dışında bırakılmıştır.

MANDALYA KÖRFEZİ

TASARETE

TASARI	MILLI	PARK	SINIRI	BOUNDARY
TASARI	ZON 1	1	1	PROPOSED
TASARI	ZON 2	2	2	PROPOSED
TASARI	ZON 2-A	2-A	2-A	PROPOSED
TASARI	YOL, PATIKA VE DENİZ YOLU			PROPOSED
PARKÇA	İŞLETİLECEK TASARI TESİSLER			PROPOSED
ANA	TAFİHİ YÖRE			MAJOR

YALIKAVAK GELİŞTİRİLMİŞ KAMP YERİ
DANIŞMA
YALIKAVAK PRIMITIVE CAMPGROUND
PARK CONTACT STATION

MYNDOS TARİHİ YÖRE
DANIŞMA
MYNDOS HISTORIC SITE
PARK CONTACT STATION

KADIKALE TATIL KOYU
KAMP YERİ, DANIŞMA
KADIKALE VACATION VILLAGE
CAMPGROUND, PARK CONTACT STATION

DOMALANI TATIL KOYU
DOMALANI VACATION VILLAGE

KARATOPRAK
Catal Ada
KARATOPRAK TATIL KOYU
DANIŞMA
KARATOPRAK VACATION VILLAGE
PARK CONTACT STATION

BİŞLİCİ YERİ YAVA PATIKASI
HALINE GEÇİRİLMİŞ OLAN
BİŞLİCİ YOLU
EXISTING ROAD TO BE CONVERTED
TO BICYCLE AND BUSHY PATH

GÜNEY KARATOPRAK TATIL KOYU
KARATOPRAK SOUTH VACATION VILLAGE

FARLYA LIMANI
DANIŞMA SAHAŞI
FARLYA HARBOUR
DAY USE AREA
PARK CONTACT STATION

TURKBÜKÜ TATIL KOYU
TURKBÜKÜ VACATION VILLAGE

GOLF SAHAŞI
GOLF COURSE
DEMİRLER TATIL KOYU
DEMİRLER VACATION VILLAGE

TORBALI
KAMP YERİ
DANIŞMA
TORBALI
CAMPGROUND
PARK CONTACT STATION

MANİFA SEYİR YERİ
OVERLOOK

MANİFA SEYİR YERİ
OVERLOOK

BODRUM
TARİHİ YÖRELER - MUZELER
OTELLER - MOTELLER - DANIŞMA
PARK YÖNETİM MERKEZİ
BODRUM
HISTORIC SITES - MUSEUMS
HOTELS - MOTELS - PARK CONTACT STATION
PARK ADMINISTRATION

KÜMBET TATIL KOYU
KÜMBET VACATION VILLAGE

KARADAĞ PLAJI
ULUNUR HİLALİNA SAHAŞI
DANIŞMA
KARADAĞ BEACH
DAY USE AREA
PARK CONTACT STATION

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAK
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLİ PARKLAR

HALIKARNASSOS SAHİL MİLLİ PARKI
HALICARNASSOS SEASHORE NATIONAL PARK

INKİŞAF
GENERAL DEV

BÖLÜM I. Turgutreis (Akçaalan) ve çevresinin ülke ve bölge-
sindeki yeri

I.I. Coğrafi yapısı

I.I.I. Konumu

Turgutreis (Akçaalan), Ege Bölgemizin en güneydeki ili olan Muğla ili sınırları içindedir. Konum olarak ülkenin en güney batı ucundadır.

Kuzeyde Mandalya, Güneyde Kerme körfezleri ile belirlenmiştir. Muğla ili, 36° - 37° kuzey paraleli ile 27° - 29° doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Deniz kıyı uzunluğu kara sınır uzunluğundan fazladır.

Turgutreis (Akçaalan)'in kuzeyinde Gümüşlük ve Kadıkalesi koyları, güneyinde Akyarlar köyü bulunmaktadır.

I.I.2. İklim

Bodrum ve yöresi Akdeniz iklim özelliklerini taşımaktadır. Akdeniz ikliminin en belirgin özelliği yazların sıcak ve kurak, kışların ise ılık ve yağışlı geçmesidir.

Sıcaklık: 1937-1970 rasat ortalamalarına göre sıcaklık dağılımı aşağıda verilmiştir(1).

Aylar	Max. sic. C ^o	Ort. sic. C ^o	Min. sic. C ^o
Ocak	20.7	11.3	-4.0
Şubat	22.0	11.6	-4.1
Mart	26.8	12.8	-1.2
Nisan	31.3	16.4	4.0
Mayıs	40.0	20.8	7.4
haziran	41.3	25.3	12.7
Temmuz	41.7	28.0	17.5

(1). İrem Acaroğlu

Gümüşlük yerleşim projesi
Apu. Mühendislik Müşavirlik
ltd. Şti. Ankara. Haziran
1980, s.10-11

Aylar	Max. sic. C ^o	Ort. sic. C ^o	Min. sic. C ^o
Ağustos	43.6	27.8	16.6
Eylül	40.0	24.4	10.3
Ekim	34.2	19.9	5.1
Kasım	28.0	16.4	-1.6
Aralık	23.1	13.2	-2.8
Yıllık	43.6	19.0	14.1

Tablodan da görüldüğü gibi ortalama sıcaklığı en yüksek olan ay Temmuz, en düşük ay ise Ocak'tır(1).

Nispi Nem: Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi 1938-1965 yıllarına göre ortalama nispi nem yüzdesi 62,25 olup, nemlilik dağılımı yaz aylarında kış aylarına göre düşüktür.

Ortalama nemin en fazla olduğu ay Aralık, en az olduğu ay ise Temmuz'dur(2).

Aylar	Ort.nespi nem %
Ocak	74
Şubat	71
Mart	68
Nisan	68
Mayıs	56
Haziran	52
Temmuz	53
Ağustos	57
Eylül	68
Ekim	68
Kasım	74
Aralık	76
Yıllık	62,25

(1). İrem Acaroglu

Gümüşlük yerleşim projesi
Apu.Mühendislik Müşavirlik
İtd.Şti. Ankara. Haziran
1980, s.11

(2).Boğrum Gözlem İstasyonu

Yağış durumu: Akdeniz ikliminin etkisinde olan Turgutreis, ılımlı geçen kiş ayları boyunca bol yağışlıdır. Kasabada kar yağmaz. Yalnız senede 1-2defa don yapar. Toprağı pek etkilemez. Yağış durumu aylara göre aşağıda verilmiştir.

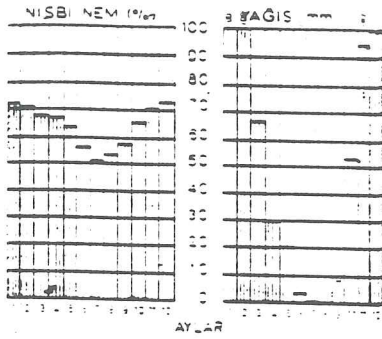
Aylar	Ort. Yağış (mm)
Ocak	200.0
şubat	109.0
Mart	66.6
Nisan	29.2
Mayıs	19.8
Haziran	4.4
Temmuz	0.5
Ağustos	0.2
Eylül	8.8
Ekim	53.6
Kasım	93.9
Aralık	186.9
Yıllık	772.9

Rüzgar: Bodrum yarımadasına egemen rüzgarlar kiş aylarında güney doğudan, yaz ve bahar aylarında ise kuzey ve kuzey batıdan esmektedirler. Bütün kıyılarda deniz meltemi vardır. Özellikle yaz aylarında ısınma farkından meydana gelmektedir. Gündüz denizden karaya, geceleride karadan denize doğru eserler. Yazın kuzey-batı imbat, kişin lodos rüzgarları eser. Genel olarak Haziran'da poyraz rüzgarı hakimdir(1).

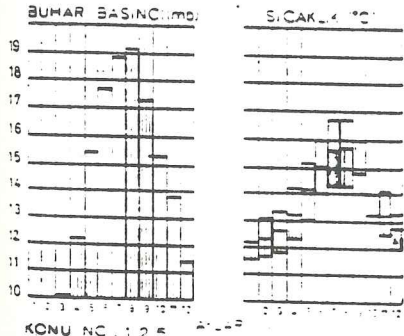
(1). İrem Acaroğlu

Gümüşlük yerleşme projesi
Apu.Mühendislik Müşavirlik
ltd. şti. Ankara. Haziran
1980, s.11

RÜZGAR GÜLÜ

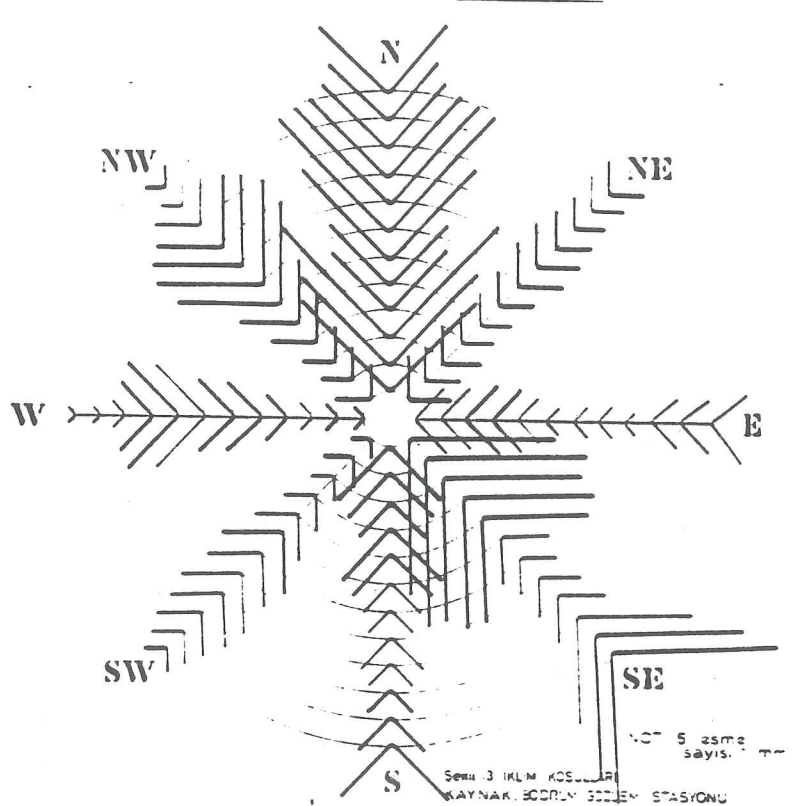

— yüksek
— ortalama
■ düşük

— 01-20
— 21-40
— 41-60

KONU NO: 125
KAYNAK: BODRUM İZLENİM STASYONU

Seri 3 İKLİM KESİTLERİ
KAYNAK: BODRUM İZLENİM STASYONU

NOT: 5 asma sayıs.

I.I.3. Topografya

Topografya, genel olarak jeolojik yapı, tektonik ve iklime bağılı olarak gelişmiştir. Bu faktörlerin etkileri görülsede bünye farklıları değişik topografik şekilleri meydana getirerek ve değişerek doğal güzelliklerin oluşumunu sağlamıştır(1). Dağların denize dik olarak gelmesi ile bunların aralarında kalan akarsuların meydana getirdiği geniş ve verimli ova Turgutreis ve çevresinin topografyasını oluşturmaktadır. Dağların bu konumu dolayısı ile iç kısımlara kadar Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Ege Bölgesi kıyıları ve akarsu havzaları tarıma elverişli, alüvyonlu, bu yüzden verimli topraklara sahiptir.

Sahiller: Turgutreis, sahili çok uzun bir plaja sahip değildir, güneyinde bir çok küçük koy, plaj olanağını sağlamaktadır. Sahilin kuzey uzantısında ise, bitki formasyonlarının sahile kadar uzanması bu kısma farklı özellikler kazandırmaktadır. Turgutreis'te sadece limanın çevresinde 3 km. boyunca uzanan bir plaj mevcuttur. Ancak güneye Akyarlar köyü yönüne gidildikçe, kayalıklar arasında küçük kumsallar görülmektedir.

Ovalar: Kuzey-Güney doğrultusunda uzanan ve Turgutreis'in doğusunu tamamen kapatan tepeler ile deniz arasındaki düzlük küçük akarsuların getirdiği alüvyonlu birikintilerden oluşmuştur.

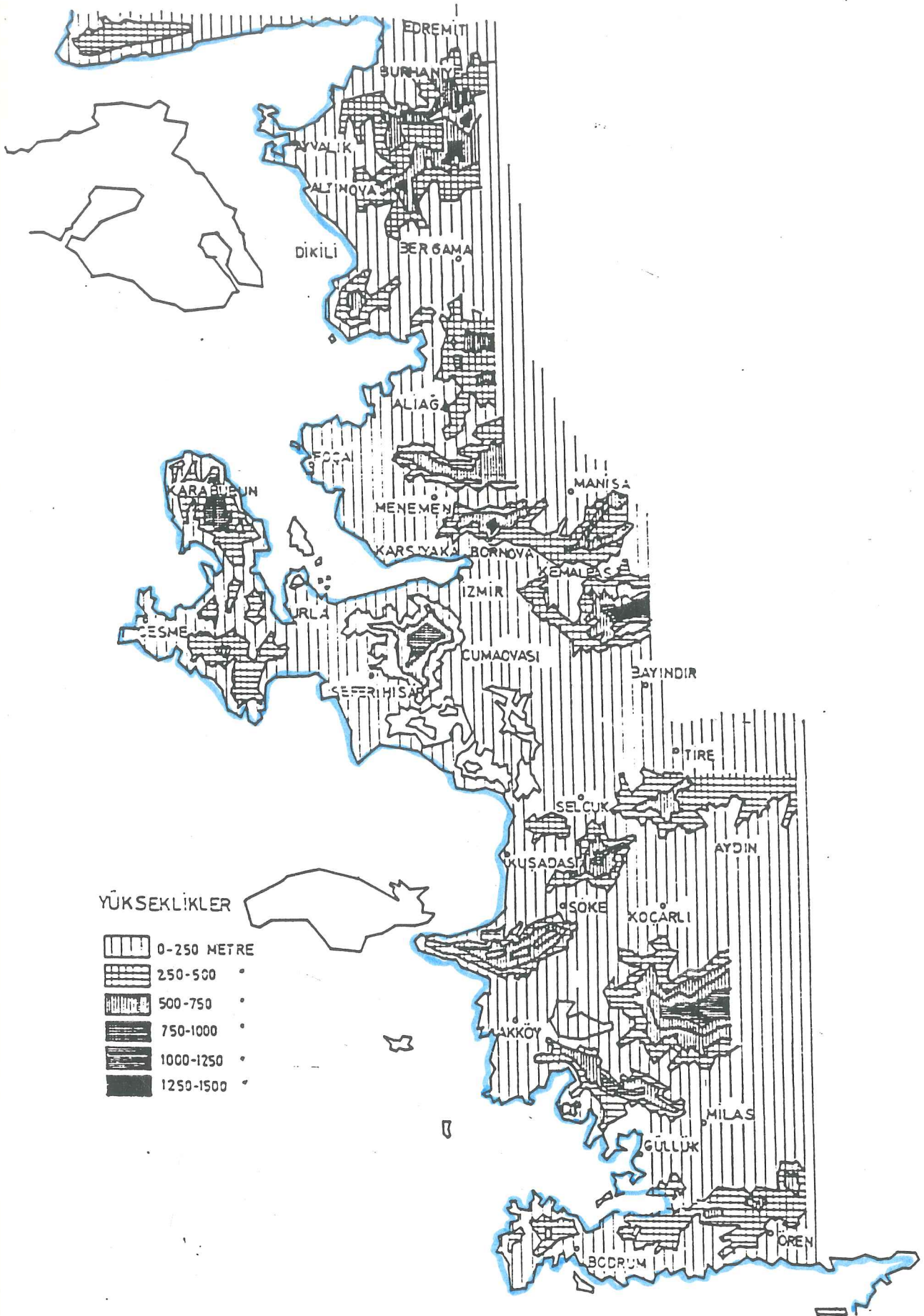
Dağlar: Turgutreis'in doğusunda, Kuzey-Güney doğrultusunda uzanırlar. Ortakent (Müşkebi) köyünün kuzeyinde yer alan Pazar Dağının (551 mt) etekleri bu dağ sırasını oluşturmaktadır. Ayrıca, Kuzey doğusunda Bozdağ (231 mt), güney doğusunda Doru Dağı (358 mt) bulunmaktadır(2).

(1) T.T.B. Turizm Genel Müdürlüğü Fiziksel Pl. Dairesi,

Batı Türkiye Fiziksel Turizm Gelişme Etüdü, Ankara, 1968, s.22

(2) Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Milli Parkl. Dairesi Halikarnassos Sahil Milli

Parkı, Haziran 1971

YÜKSEKLİKLER

- 0-250 METRE
- 250-500
- 500-750
- 750-1000
- 1000-1250
- 1250-1500

Akarsular: Turgutreis'in kurulu bulunduğu düzlükte büyük akarsular bulunmamakla birlikte, küçük dereler bilhassa yağmur suları ile beslenerek bütün düzlüğü sulamakta, tarım alanlarını ve bahçeleri zenginleştirmektedir. Ana ürün olan narenciye bahçelerinin sulanması bu dere yatakları üzerinde açılan kuyularla sağlanmaktadır.

I.I.4. Jeolojik Yapı

Turgutreis'in jeolojik yapısı hareketlidir. Liman çevresi ve Kadıkalesi'ne kadar olan sahil şeridi kuaterner alüvyon, Akçaalan ve Karabağ mahallelerinin bulunduğu yamaçlar andezitten oluşmuştur(1).

Bilinen zamanlara göre 1933 senesinde 8mil uzaktaki İstanköy (Kos) adasını harap eden büyük deprem burada da etkili olmuş bazı binalarda çatlaklar meydana gelmiştir.1957 yılında Fethiye kasabasını yerle bir eden depremde Turgutreis'in çok az hasar gördüğü tesbit edilmiştir(2).

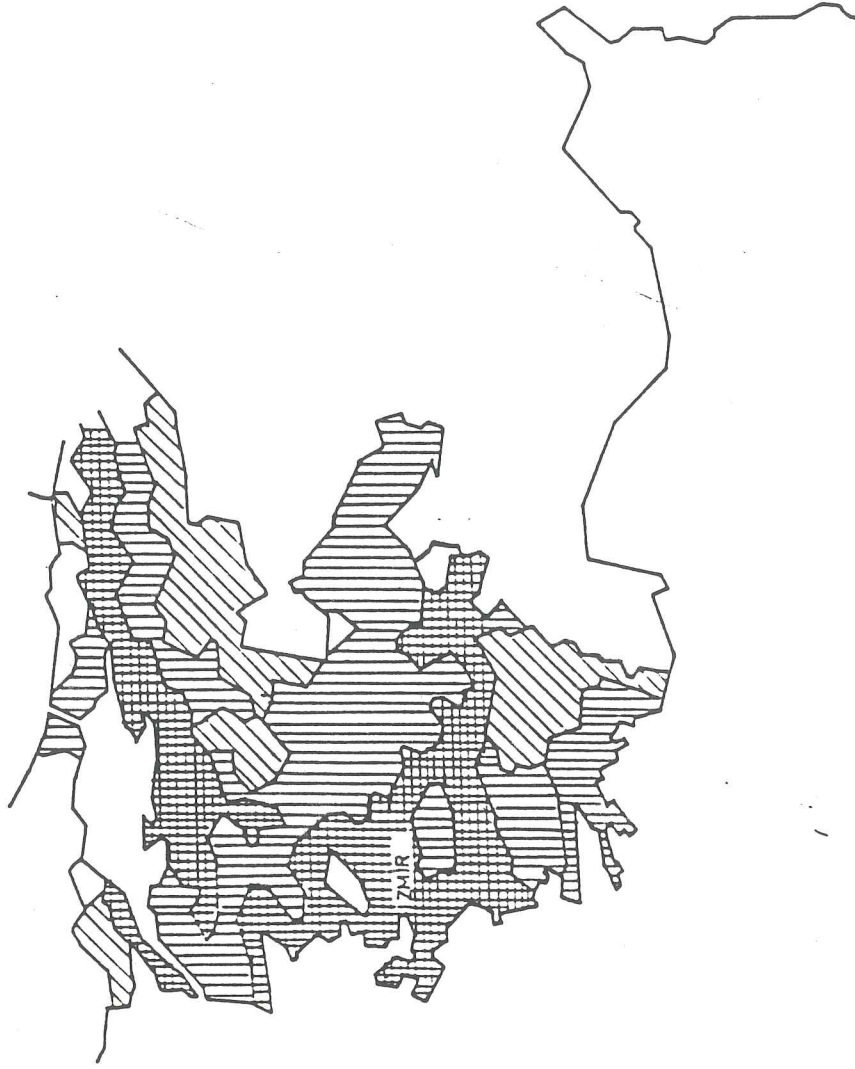
I.I.5. Doğal Bitki Örtüsü

Akdeniz ikliminin etkisinde olan Turgutreis, uygun iklim koşulları nedeniyle zengin bitki örtüsüne sahiptir.Bitki örtüsü topoğrafyanın etkisinde yayılım göstermekte ve makilerden oluşmaktadır. Halkın çoğunluğu tarımla uğraştığından, etkili tarım alanları her tür narenciye ve zeytin ağaçlarıyla kaplıdır. Yörede orman alanı bulunmamakla birlikte, bulunan seyrek ağaçlar iğne yapraklı çam ve menengeç türüdür.

(1) Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Milli Parkl. Dairesi
Halikarnassos Sahil Milli
Parkı, Haziran 1971, Pafta no:
Hal-4

(2) Turgutreis Belediyesi İmar Raporu, 21.8.1967, s.1

DEPREM BÖLGELERİ

- 1.DERECE DEPREM BÖLGELERİ
2. "
3. "
- DEPREM OLMAYA BÖLGELER

PERMO - MEZOZİK ŞİŞT

MEZOZİK GENEL

TRİAS KALKER

KUATERNER ALUVYON

DAZİT

ANDEZİT

FAY

ŞARYAJ

FORMASYON HUUDU

PERMIO - MESOZOIC SCHIST

GENERAL MESOZOIC

TRIASSIC LIMESTONE

QUATERNARY ALLUVIUM

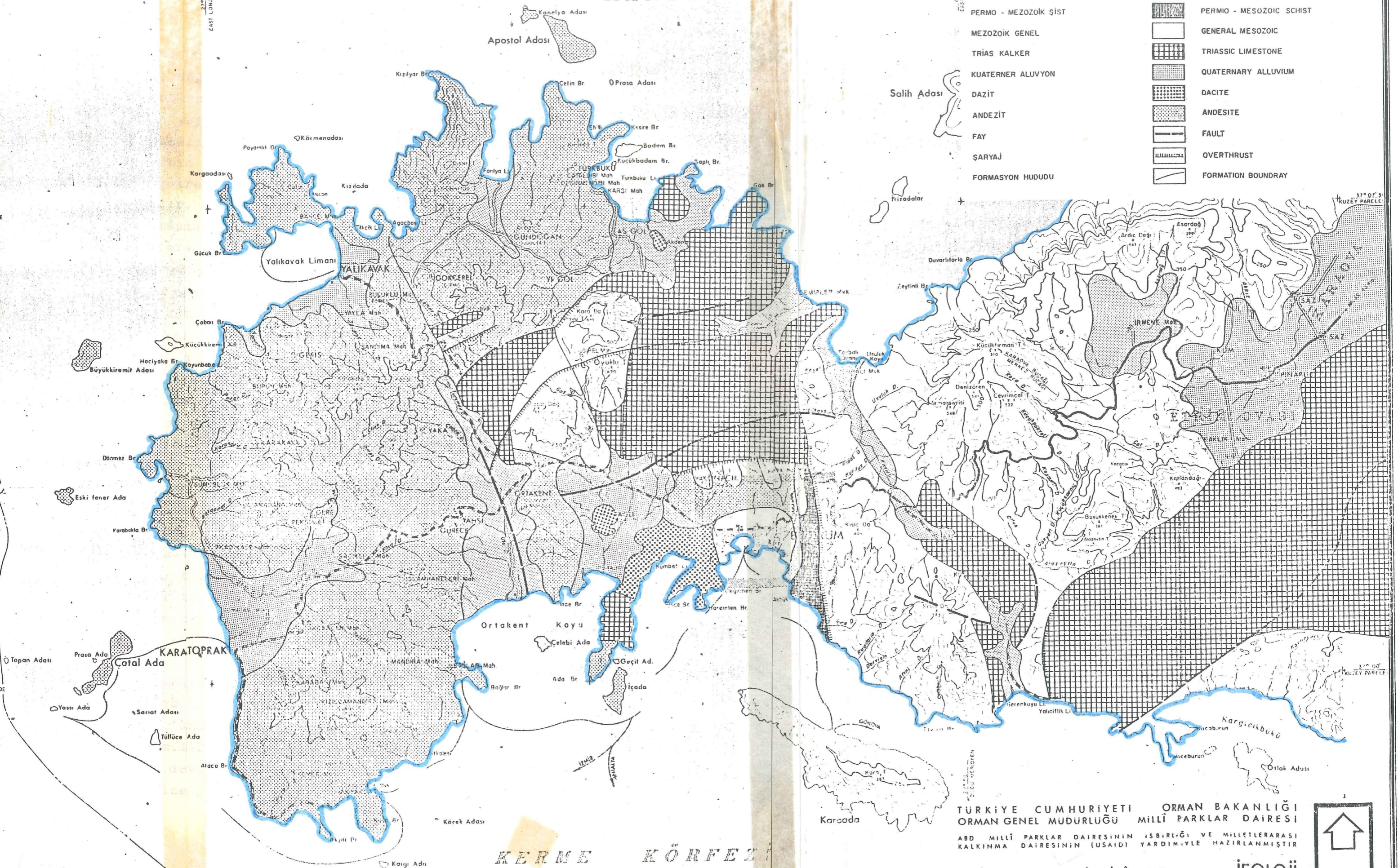
DACITE

ANDESITE

FAULT

OVERTHRUST

FORMATION BOUNDARY

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLİ PARKLAR DAİRESİ

ABD MİLLİ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR

HALIKARNASSOS SAHİL MİLLİ PARKI

JEOLOJİ

HALICARNASSUS SEASHORE NATIONAL PARK

GEOLOGY

ÖLÇEK: TAM EB'AT 1:50.000

MÜNYANI ACIRLIĞI 50 METRE

HAZIRLANIŞ TARİHİ: 1971

HAZIRLANIŞ YERİ: 25 KM

PAFTA NO.

HAL - 4

HAZIRLANIŞ YERİ: 25 KM

KERME KÖRFEZİ

TÜRKİYE
YENANİSTAN

I.I.6. Doğal Manzara

Turgutreis, doğu yönünü tamamıyla kapatan dağ etekleri, kuzey ve güney yönlerini çevreleyen dağlarla, deniz arasındaki verimli ovaya yayılmış narenciye bahçeleri, bahçe evleri ve dağın mahalleleriyle yerleşmiştir. Tam karşısında yer alan Çatal adasının görünüşü ne derece heybetli ise, adanın sahilinden Turgutreis'in görünüşü de doyumsuz güzellikte ve heyecan vericidir. Manzaraya, bu doyumsuz güzelliği veren, üç rengin kaynaşmasıdır. Bitki örtüsünün yeşili, denizin derin mavisi ve evlerin beyazı...

Bodrum'dan karayolu ile gelirken, Turgutreis girişinde önce sol yamaçta beyaz evleri ile Akçaalan mahallesi, önüne çıkan tepeyi aştıktan sonra denize kadar narenciye bahçeleri arasında kuşbakışı Turgutreis.

Ziyarete gelen tüm yabancı konuklara girişte sunulan huzurdur, bu manzara.

Deniz yolu ile sahili dolaşılırsa, güneyde Akyarlar köyünün kurulduğu koy ve birbirini takip eden küçük koylarla, yer yer denize kadar inen dik kayalıklarla geliriz, Turgutreis önlerine. 3km. uzunluğundaki Turgutreis sahilinde ise dalgakıran, liman ve küçük alışveriş üniteleri ile bütün sahil boyunca dizilmiş turistik tesisleri görmekteyiz.

Karşıdaki Çatal adasında ise gelenleri bir çıplaklık ve sükunet karşılamaktadır. Yanyana iki tepe ve arada bir kumsal. Kumsalın iki tarafı deniz olup, doğusu yani Turgutreis tarafı küçük bir koy şeklinde içeriye girmekte, batısı ise tamamen açık denize bakmaktadır.

I.I.7. Ulaşım

Bodrum yarımadasının batı ucunda yer alan ve yerleşme merkezi Akçaalan köyü olan Turgutreis, 18 km.lik asfalt karayolu ile Bodrum'a bağlanmaktadır. Önemli yerleşim merkezlerinden İzmir'e 270 km.dir. Ayrıca kıyıya paralel olarak kuzey ve güney yönünde devam eden köy yolu niteliğindeki yer yer asfalt veya stabilize yollarla, köylere gidilebilmektedir.

I.I.8. Tarım Ve Hayvancılık

Turgutreis halkının büyük çoğunluğunun ana uğraşı tarımdır. Arazisi tamamıyla narenciye ağaçları ile kaplıdır. Narenciye türlerinden ise özellikle mandalina %80'i ihtiva etmektedir. Bu ürünün değerlendirilmesi iç ve dış piyasa, ağaçtan toplanıp, boylama (kalibrasyon) yapıldıktan sonra sevkedilerek olur. Ayrıca zeytin ağaçlarının çokluğu dolayısıyla zeytincilik önemli derecede gelişmiştir. Bir tane zeytinyağı fabrikası bu konuda çalışmaktadır.

Bunlardan başka bazı meyve ağaçlarında (ihtiyacı karşılama) yetişmektedir. Özellikle erik, armut ve incir.

Ekilebilen alanlarda ise, özellikle yaz aylarında yaz sebzeleri (domates, biber, kabak, patlıcan v.s.) elde edilmektedir. Turgutreis'te, hayvancılıkla ilgili olarak anlatılacak pek fazla şey yoktur. Deniz ürünleri-balıkçılık, halkın bir bölümünün geçim kaynağıdır. Ayrıca, özellikle büyük baş hayvancılık yapılmakta ve gelişmektedir. Bu ürünler bucakta bulunan kooperatifler tarafından değerlendirilmektedir.

I.I.9. Nüfus

Nüfusa ilişkin olarak elimizdeki ilk sayısal veriler 1904 nüfus sayımı sonuçlarıdır. Buna göre Muğla ilinin 1904 deki nüfusu 143 532 dir. 1927 de ise bu sayı %21.8 oranında bir artışla 174 687 olmuştur.

Turgutreis yerleşmesinin 1955-1975 yılları arasındaki artışları ve oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

1955	1960	1965	1970	1975	yıl
1603	1945	2063	2049	2156	nüfus
21.53	4.67	0.65	5.22		% oranl.

Bodrum nüfus artışı ancak 1955-1960 döneminde doğal artışın üstüne çıkabilmiştir. Kentin nüfusunun hızla artmaya başladığı dönemler 1965 den sonra olmuştur. Bilindiği gibi bu yıllarda bir yandan yörenin ünü artarken bir yandan da iç turizm, yaratılmak istenen tüketim toplumunun bir sonucu olarak artmış ve özellikle ülkenin "entellektüel" grupları Bodrum'u yazlık mes-

kenleri durumuna sokmuşlardır, hatta bir kısmı kentte devamlı yerleşmeyi yeğlemişlerdir.

Bu tür kişilerin Bodrum'u mesken edinmeleri kentin çekiciliğini daha da arttırmış ve Bodrum ülke turizminin hem içte hemde dışta bir simgesi haline gelmiştir.

Çalışma konusu Turgutreis (Akçaalan) yerleşmesinin ilk nüfus kaydı 1955 yılında yapılmıştır. Yerleşme en büyük artış oranına 1955-1960 döneminde ulaşmıştır. Yerleşmenin yerleşik nüfusu çok yavaş artmaktadır. Bunda nüfusu Bodrum'un çekmesinin ve mevsimsel yerleşime pek fazla açık olmasının da rolü vardır. Çok sayıda kooperatifin arazilerinin değerlendirme ve kullanıma açmasıyla Turgutreis (Akçaalan) yerleşmesinde de büyük bir gelişmenin ve hatta giderek bir nüfus patlamasının gerçekleşmesi beklenmektedir(1).

(1) İrem Acaroğlu

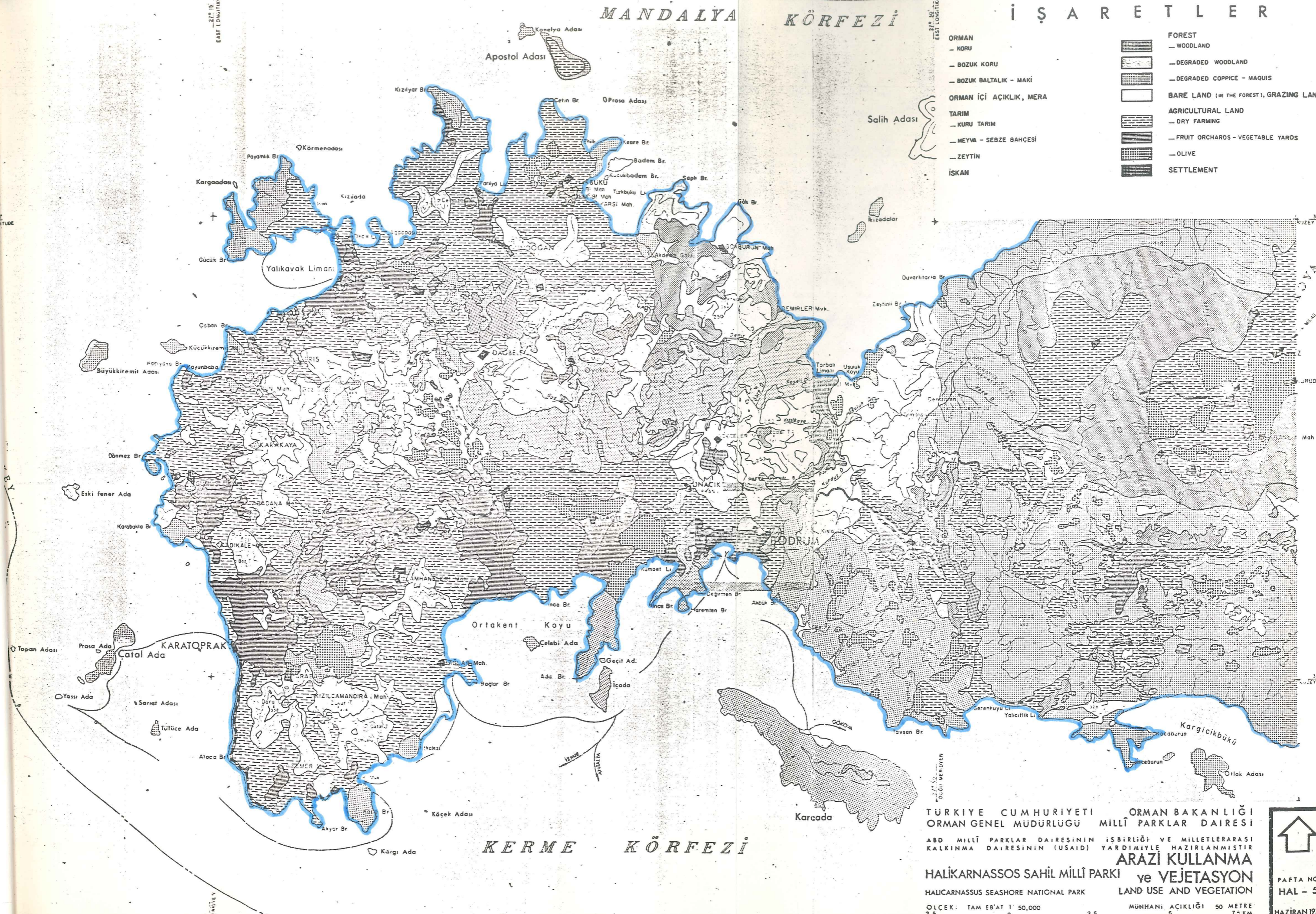
Gümüşlük yerleşim projesi
Apu.Mühendislik Müşavirlik
Ltd. Şti. Ankara. Haziran
1980, s.16-17

MANDALYA

KÖRFEZİ

İŞARETLER

ORMAN	FOREST
- KORU	- WOODLAND
- BOZUK KORU	- DEGRADED WOODLAND
- BOZUK BALTALIK - MAKİ	- DEGRADED COPPICE - MAQUIS
ORMAN İÇİ AÇIKLIK, MERA	BARE LAND (IN THE FOREST), GRAZING LAND
TARIM	AGRICULTURAL LAND
- KURU TARIM	- DRY FARMING
- MEYVA - SEBZE BAHCESİ	- FRUIT ORCHARDS - VEGETABLE YARDS
- ZEYTİN	- OLIVE
ISKAN	SETTLEMENT

KERME KÖRFEZİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
 ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ
 ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
 KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR
ARAZİ KULLANMA ve VEJETASYON
 HALIKARNASSOS SAHİL MİLLÎ PARKI LAND USE AND VEGETATION
 HALICARNASSOS SEASHORE NATIONAL PARK
 ÖLÇEK: TAM EB'AT 1:50,000 MÜNHANI AÇIKLIĞI 50 METRE
 2,5 0 2,5 5 7,5 KM.

↑
 PAFTA NO.
 HAL - 5
 HAZİRAN 1971

BÖLÜM 2. Turgutreis (Akçaalan) ve çevresinde yerleşme düzeni ve gelişme

2.1. Alanın ve çevresinin yerleşme tarihi

Anadolu yarımadasının güney-batı ucuna Büyük Menderes nehri ile, Dalaman çayı arasında kalan bölgeye Karya (Caria) denir. Karya'nın başkenti olan Bodrum (Halikarnassos), M.Ö. VII. yüzyılda kurulmuştur. Kentin kurucuları olan Lelegler daha önceki yüzyıllarda Menderes nehrinin güney kısmına göçebe olarak gelmişlerdir. Leleg kabilesinin başında bulunan Kar, yörenin mutlak egemeni olmuştur. Karya sözcüğü Kar-yöneticiden türetilmiştir.

Poseidon (Tek ağaç burnu)dan başlayarak Anadolu'nun en güney noktalarından birini oluşturan Trio Pion (Fener ve Tekir burnu)na kadar uzanan kıyı Karya kıyısıdır. Karya'lılar usta gemici ve pervasız savaşçılar olarak bilinirlerdi. Ege ve Akdeniz'de, Girit ve Cyclad adalarına, Mısır'a seferler düzenlemişler, Truva savaşlarında Truva'ya yardım etmişlerdi.

Truva savaşlarından 150 yıl sonra Yunanistan'dan Ege kıyılarına bir göçmen akını başlamıştır. Bu göçmenler Leleg'leri Menderes nehrinin güneyine sürmüşler ve Leleg'ler Güllük körfezi kıyılarına ve Bodrum yöresine yerleşmişlerdir.

Myndos (Gümüşlük), Bargylia (Vargil-Güllük) kentlerini işgal etmişlerdir(1).

Çağdaş Türkçe'de Gümüşlük diye tanınan Myndos antik yerleşimi bölgenin en önemli yerleşim merkezlerinden biri olup, kuruluşu Halikarnassos kadar eskilere dayanmaktadır.

Jeomorfolojik yapısı, iklimi olarak kullanılmaya, ayrıca jeopolitik konumu savunma stratejisi için ideal olduğundan, tüm tarihsel süreç içinde, daha ziyade askeri liman kenti özelliğini göstererek gelişmiştir(2).

(1) İrem Acaroğlu

Gümüşlük yerleşim projesi
Apu.Mühendislik Müşavirlik
Ltd. Şti. Ankara. Haziran
1980, s.12

(2) Mine Tunçay

Ortaklaşa dergisi, Eylül
1984

Antik kentin içinde, ana toprağa kadar inen sistematik arkeolojik kazılar henüz başlamamış olduğundan, kentin kesin kronolojisi henüz kurulmamıştır. Ancak arkeologlarca yapılan yüzey araştırmalarında kentin kuruluşunun M.Ö. 2500 yıllarına değin indiği saptanmıştır.

M.Ö. 3000 yıllarında, Göller yöresinden, Bodrum yarımadasına gelen Anadolunun yerlisi olan Lelegler tarafından kurulan 8 Leleg kentindedir. Leleglere ait kalıntılar ve bazı savunma duvarlarının kalıntıları görülmektedir.

Lelegler denizci kavim özelliği kazanıp, Ege deniz uygarlığına yani Girit ve diğer adalara, siyasal egemenlik sağladıkları yıllarda, Myndos kenti, Halikarnassos kadar ünlü bir liman kenti olmuştur. Bu yıllarda tüm bu yarımada liman kentleri, Konacık köyünün gerisinde ki dağların en yüksek noktalarına kurulmuş olan başkent Padasos'a bağlıdırlar.

Daha sonra Leleg, Dor, Yunan, Roma çağlarını yaşamıştır. En parlak dönemi Roma yıllarıdır. Kraliçe Kleopatra'nın Tarsus'tan sonra uğradığı ikinci limandır(1).

Ayrıca Bodrum yarımadasının güneyinde, Çiftlik köyü sınırları içinde Etrim kalesi diye anılan yerdeki Teangela kentinde Alazeytin tepesinde, Karabağ'da Akçaalan bucağının güneyindeki Asar tepesinde Lekj kentlerinin kalıntılarına rastlanmaktadır. Turgutreis'i teşkil eden Akçaalan ve Karabağ mahalleleri kor-san tehlikesi yüzünden sahilden içerde kurulmuşlardır. Cumhuriyet devrinden sonra yavaş yavaş manualin bahçelerine ve sahile yerleşmeye başlamışlardır.

1943 yılından itibaren merkezi Ortakent olan bucak teşkil etmiş ve Karatoprak köyü ile Karabağ köyü bu bucağa bağlanmışlardır.

1958 yılından sonrada Karatoprak köyü merkezi Akçaalan olmak sureti ile Karatoprak bucağı olmuştur.

1967 yılında kasaba haline gelmiş, daha sonra Turgutreis Belediye olmuştur(2).

(1) Mine Tançay

Ortaklaşa dergisi, Eylül
1984

(2) Turgutreis Belediyesi İmar Raporu, 21.8.1967, s.2

Karya'nın başlıca ve en büyük kenti Halikarnassos'tu. M.Ö.VII yüzyılda adalardan gelerek Karya kıyılarına yerleşen Dor'lar Cos (İstanköy), Halikarnassos (Bodrum) ve Knidos (Texir burnu) kentlerini kurdular ve yerli halkla kaynaştılar. Halikarnassos'un kurucusu bir Dor kafilesini başında gelen Antes'tir. Kent önce Zafirion adı ile anılan küçük bir adanın üzerinde kurulmuştur. Şimdi aynı noktada tüm yörenin simgesi haline gelen ünlü Bodrum Kalesi bulunmaktadır. Kent ve çevresi daha sonra Lidya Krallığının ve onu izleyerekte Pers İmparatorluğunun egemenliği altına girmiştir.

Kentin ve yöresinin asıl gelişmesi, adına ünlü mezar-abide yaptırılan Mausol zamanında M.Ö.IV yüzyılda olmuştur. Bodrum bu dönemde Karyanın merkez kenti yapıldığı gibi kentte ve çevresinde yerleşme yoğunlaşmış, Rodos ve bazı adalarla bütünleşme sağlanmıştır. Ancak, Kentin İskender istilasına karşı koyması üzerine İskender orduları kenti tahrip etmişler ve kent ile yöresi bir daha eski parlak günlerine önememişlerdir. İskender'in ölümünden sonra Karya kıyıları Ptoleme'nin kurduğu Mısır imparatorluğunun etki alanı içinde kalmış, daha sonra sırası ile, Bodrum yarımadası ve kıyıları, Roma ve Bizans imparatorluklarının egemenliği altına girerek onların yönetimine geçmiştir. XII. yüzyılın sonlarında parçalanan Anadolu Selçuklu İmparatorluğundan sonra Karya, merkezi Muğla olan Menteşe Beyliği'nin sınırları içinde kalmıştır. 1402 tarihindeki Ankara savaşından sonra Rodos şövalyeleri, İzmir'de Timur tarafından tahrip edilen kaleleri yerine Karya kıyılarında yeni bir kale yapmak için padişah I.Mehmet'ten izin istemişler Menteşe beyi İlyas beyin karşı koymasına karşın kendilerine izin verilmiş ve Rodos şövalyeleride bugünkü Bodrum kalesini yapmışlardır. Bodrum ve yöresi 1522 tarihinde Kanuni Sultan Süleyman tarafından Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katılmış ve Menteşe sancığına bağlanmıştır.

Yöreye adını veren Turgut Reis o dönemde yaşayan ünlü bir denizcimizdir. 1485 yılında Karabağ köyünde dünyaya gelmiştir. Barbaros Hayrettin Paşa'yla beraber Preveze Savaşına katılan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun genişleme devrinde zaferden zafere koşan ünlü bir Türk denizcisidir. Kanuni Sultan Süleyman devrinde, kendi fethettiği Trablus Beylerbeyliği'nde 11 yıl kalmış ve ikinci Malta kuşatması sırasında 23 Haziran 1565 yılında şehit düşmüştür. Türbesi, Trablusgarp'ta, kendi yaptırdığı camiin avlusundadır.(1)

Cumhuriyet döneminde, sancaklar yerine iller kurulduktan sonra, Menteşe adı kaldırılmış ve bu yöre, merkezinin adı ile Muğla diye anılmağa başlanmıştır. Bodrum yarımadası, bu çalışmanın konusunu oluşturan Turgutreis bucağı ve diğer köyleri ile birlikte, Bodrum İlçesini meydana getirmiştir.(2)

(1).Hürriyet Tarih Araştırma
Grubu

(2).İrem Acaroğlu

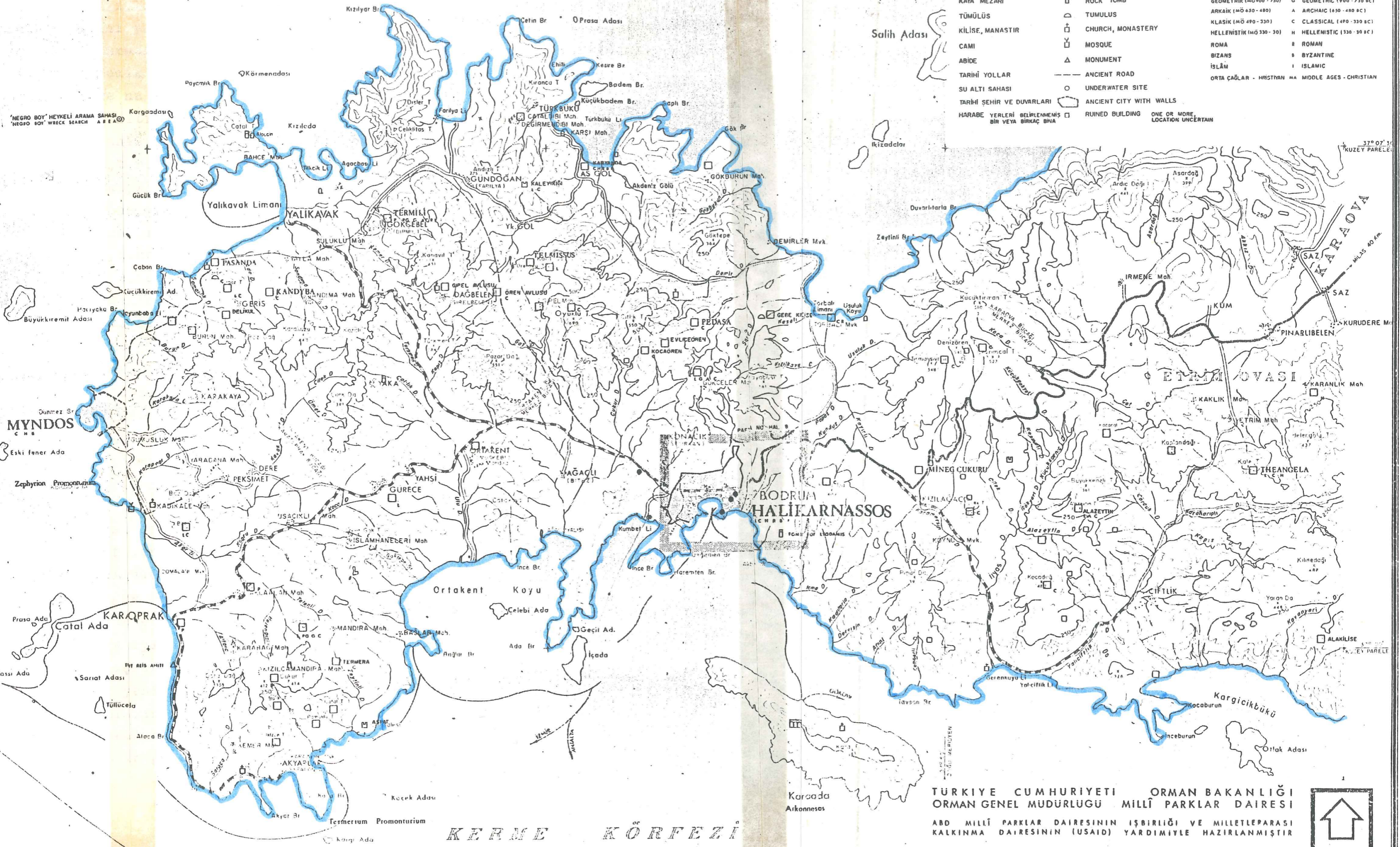
100 Ünlü Türk, Hürriyet
Gazetesi Yayınları No:1
1971

Gümüşlük yerleşim projesi
Apu.Mühendislik Müşavirlik
ltd. Şti. Ankara.Haziran
1980, s.13

MANDALYA KÖRFEZİ
Sinus Bargylia

İŞARETLER

TARİHİ YÖRELER	İŞARETLER	YERLEŞME DEVRİ	PERIOD OF OCCUPATION
KALE	□	TARİH ÖNCESİ	P PRE - HISTORIC
MABET	⊞	LELEG	L LELEGIAN
MEZAR	⊞	MIKEN (MÖ 1550 - 1200)	M MYCENAEAN (1550 - 1200 BC)
KAYA MEZARI	⊞	PROTOGEOMETRİK (MÖ 1050 - 900)	PG PROTOGEOMETRIC (1050 - 900 BC)
TÜMÜLÜS	⊞	GEOMETRİK (MÖ 900 - 750)	G GEOMETRIC (900 - 750 BC)
KİLİSE, MANASTIR	⊞	ARKAİK (MÖ 650 - 480)	A ARCHAIC (650 - 480 BC)
CAMI	⊞	KLASİK (MÖ 480 - 330)	C CLASSICAL (480 - 330 BC)
ABİDE	⊞	HELLENİSTİK (MÖ 330 - 30)	H HELLENISTIC (330 - 30 BC)
TARİHİ YOLLAR	—	ROMA	R ROMAN
SU ALTI SAHASI	○	BİZANS	B BYZANTINE
TARİHİ ŞEHİR VE DUVARLARI	⊞	İSLÂM	I ISLAMIC
HARABE YERLERİ BELİRLENMEMİŞ BİR VEYA BİRKÂÇ BİNA	⊞	ORTA ÇAĞLAR - HRİSTİYAN MA	MIDDLE AGES - CHRISTIAN
	⊞		ONE OR MORE LOCATION UNCERTAIN

KERME KÖRFEZİ
Sinus Ceramicus

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ
ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETPARASI
KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR

HALIKARNASSOS SAHİL MİLLÎ PARKI ARKEOLOJİ
HALICARNASSUS SEASHORE NATIONAL PARK ARCHEOLOGY

ÖLÇEK: TAM EB'AT 1:50,000
MUNHANI AÇIKLIĞI 50 METRE
5 10 15 KM.

↑
PAFTA NO
HAL - 3
HAZİRAN 1971

2.2. Yörede Toplumsal Ve Ekonomik Yapı

Muğla ili uzun yıllar kendi yaşamına terkedilmiştir. Bu, kendi kendi kaderini yaşar halinin en önde gelen nedeni, ulaşım-
dan yoksun bulunmasıdır. Yüzyıllarca yolsuz kalan yörede tam
bir kapalı ekonomik yapı izlenmiştir. Ekonomide çağının geri-
sinde kalan yöre halkı, bugün bile yaşamını gelenek ve göre-
neklerin etkisi altında sürdürmektedir. Ancak, son yıllarda
gelişen turizm anlayışı ve yapılan yollar bu yapıyı değiş-
tirmeye başlamıştır. Bu yapı değişikliği kendini mekanda ya-
şamın yaylıdan kıyılarına inmesi biçiminde yansıtmıştır. Kapa-
lı ekonominin döneminde kırsal (tarım) sektörün yaylıda önem
kazanması buna karşılık, dış dünyayla ilişki kuran turizm
sektöründe kıyılarda yoğunlaşması doğaldır.

Uzun ve turizme elverişli kıyıları, zengin tarihsel kalıtıla-
rıyla Bodrum, yörenin en dikkate değer ilçesidir. Ünlü Cevat
Şakir (Halikarnas Balıkçısı) ile narenciyeciliği öğrenen
Bodrumlular, yine onun çalışmalarlarıyla önce yurt içinde ve za-
manla yurt dışında geniş bir pazarlamaya girerek bugünkü du-
rumlarını elde etmişlerdir. Muğla'nın şu anda turizmde önde
gelen iki ilçesinden biri olan Bodrum ve halkı kendilerini
turizme hazırlamışlardır. Turistik gelişim bilinçli bir hare-
ketin sonunda biçimlendiği için Bodrum ve yöresinde ülkenin
bir çok kıyı yerleşmelerinde izlenen yapısal bozukluk ve kı-
yı yağması gibi bunalımlar yaşanmamıştır. Bodrum'un turizme
yönelik toplumsal değişimi uzun bir süreye yayıldığı için
evrim patlamalar yerine, doğrusal bir yörüngede olmuştur.
Bodrumlular üzerinde oturdukları tarihsel miras ile doğa gü-
zelliklerini doğru değerlendirerek kullanmaktadırlar. Bunun
sonucu olarak, Gelecek olanlara kim neyi verecek, kimin göre-
vi ne olacak çok iyi hesaplanmaktadır. Marmaris'ten en önem-
li farkı kendi işlerini sürdürmeleri ve kendilerine turizmle
ilişkili olarak yeni iş alanları açmalarıdır. Geçimlerini ve
toplumsal yaşamlarını dört aylık bir süre içinde gelecek o-
lan turistten bırakacağına bağlanmamışlardır. Bodrum ve yöresi
iç ve dış turizmin geliştiği bir bölgedir. Ama, Bodrum'da yine

tarımsal ürünler yetiştirilmekte, narenciye dışında defne yaprağında dışa satılmakta, gelen turiste üretilen mallar satılmaktadır.

Bodrum köylerinde halk yeni durumunun gereklerine uyma ve gelecekte olması olası toplumsal değişiklikleri bekleme önlemi içinde görünmektedirler.

Turgutreis(Akçaalan)'den, Akyarlara kadar tümden değişme ve turizmin sağlayacağı olumlu gelişmelerde bulunma çabası vardır. Gelenek ve göreneklerde oluşan yumuşama ve esneklik yeni verileri daha iyi değerlendirmelerine yardımcı olmaktadır. İlçe ve yöresindeki toplumsal oluşum incelendiğinde ortaya şu genel görünüm çıkmaktadır.

İlçede halkın büyük bir kısmını, sanatkarlar, küçük esnaf ve ticaretle uğraşanlar oluşturmaktadır. Geride kalanlar ise hizmetler sektöründe çalışmaktadırlar. Merkezde son yılların turizm gelişmesinin etkisiyle tarım sektöründen ayrılıp, kentsel nitelikli uğraşlara girenler çoğunluktadır. Buna karşın özellikle narenciye üretimi önemli bir geçim kaynağı olarak sürdürülmektedir.

İlçe halkı denizin verilerinden de yararlanmaktadır. Balıkçılık ve süngercilik önemli uğraşı konuları arasındadır.

Ayrıca, son yıllarda deri eşya üretimi ekonomiye büyük katkılarda bulunmuştur. Bütün bunların yanında, orta büyüklükteki ünlü Bodrum tipi teknelerin sahipleri kıyı deniz gezileri düzenlemekte ve bu eylem kıyıların daha iyi tanınmasına yol açmaktadır.

Bodrum köylerindeki toplumsal yaşama gün geçtikçe önemli değişikliklere uğramaktadır. Buna karşılık köylerde yaşayanların yaklaşık %90'ı başta narenciye olmak üzere tarım sektöründe çalışmaktadır. İlçenin kuzey kısmında kalan köylerin nüfusunun baş uğraşı tütün ve zeytinciliktir. Genelde Bodrum köylüleri için işsizlik diye bir sorun yoktur. Bu da insanları daha kendilerine güvenir bir duruma getirmiştir(1).

(1). İrem Acaroğlu

Gümüşlük yerleşim projesi
Apu. Mühendislik Müşavirlik
Ltd. Şti. Ankara. Haziran
1980, s.14-16

BÖLÜM 3. Yöresel Mimari

3.1. Yerleşim Düzeni

Turgutreis (Akçaalan), Ege Bölgemizin en güneyindeki ili olan Muğla ili sınırları içerisinde yer almaktadır.

Akçaalan köyü, aşağı mahalle ve yukarı mahalle diye ikiye ayrılmıştır. Bu mahalleleri bağlayan yol, Turgutreis-Bodrum karayolundan ayrılıp, köy bitiminde tekrar birleşir. Sahil şeridi yalı mevki diye adlandırılmıştır. Uzun bir kumsala sahip olması nedeni ile giderek genişlemekte ve yoğunlaşmaktadır.

TURGUTREİS(AKÇAALAN) GÖRÜNÜŞÜ

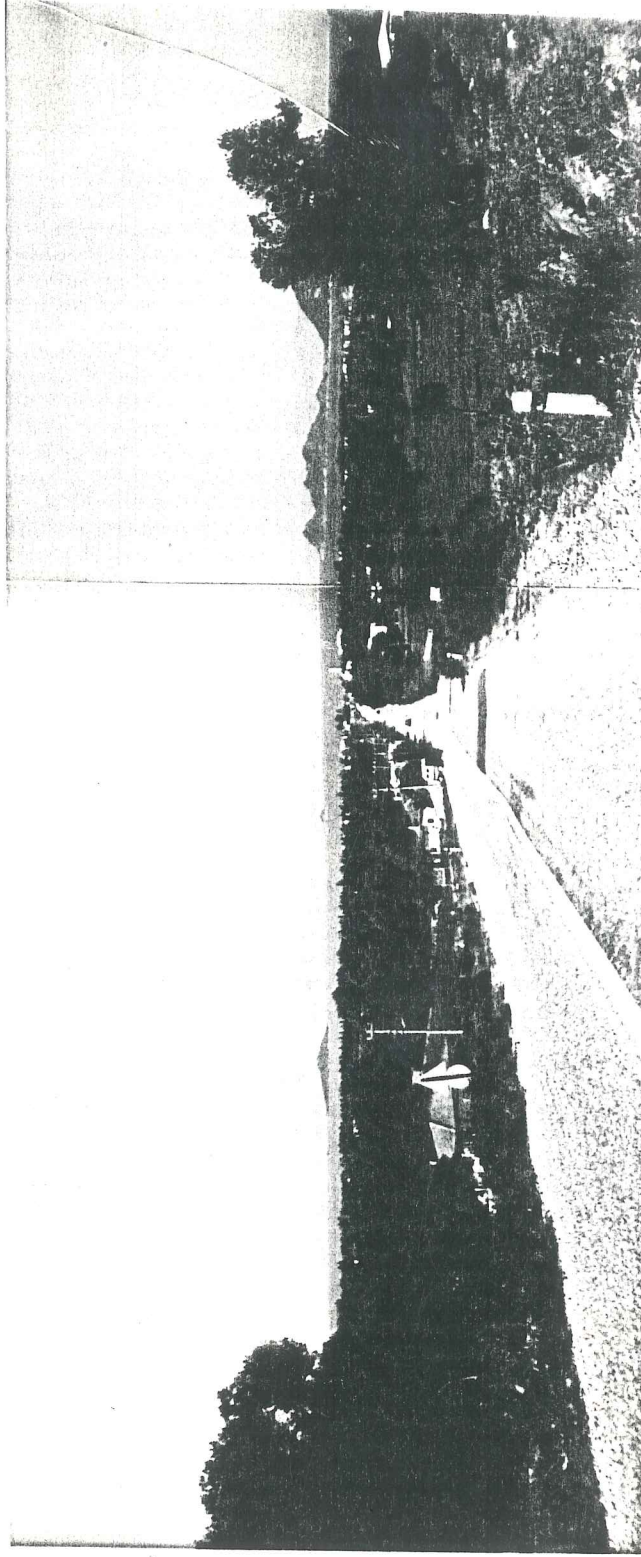
20K.1c

20K.11d

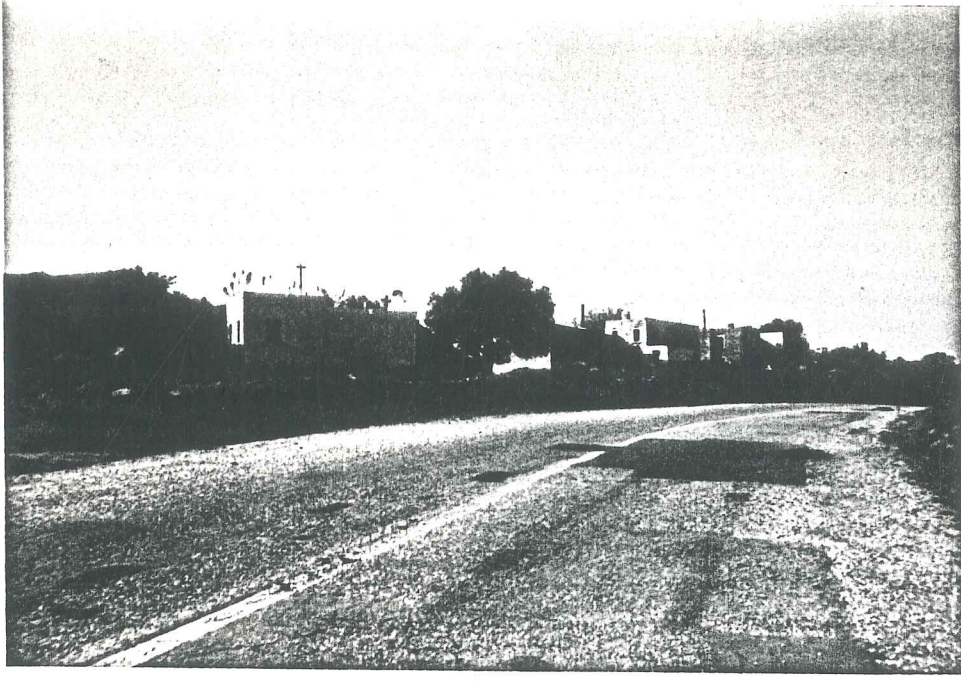
20K.11b

20K.11c

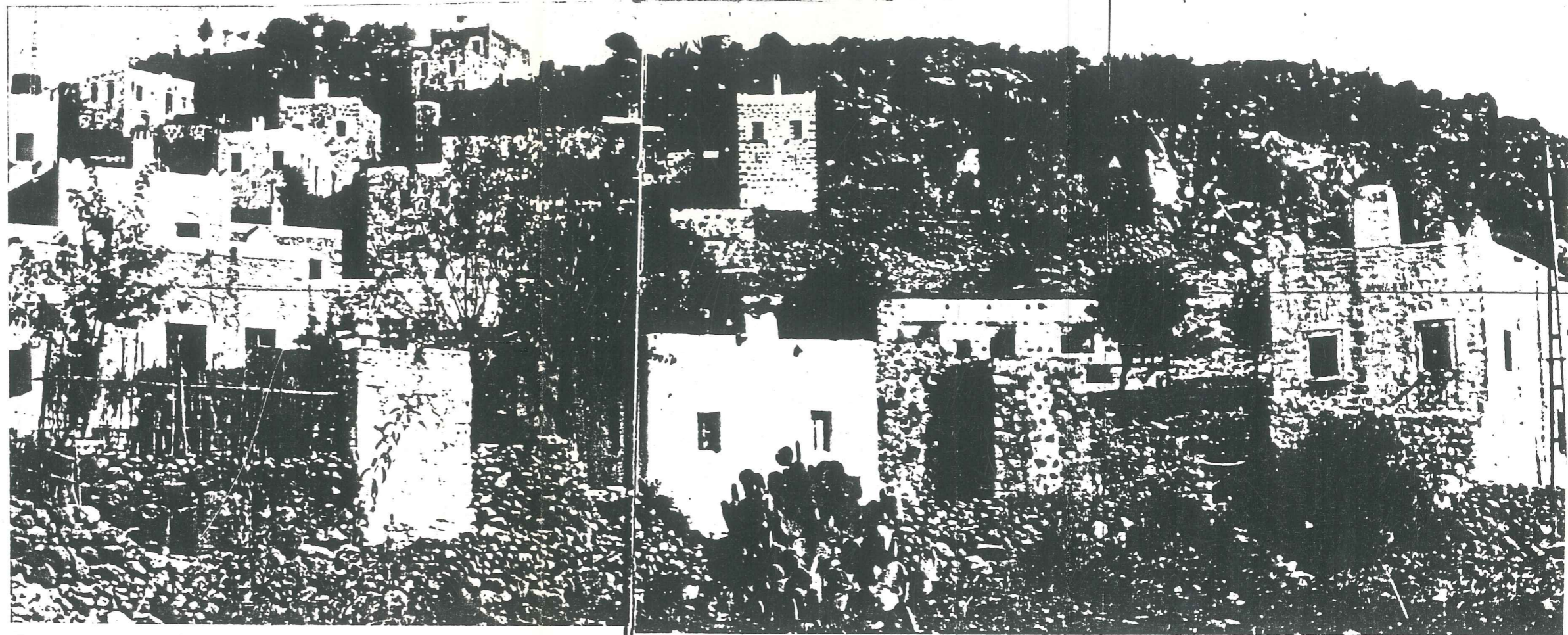
TURGUTREİS GİRİŞİ

T. REİS (AKÇAALAN) GİRİŞİ

T. REİS (AKÇAALAN) GÖRÜNÜŞÜ

3.2. Eski dokunun fiziksel özellikleri

Bilindiği üzere, Anadolu Mimarisi, lokalitelerine göre, farklılık gösterir. Bunun başlıca nedenleri, iklim koşulları ve çevredeki doğal malzemedir. Bu iki etken daima mimariyi yönlendirmiştir.

Anadolu Mimarisini çok açık biçimde etkileyen diğer bir faktör, jeopolitik konumudur. Özellikle M.Ö. 2000 yıllarında büyük siyasal formlar kazanan Anadolu yerli halkının sahil kesimi Mısır, Rodos, Girit ve Kıt'a Yunanistan'la siyasal ve sosyal ilişkilere girerken, Orta Anadolu'da gelişen Hitit İmparatorluğu ÖnAsya'da siyasal dengeyi sağlayabilmek amacı ile Orta Doğuya egemen olarak o çağların süper devleti olan Mısır ile siyasi ilişkilere girmişlerdir. Tüm bu ilişkiler, özellikle iklim koşulları birbirine uyan bölgelerde mimariyi yoğun bir biçimde etkilemiştir.

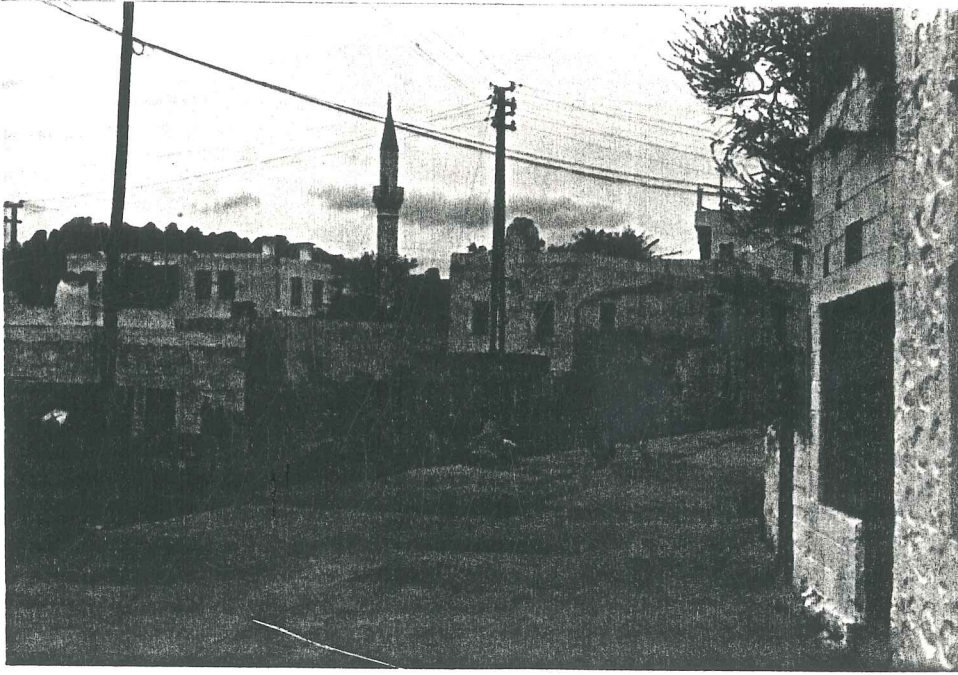
Bu etkilenmenin en güzel örneklerinden birinde Bodrum içinde ve yarımadasında görmekteyiz. Kendine özgü mimarisi ile ün yapan Bodrum ve yarımadasındaki yapılanma koşulları, binlerce yıllık Ege uygarlığının sentezi sonucunda doğmuştur. Bu nedenle Bodrum Mimarisini anlayabilmek için bölgenin arkeolojik geçmişini bilmek şarttır. (1)

(1) Mine Tunçay

Bodrum Arkeolojisi,
Bodrum 1985,

3.2.1. Eski Dokuda sokaklar

Akçaalan eski yerleşiminde, sokaklar eğimden ötürü farklılık göstermektedir. Köyün ana yolu eğime dik, ara yollar ve çıkmaz sokaklarsa genellikle eğime paralel oluşmuştur. Ara sokaklar, genellikle 2-3 m. genişliktedir. Sokaklarda kaldırım yoktur. Sokaklar evlerin duvarları ile sınırlanmaktadır. Yalı mevki, yeni yerleşim olması nedeni ile sokakları planlı düzenlenmiştir. Genellikle yollar betonlanmıştır. Sahilde büyük bir meydan oluşturulmuştur.

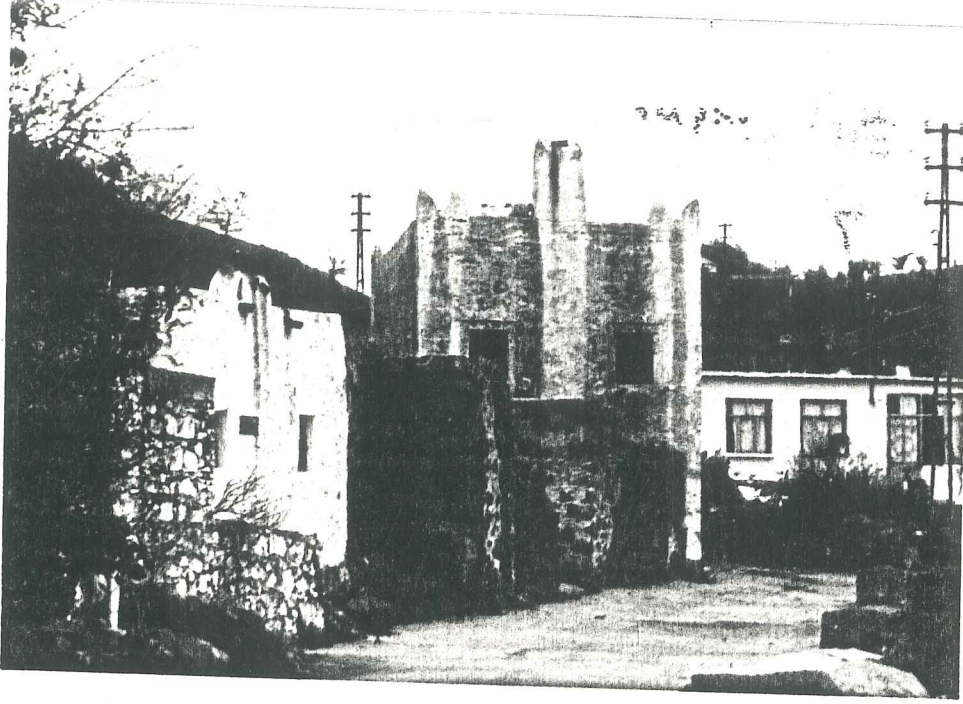
OKUL SOKAK

AŞAĞI MAHALLE YERLEŞİM
PLANI

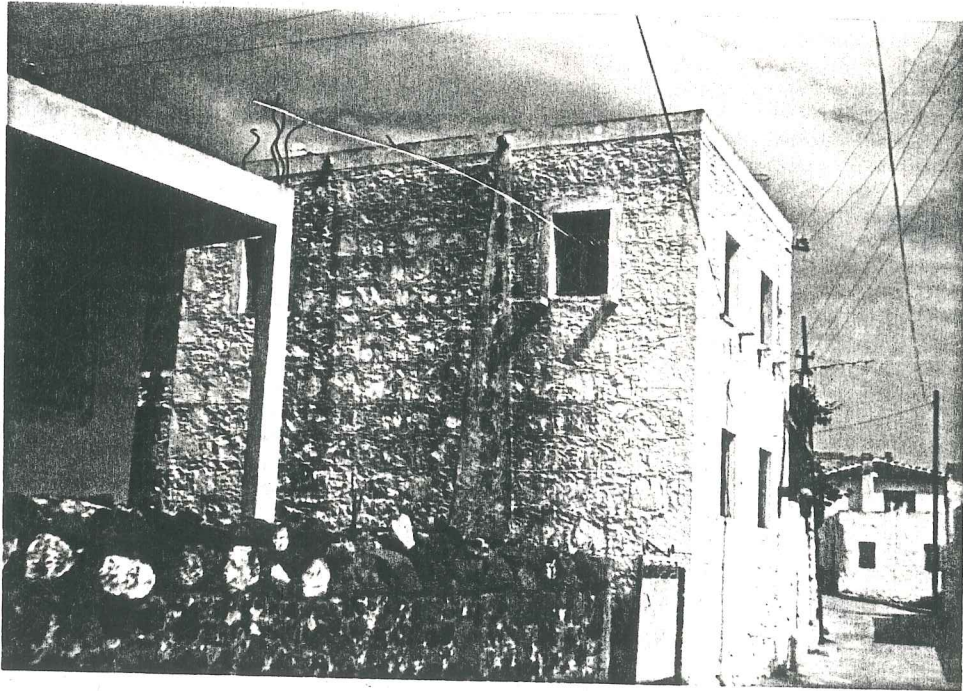
ö: 1/1000

SOKAK GÖRÜNÜMLERİ

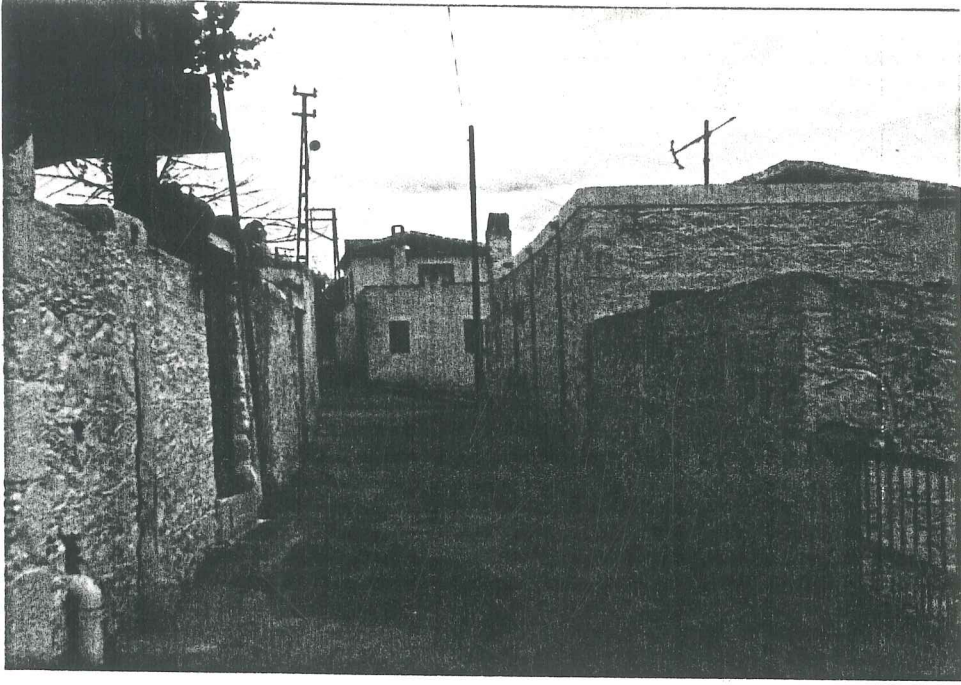

ESKİÇEŞME SOK.

KULE SOKAK

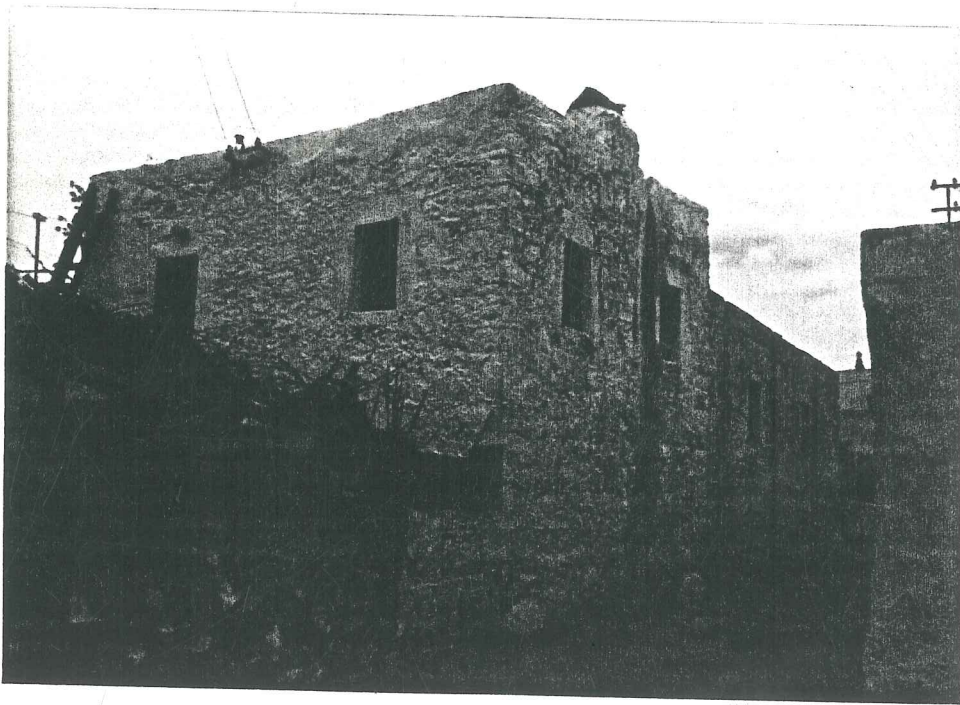
KULE SOKAK GÖRÜNÜMÜ

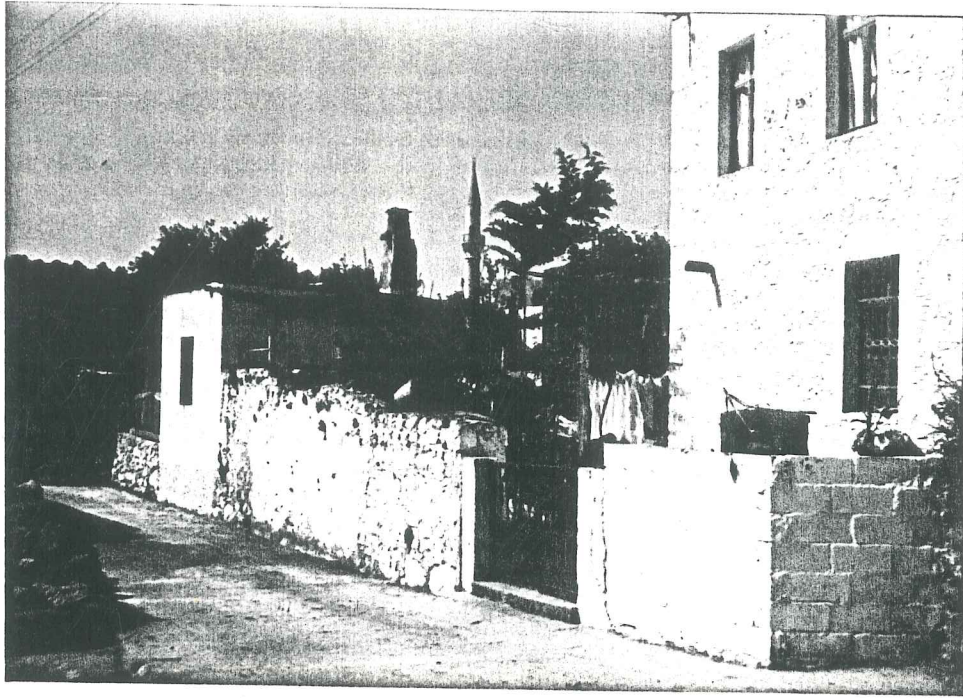
KULE SOKAK

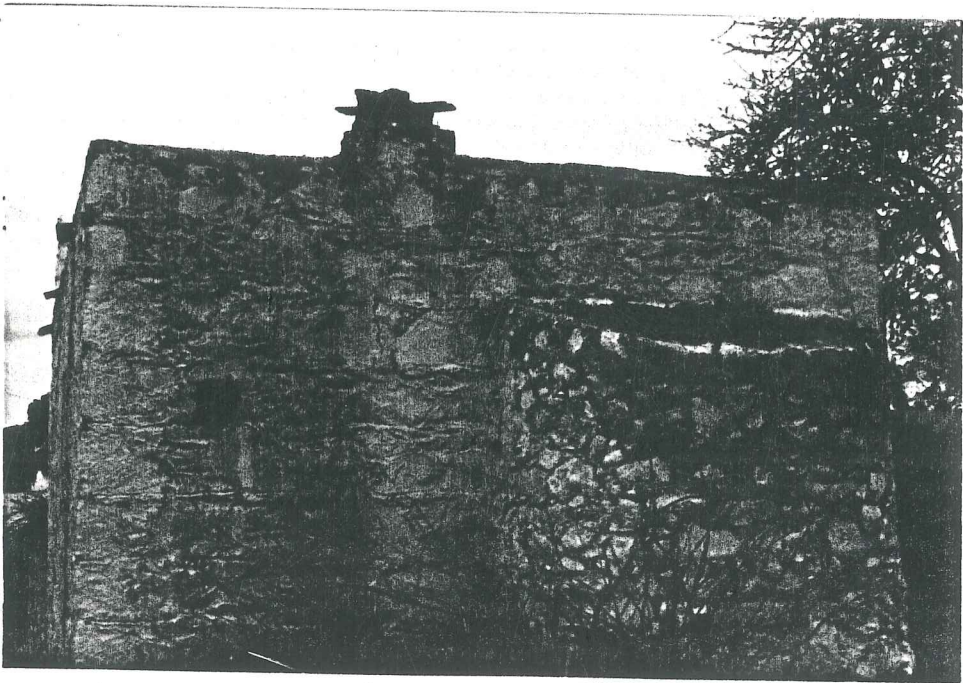
CIKMAZ YOL

KULE SOK. NO:42

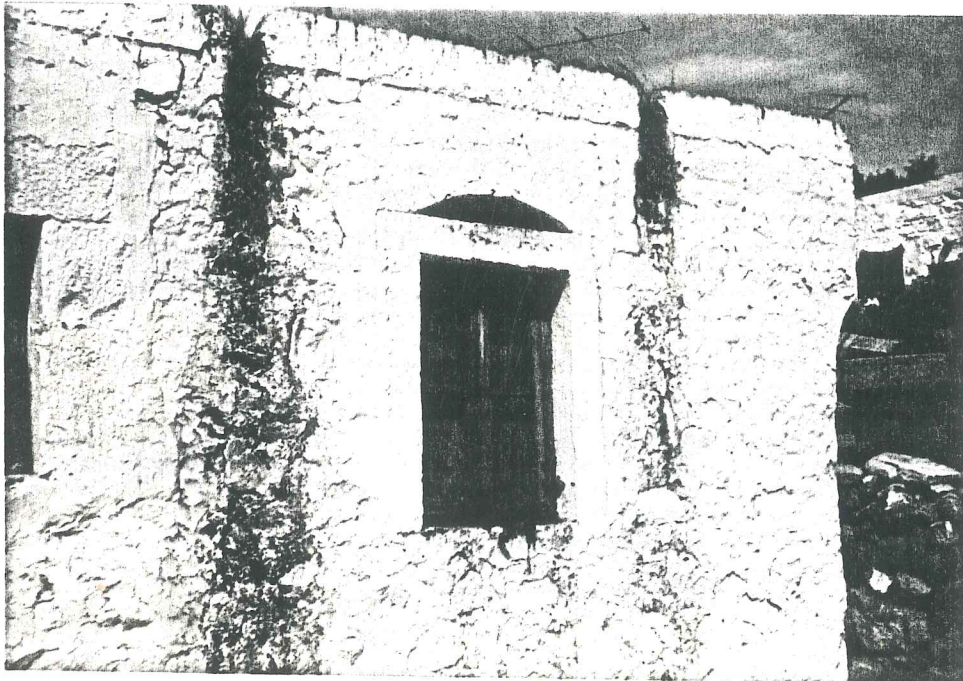
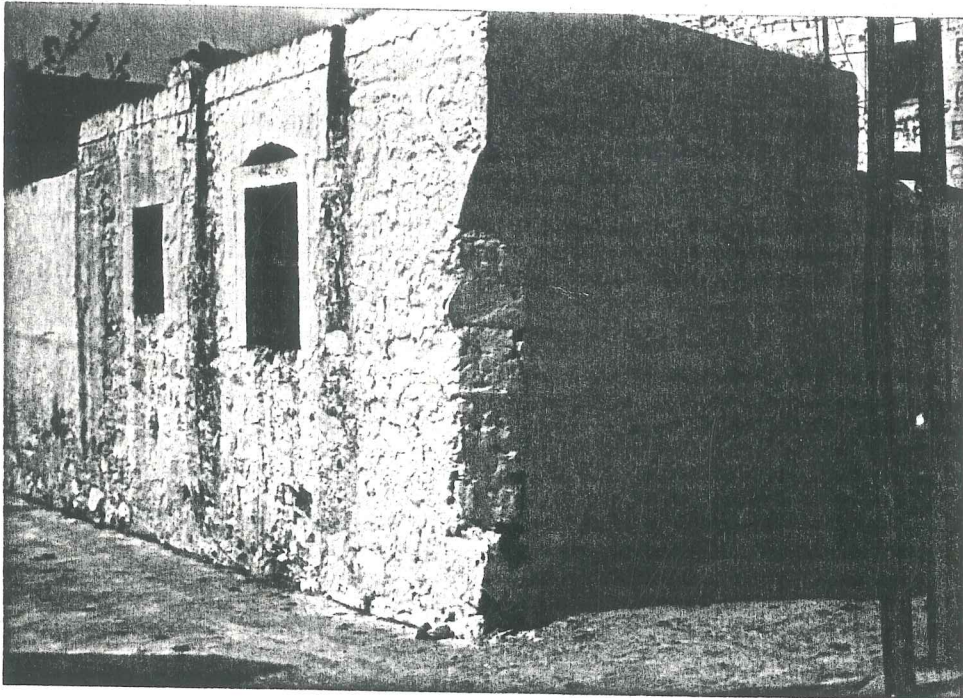

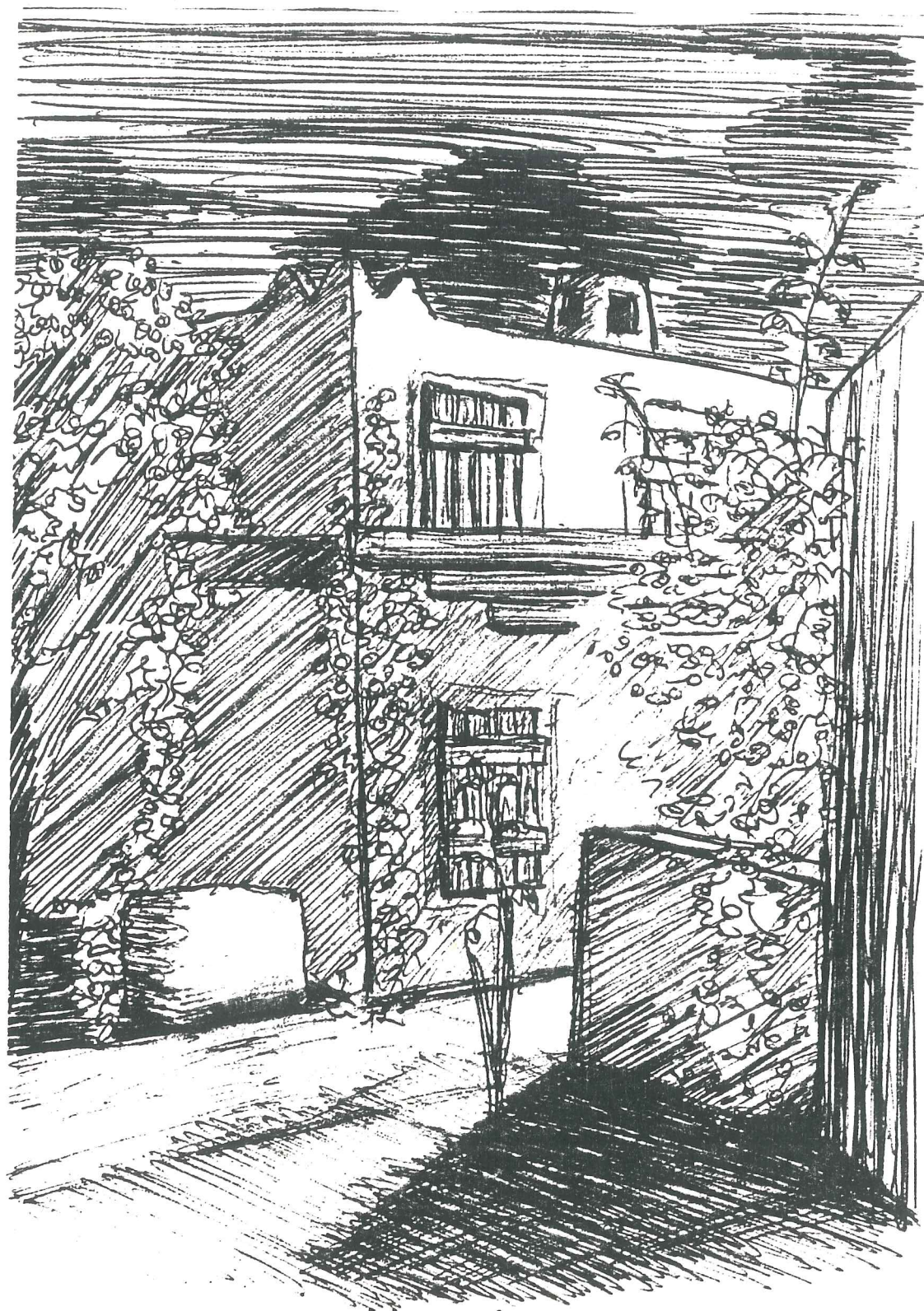
KULE SOKAK NO:34

KULE SOKAK NO:40

KULE SOKAK NO:58

3.2.2. Eski dokuda yapılar

Eski dokuda yapılar, üç ana formda gelişmiştir.

1. Kule evler
2. Musandralı evler
3. Sakız türü evler

1. Kule evler: Bölgedeki arkeolojik araştırmaların yoğunlaşmadığı yıllarda, korsan mimarisi diye nitelendirilen bu evlerin kökeninin çok eskilere dayandığını Girit ve Mısır kazılarının sonuçlarından öğrenmekteyiz. Şu andaki kazı sonuçlarına göre Mısır kökenli olan bu evler, Rodos, Girit yolunu takip ederek Halikarnassos-Girit-Miken uygarlığı iletişimi ile bölgeye girmiştir. Ve bu tür evler bütün ilçeye serpiştirilmiştir.

Mimari olarak alt katta iki oda, üst katta iki oda ve bir sofadan oluşmaktadır. Sıcak iklimin evleri olması nedeni ile duvarlar 80 cm. kalınlığa kadar ulaşmaktadır. (1)

Genel olarak kule evin planı, kare ya da kareye yakındır. (4x4, 4.5x4.5, 4x5 m. gibi) Kulenin yerden bir kat yukarıdaki girişine dıştan merdivenle ulaşılır. Eskiden bu merdiven evin girişinden ayrık durur ve ev içine indirilen bir köprü ile bağlantı sağlanırmış. Kulelerin girişleri, öteki türlerinden değişik olarak poyraza açılır, sert esintiye karşı da bir duvarla korunuyorlar. Bu evlerin üstleri de kale gibi sivri uçlu dişlerle, mazgallarla bitirilmektedir. Bütün bunların oluşu yani girişin köprülü oluşu, kapının denizin ters yönüne, poyraza açılışı, mazgallar, savunma zorunlulugundan doğmaktadır. Kulenin yer katı ahırdır, asıl ev içi ahşap merdivenlerle bağlantılar kurulmuş yarım katlardan oluşan, zengin oylumlardır.

(1) Mine Tunçay

Bodrum Arkeolojisi,
Bodrum 1985, s.3

Bu kulelere daha alçak hizmet kitlesi eklenir.(Yunmalık, he-
la v.b.) (I)

Bu gün sayıları çok azalmış olan kule evlerin en güzel örnek-
lerini Bodrum ve Akçaalan'dan yaklaşık 9km. uzaklıktaki Müs-
gebi (Ortakent) köyünde görmekteyiz.

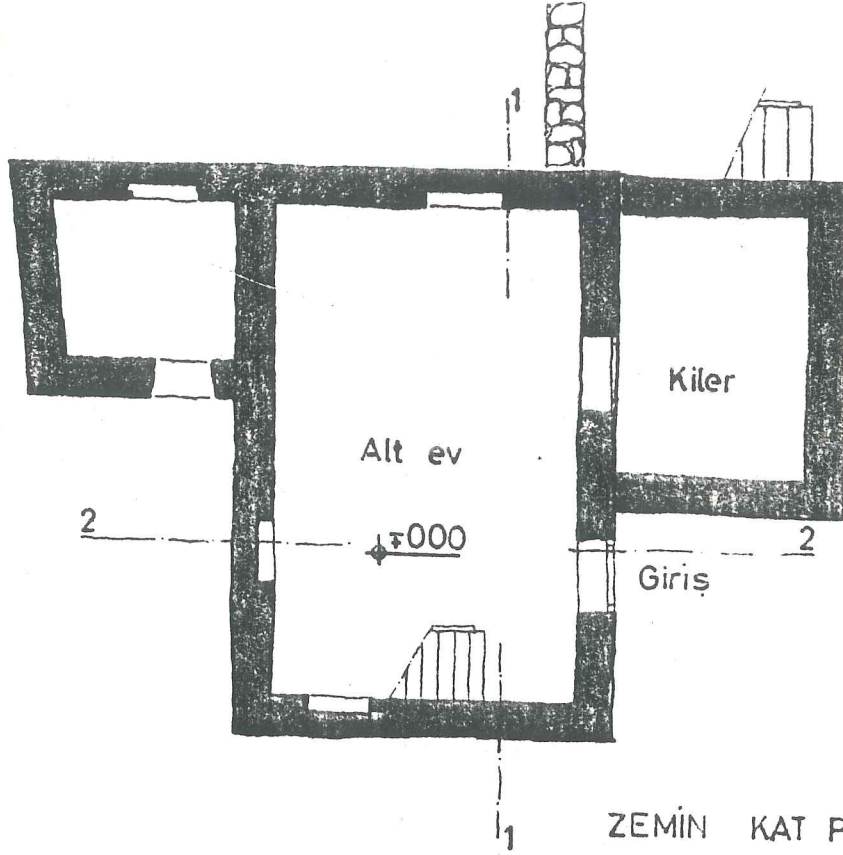
Akçaalan köyünde bulunan kule ev, Hacı imam oğlu kulesi diye
bilinir. Yapılış tarihi bilinmiyor. Korsanları karşı tedbir
olarak bir ailenin yaptırdığı 3 kuleden biridir. Bir diğeri
Karabağ mahallesindeki Mehmet Efendi kulesidir.

Hacı imam oğlu kulesi 1930 yılında Kıbrıslı Mustafa usta ta-
rafından tamir edilmiştir.Adını aldığı kule sokağın sonunda-
dır.

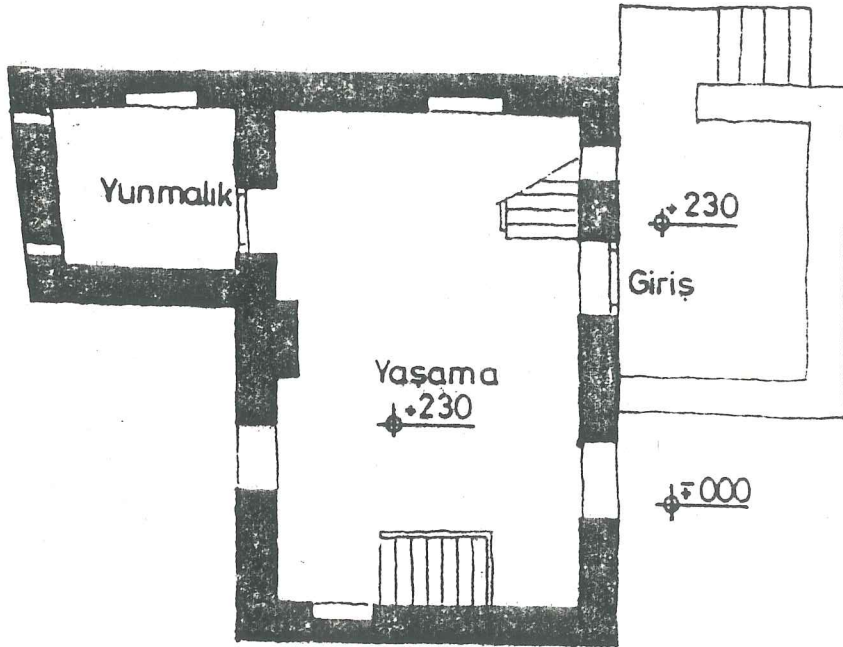
(1)Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından bir
örnek, Bodrum, İstanbul,
Türkiye Turing ve Otomo-
bil Kurumu, s.94-102

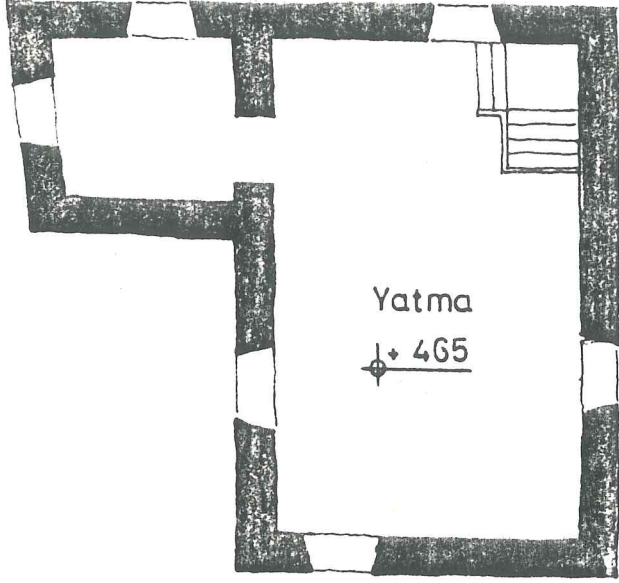
HACI İMAM OĞLU KULESİ

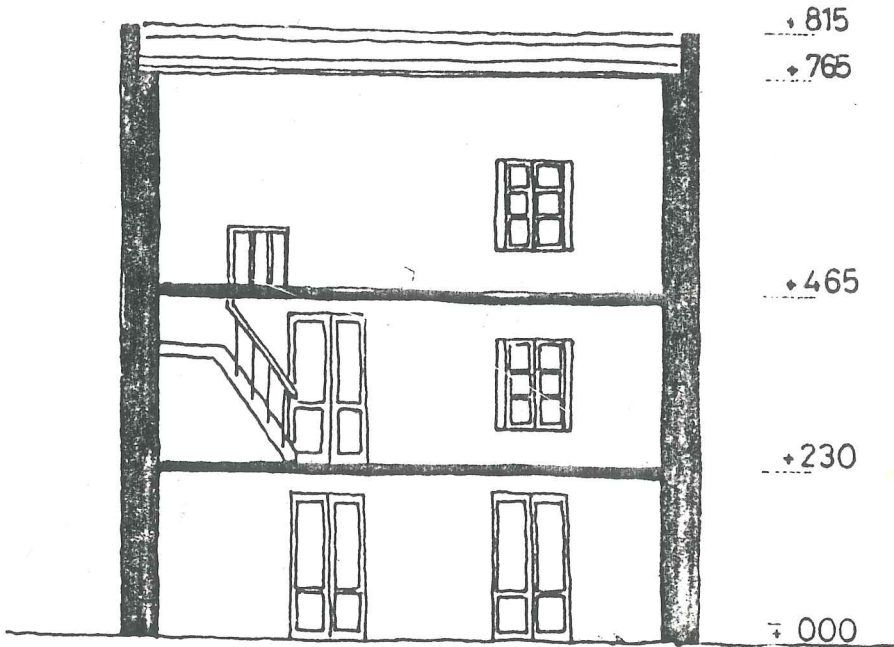
ZEMİN KAT PLANI ö:1/100

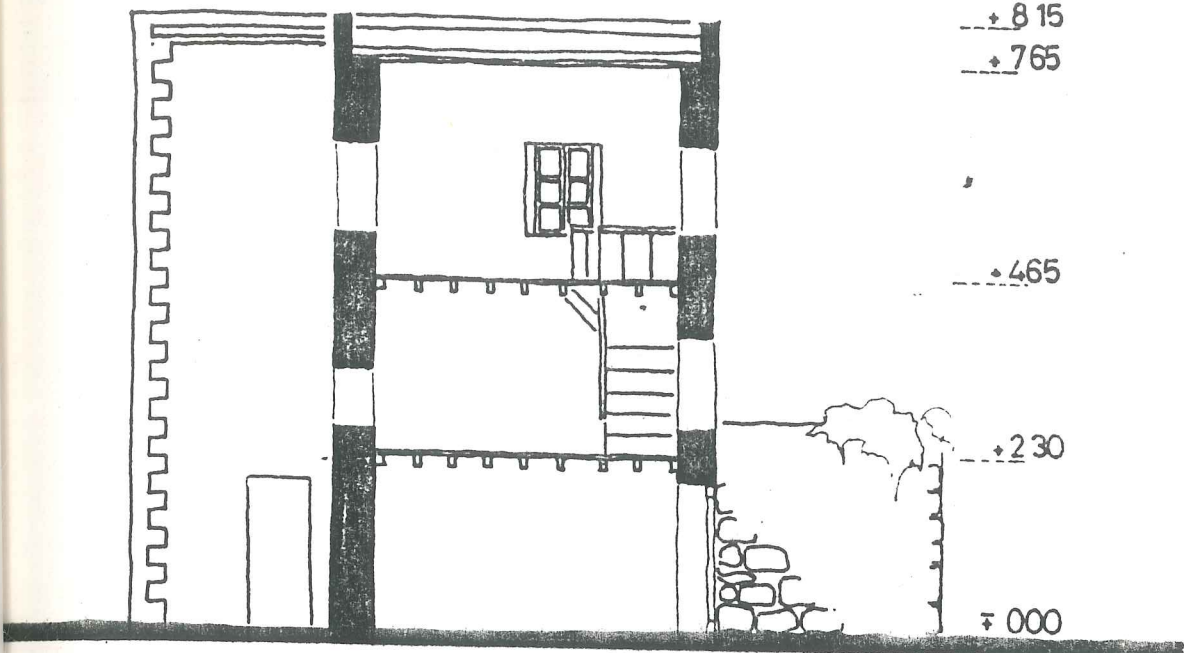
1.KAT PLANI ö:1/100

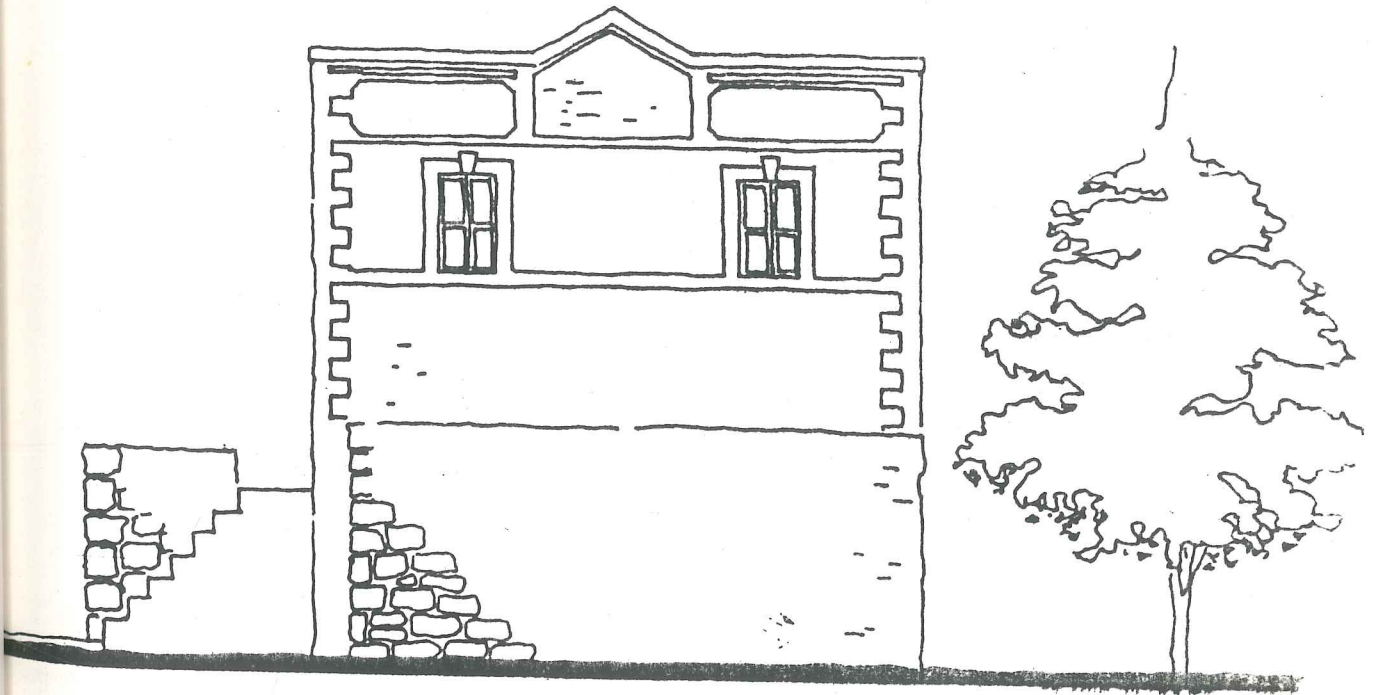
2. KAT PLANI ö:1/100

1-1 KESİTİ ö:1/100

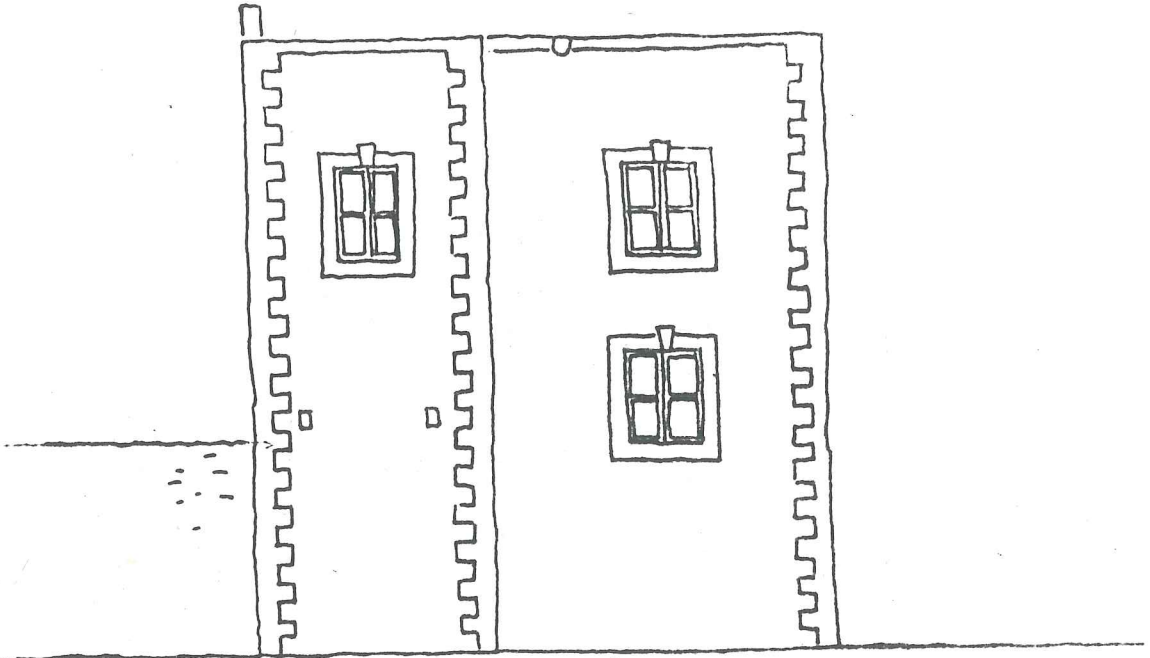
2-2 KESİTİ 1/100

KUZEY GÖRÜNÜŞÜ 1/100

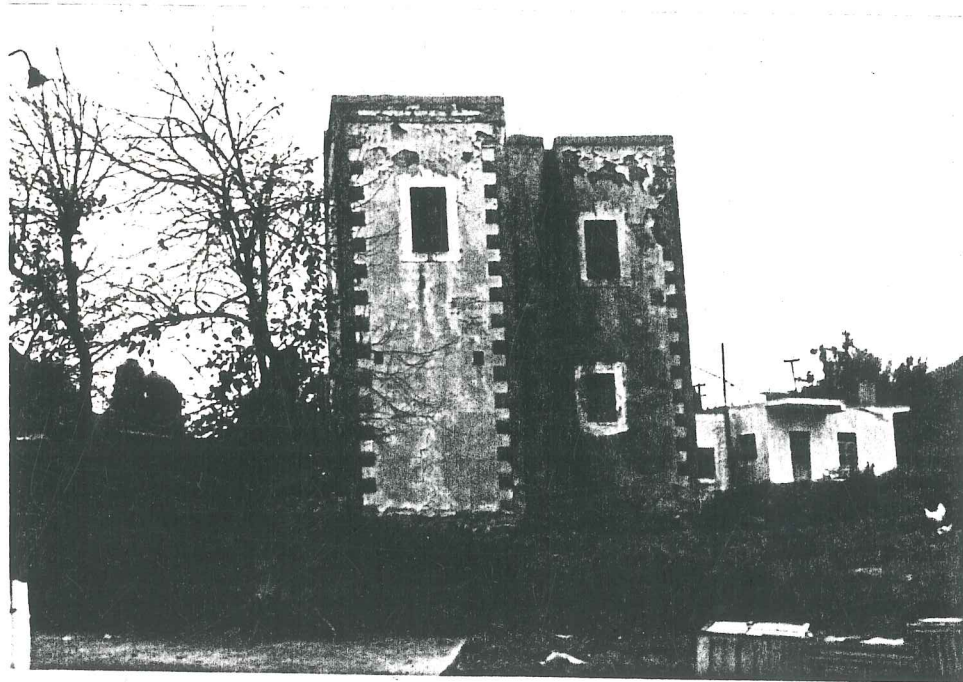
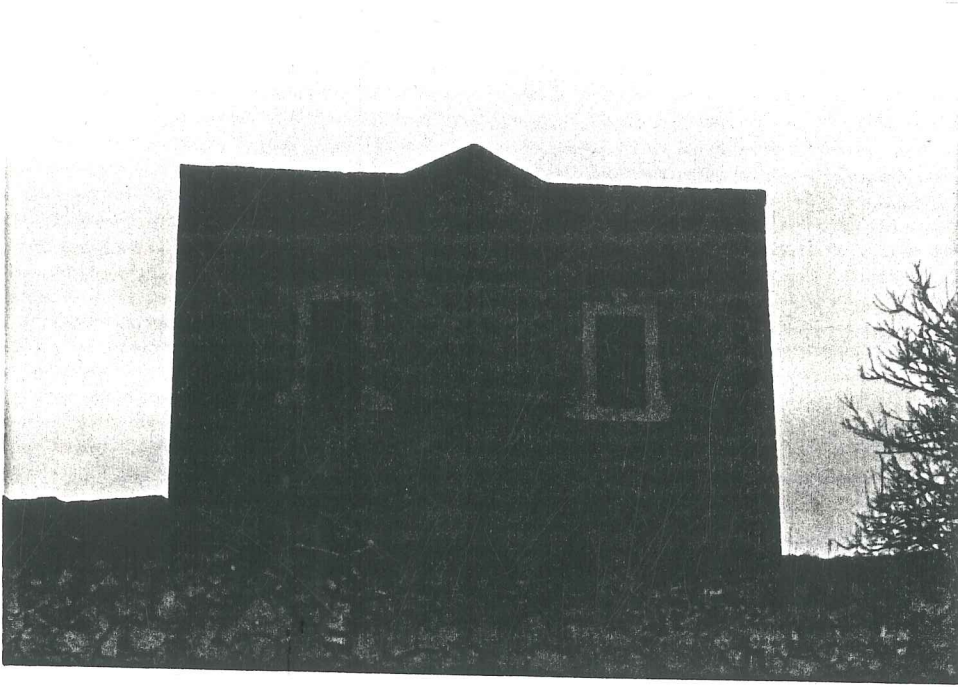

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ ö:1/100

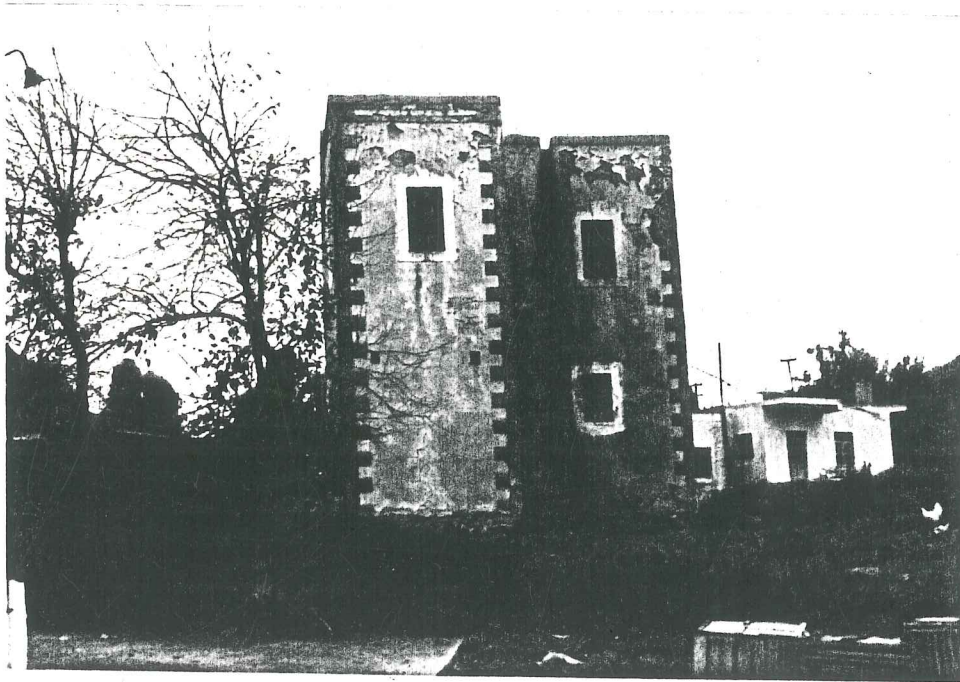
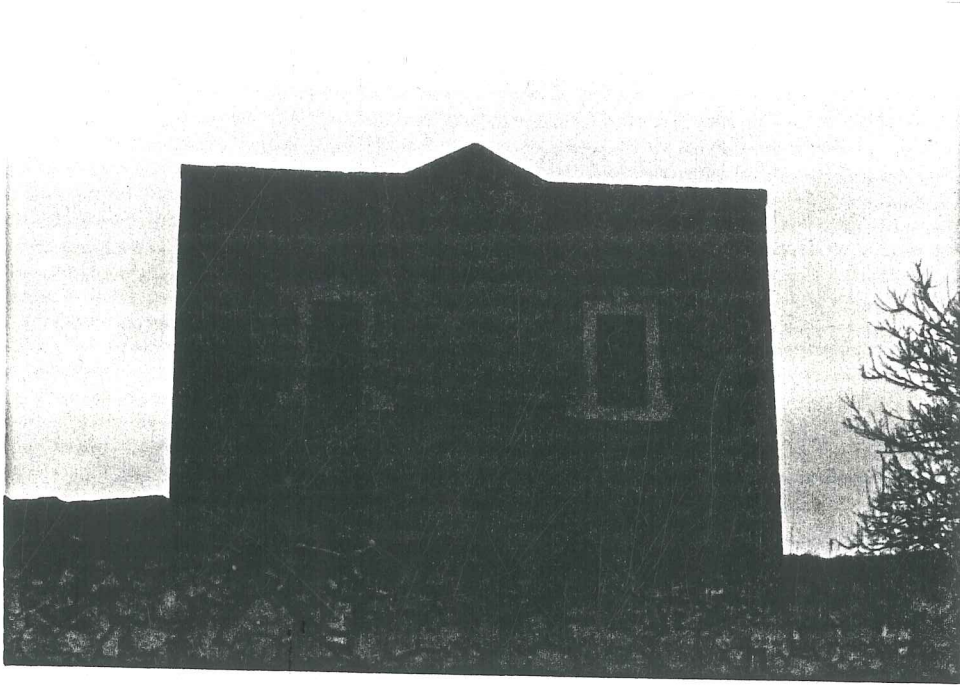

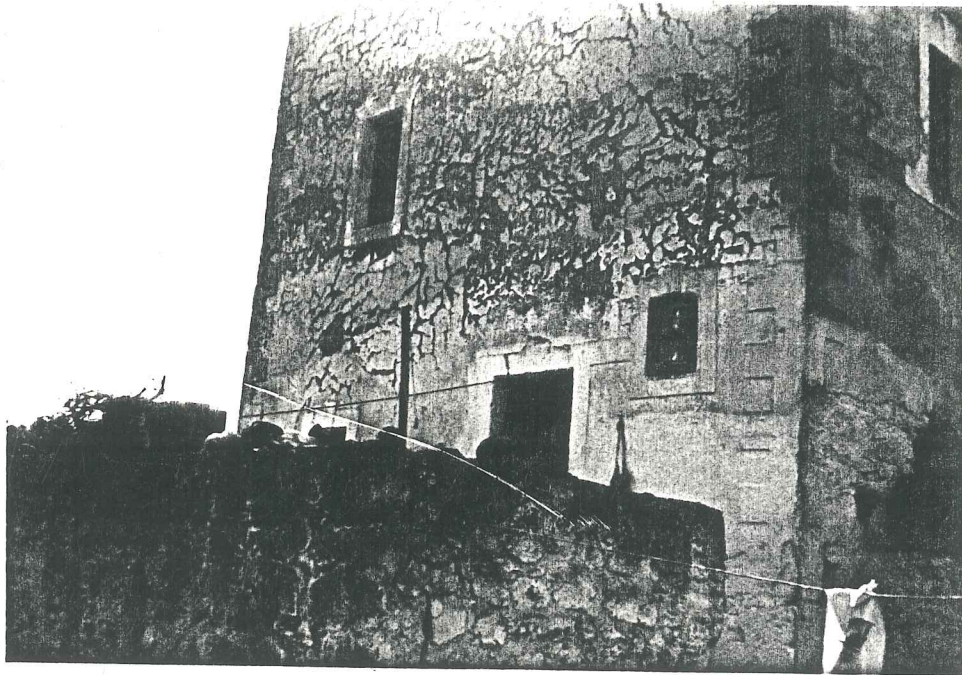
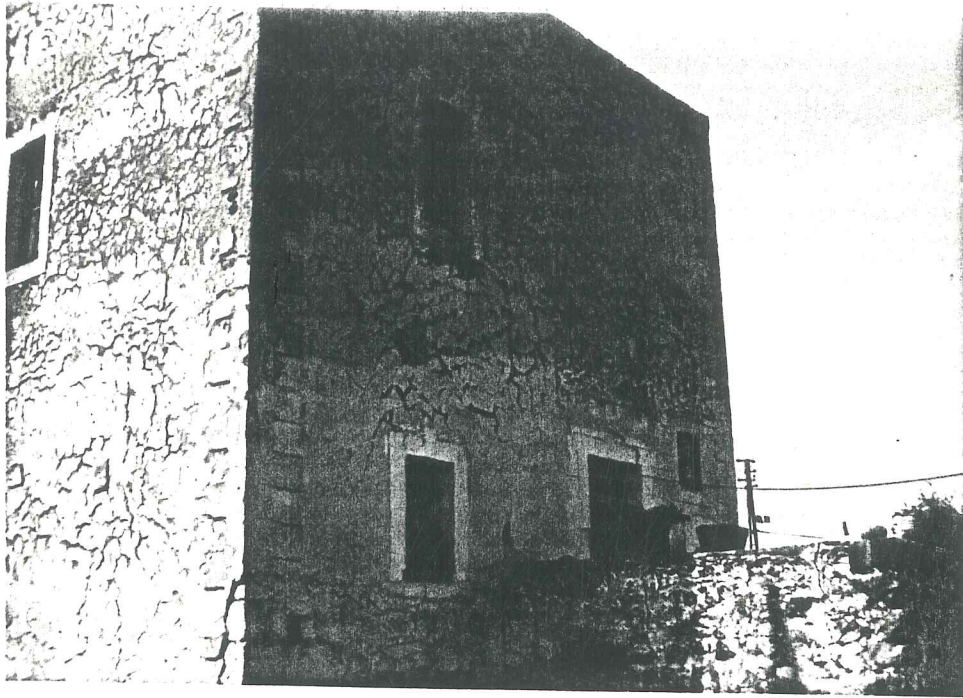
BATI GÖRÜNÜŞÜ ö:1/100

HACI İMAM OĞLU KULESİ- KULE SOKAK

HACI İMAM OĞLU KULESİ- KULE SOKAK

2. Musandıralı evler: Daha çok toprakla uğraşanların yaptırdıkları ev türüdür. Bu tip evlerde dikdörtgen ve ocaklı bir mekan esastır. Dikdörtgenin dar kenarı, arakat döşemesinin, ya da çatının yapılacağı gerecin boyutuna bağlıdır. Gereç, ağaçtan elde edilen dilmedir. Buna bağlı olarak, boyutlar, dar kenar dış ölçüsü 4.20-4.60m. , uzun kenar dış boyutu ise 6.5-7.5m. olmaktadır. Dikdörtgenin uzun boyutunun üçte bir noktasında giriş kapısı vardır. Ve düz ayak girilir, içeriye. (1)

Genellikle, girişe göre yakın olan, dar boyutu oluşturan duvarın ortasında ocak vardır. Ocak, girişin karşısındaki duvarda da olabilir. Alt ev denilen bu bölüm, pişirme yeridir, Ocağın, hemen yanındaki ev köşesinde, duvar içinde, yunmalık vardır. Burası daracık, içinde küple ya da tekneyle su bulunan bir yıkanma yeridir. Burası dışarıya doğru çıkıntı halinde de olabilir. Girişin diğer yanındaki merdivenle, yaklaşık 160-180cm. yükseklikteki oturma yerine çıkılır. Buranın altında, pişirme-giriş yerinden kullanılabilen bölüm, depo, anbar kilerdir.

Oturma bölümünün (evin, pişirme yeri ocak duvarınının karşısındaki dar boyutu olan) duvarında, gene ortada bir ocak daha vardır. Burası ile pişirme yeri arasında, yüklük denilen ahşap dolaplar vardır.

Oturma yerinden, öteki uzun duvardaki bir merdivenle 100-120 cm. yükseklikteki musandıraya çıkılır. Böylece merdivenler yük lüğün iki yanında yer almış olurlar. Bu merdivenlerin hemen yanyana yapılarak, yüklüğün bir yanda kaldığı çözümlerde vardır. Burası sandık odası olarak kullanılır.

(1) Selmin Başak ve Çengiz Bektaş

Halk Yapı San. bir örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.78-85

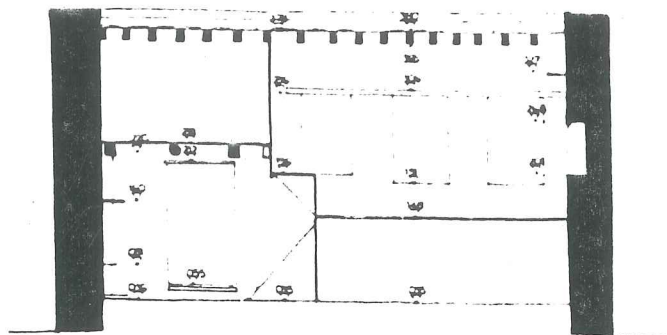
Tavan yüksekliği 160-180cm. arasındadır. Oturma bölümü, tavanı en yüksek bölümüdür. Yaklaşık olarak 300cm. dir. Böylece hava sirkülasyonu kolaylaşmış olur. Helalar hep bahçededir. (1)

Yaşama yerinin önünde etrafı kısa duvarlarla çevrili açık bir yaşam (avlu) alanı bulunmaktadır. Dikkati ceken özelliği avludaki sütunlardır. Dar mimarisi sütunlarının prototipi gibi gözükmetedir. Çiftlik evleri niteliğindedir. (2)

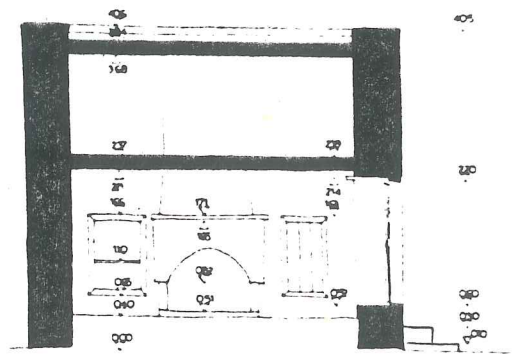
(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı San. bir örnek, Bodrum, İstanbul Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.78-85 Bodrum Arkeolojisi, Bodrum 1985 s.3

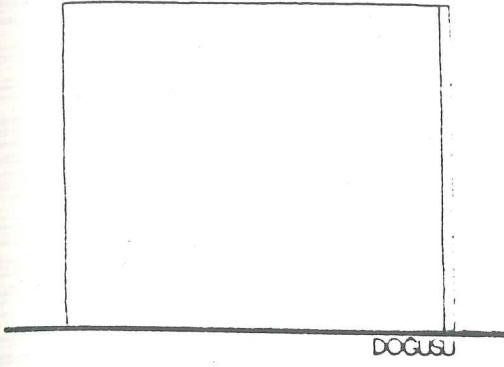
(2) Mine Tunçay

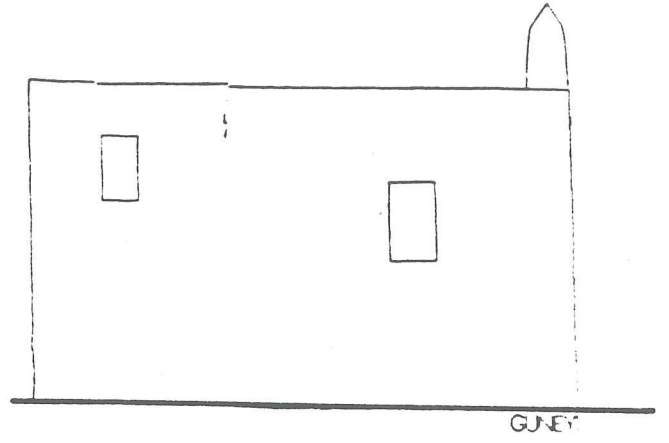
AA KESTI

BB KESTI

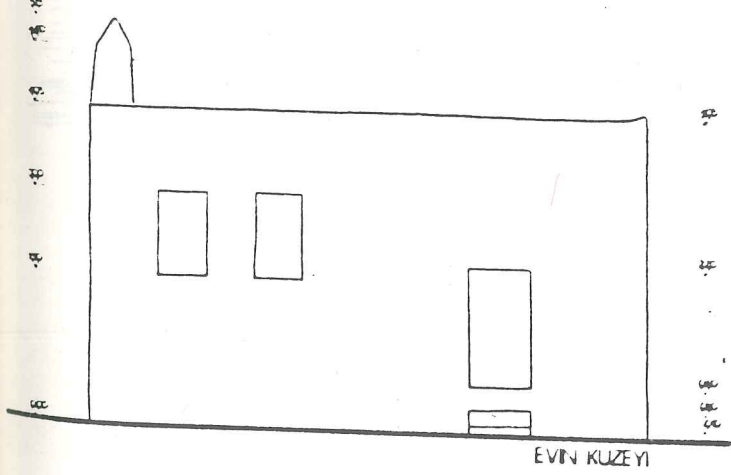

DOGUSU

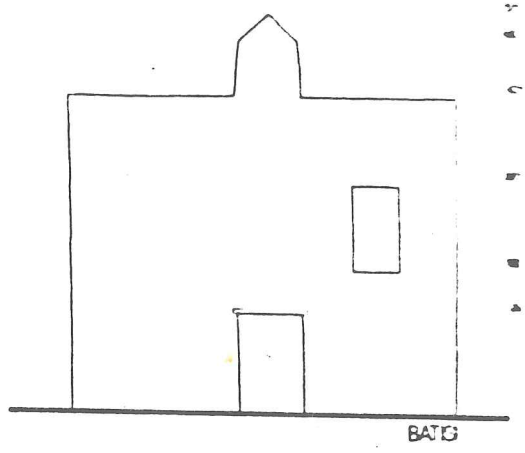

GUNAY

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

EVIN KUZUYI

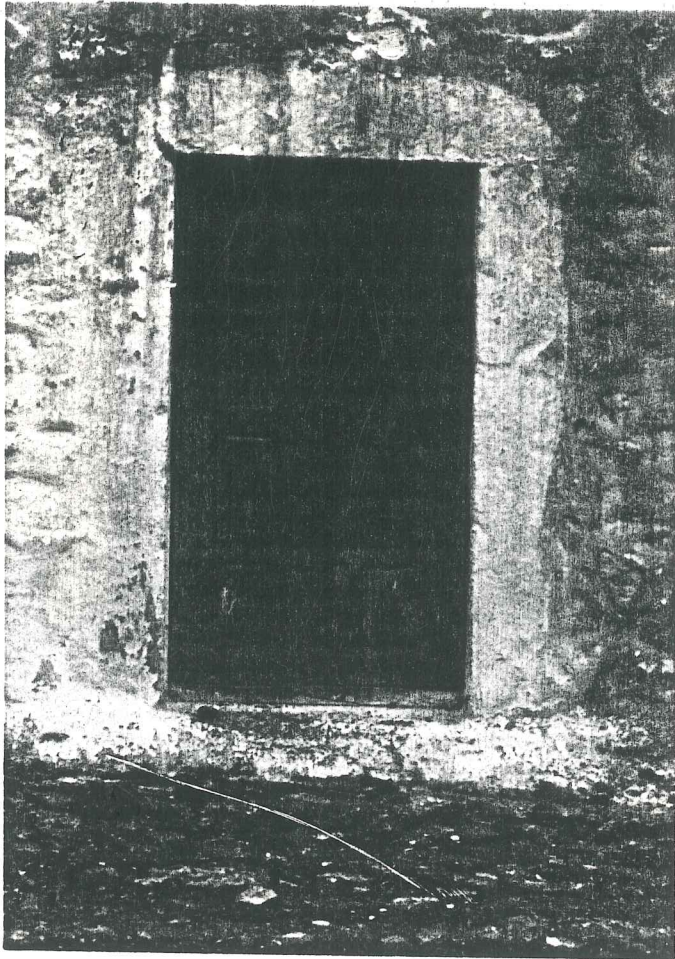
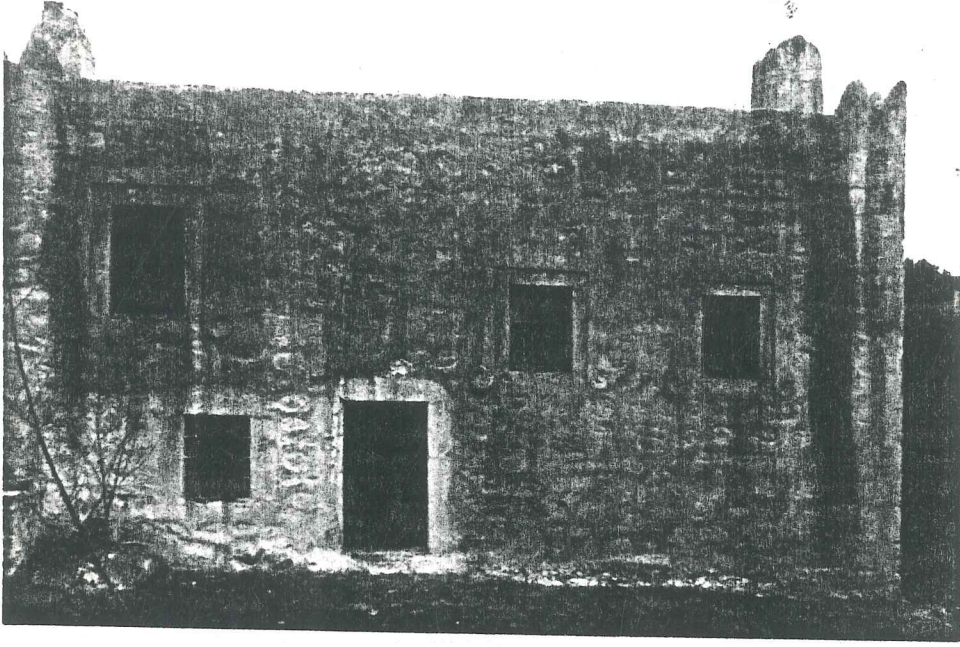

BATI

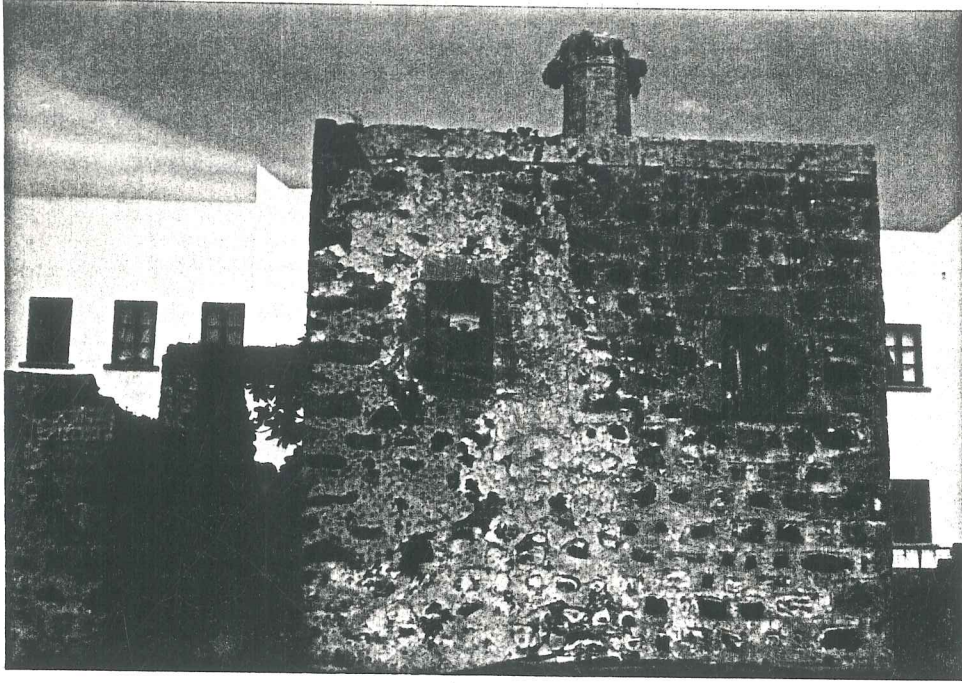
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

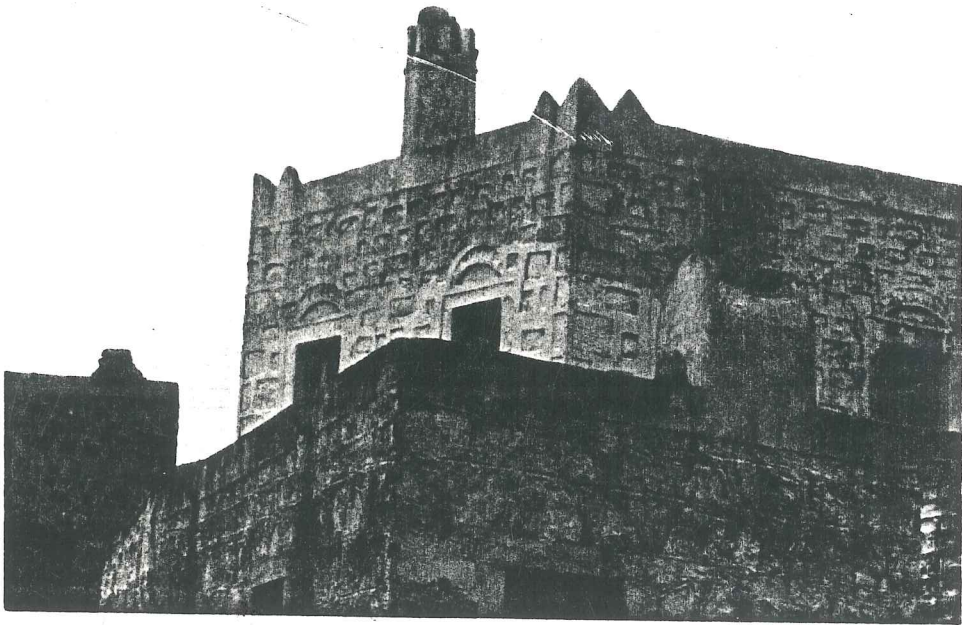
MUSANDIRALI EV
ESKİÇEŞME SOK. NO:31

MUSANLIRALI EVLER

OKUL SOKAKTA BİR EV

ATATÜRK CAL. BİR EV

3. Sakız türü ev: Sakız türü evlerin kökeni henüz bilinmiyor. Ama bunlarında Ege uygarlığı ile Anadolu mimarisinin bir sentezi gibi gözüktükleri söylenebilir Kiremitli çatıları ile bölgenin diğer evlerinden hemen ayrılan bu evler, kule evlerin Anadolu mimari anlayışı ile bütünleşmesi gibi görünmektedir. Bazı mimari detaylar ve süslemelerde ise Yunan uygarlığının etkileri açıktır. Bu evlerde Rum kültürü, Türk kültürü sentezi gözlenir. (1)

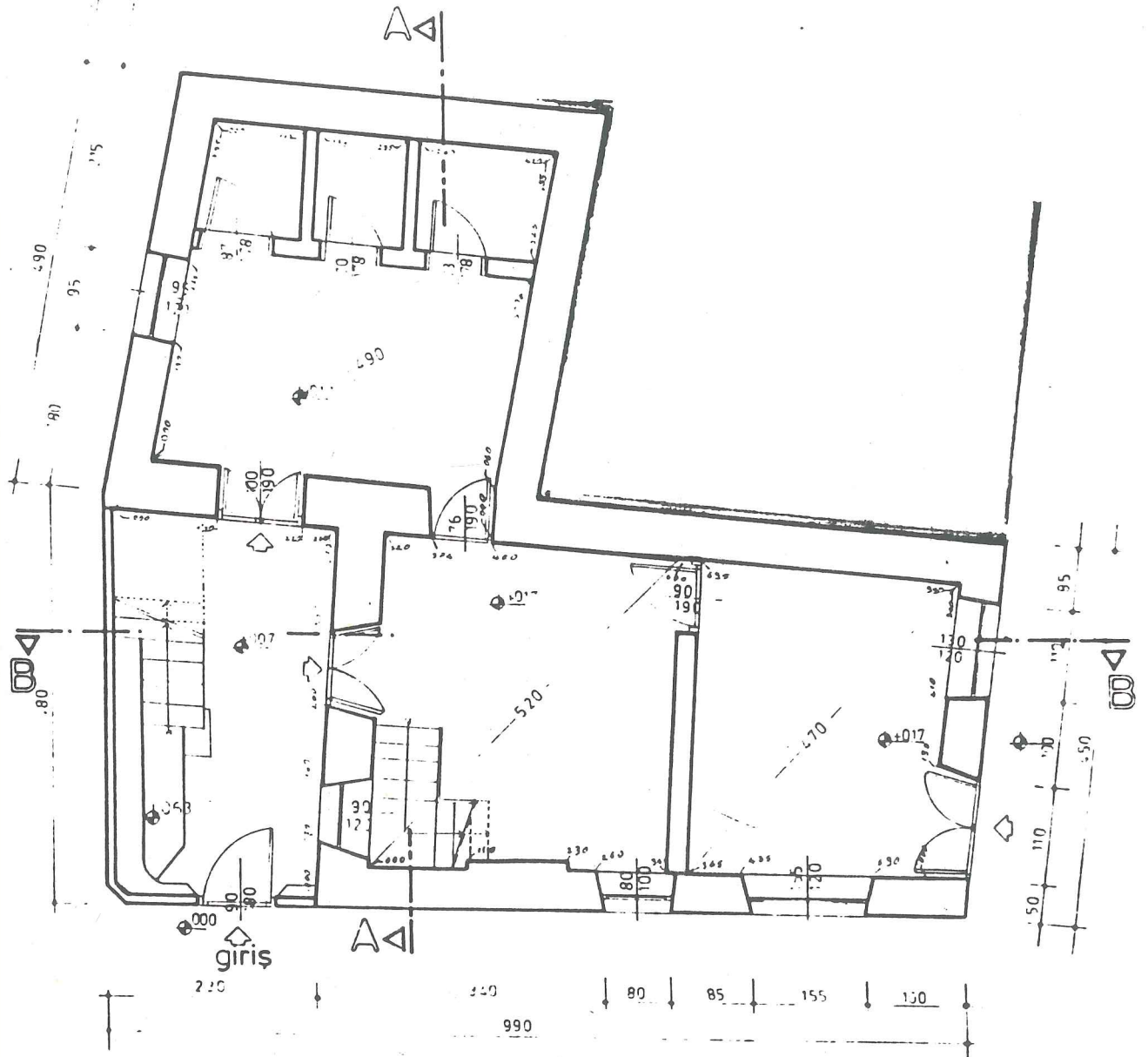
Dış ölçüler hemen hemen musandıralı evdeki gibidir. İçereye uzun boyutun ortasından girilir. Girişten, kapıdan az daha geniş bir bölüme (150-200cm.) girilir. Buranın sağında ve solunda birer oda vardır. Girişin karşısındaki bir Merdivenle ikinci kata çıkılır. İkinci katta, orta bölümün giriş kapısı üzerine, ayazlık denilen üzeri örtülü olabilen bir çıkma eklendiği de olur. Birinci katta orta bölümün iki oda vardır. Alt ev denilen zemin kat yada yer ev üst ev denilen ikinci kattan daha basıktır. Ocaklar genelde alt evdedir. Ocağın yanında, gene köşe içinde, yunmalık vardır. Bu evlerde, orta bölüm yapılmadan, dikdörtken plan, ortadan ikiye ayrılarak, girişin, doğrudan odalardan birine yapıldığı, yukarıya çıkan merdivene de bu odada yer verildiği, üst katta, merdivenin çıktığı odadan bir yükükle ayrılmış ikinci odaya geçilen çözümler çoktur. Bütün türlerde de ayak yolu dışardadır.

(1) Mine Tunçay

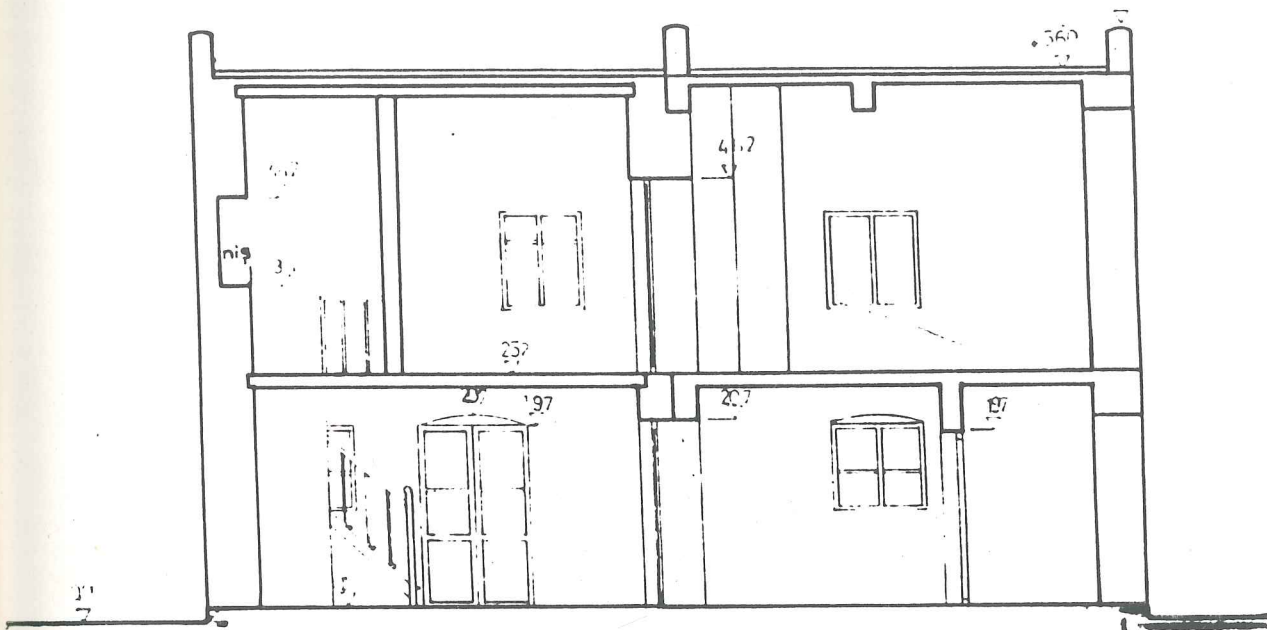
Bodrum Arkeolojisi, Bodrum 1985 s.3

(2) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

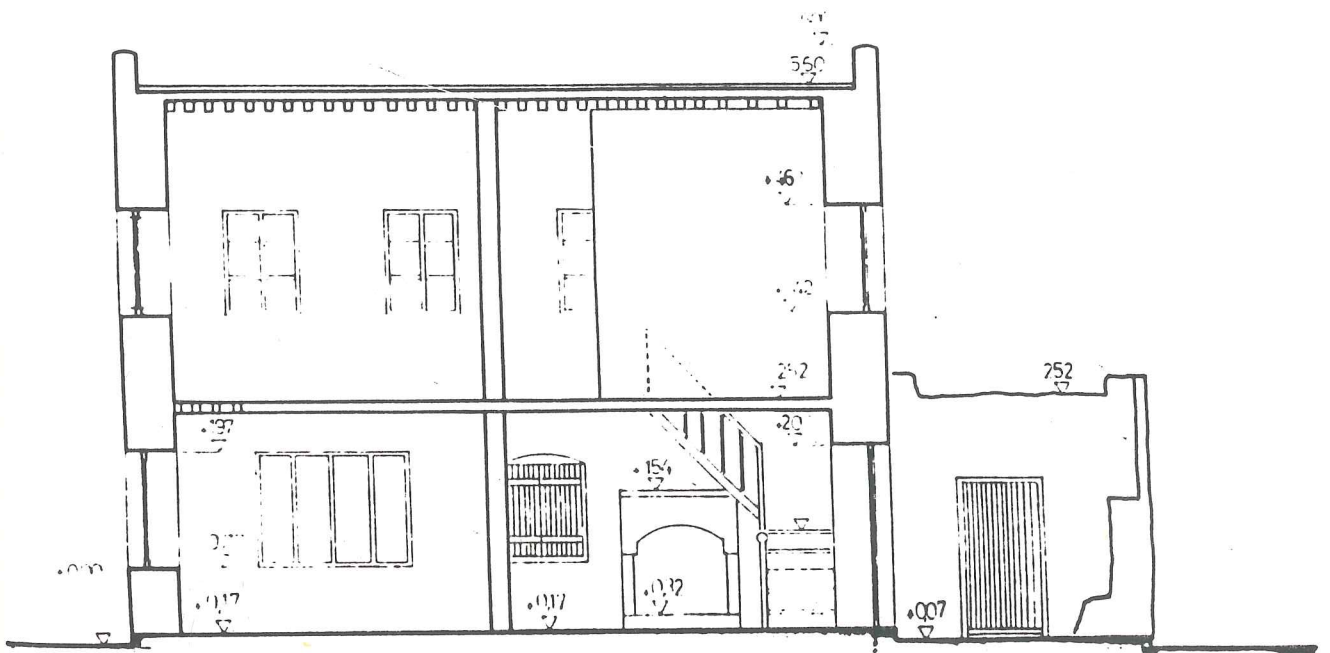
Halk Yapı San. bir örnek, Bodrum, İstanbul Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.86-92

zemin kat planı
ö. 1/50

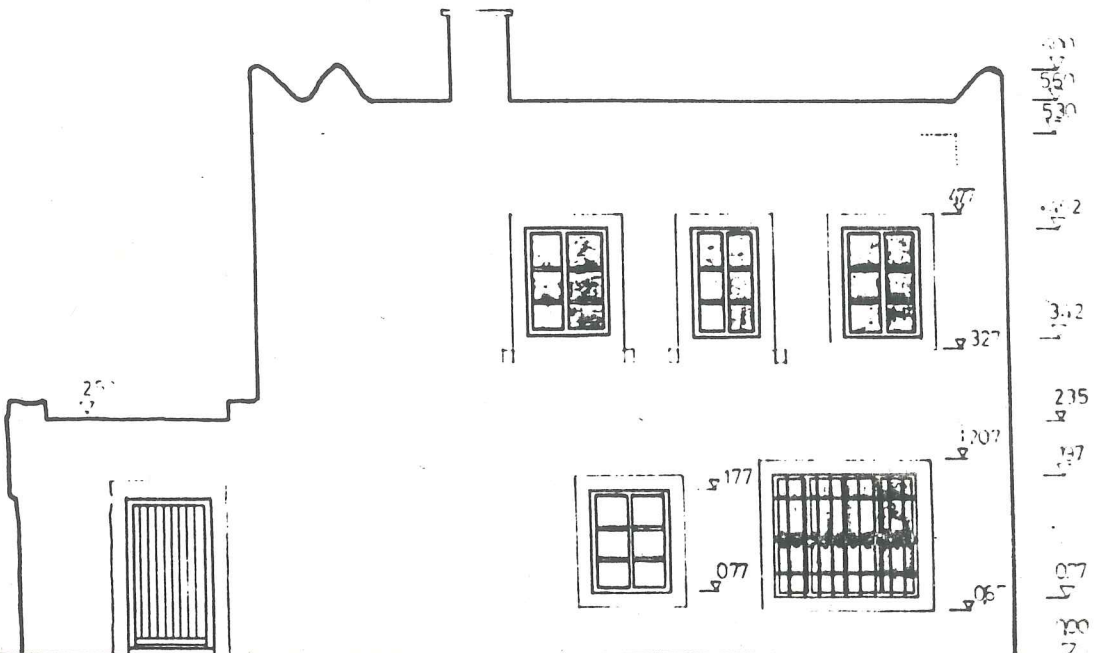
A-A kesiti

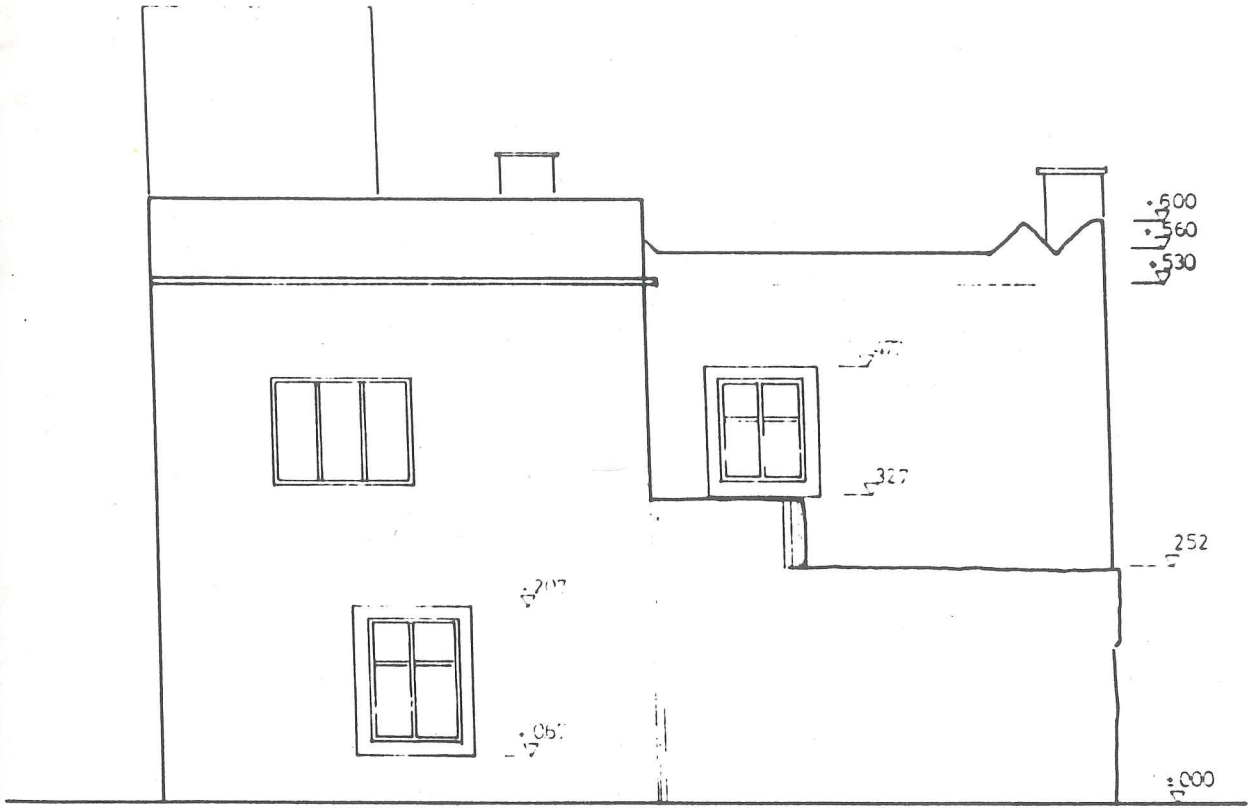
b-b kesiti

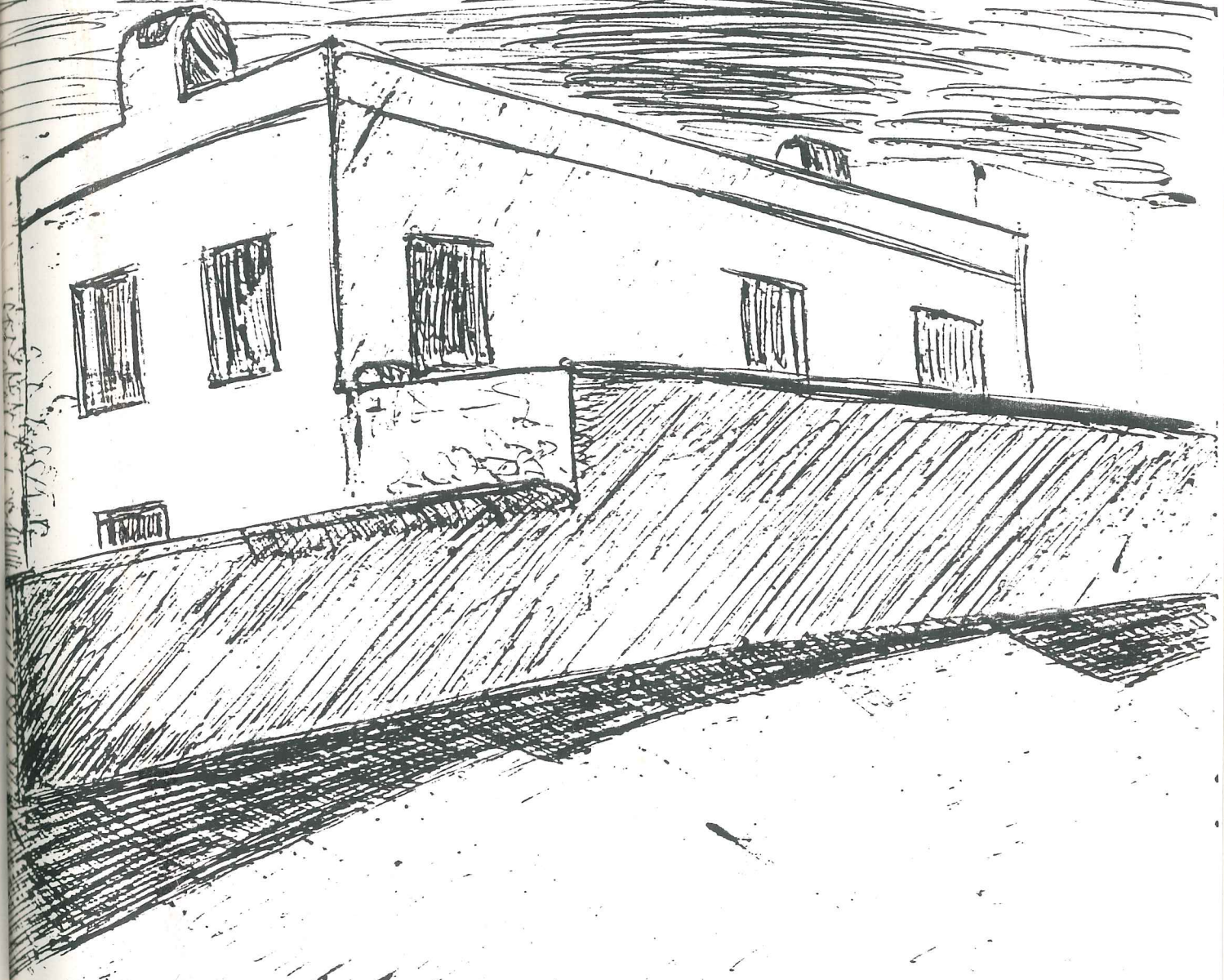
meydandan görünüş
1/50

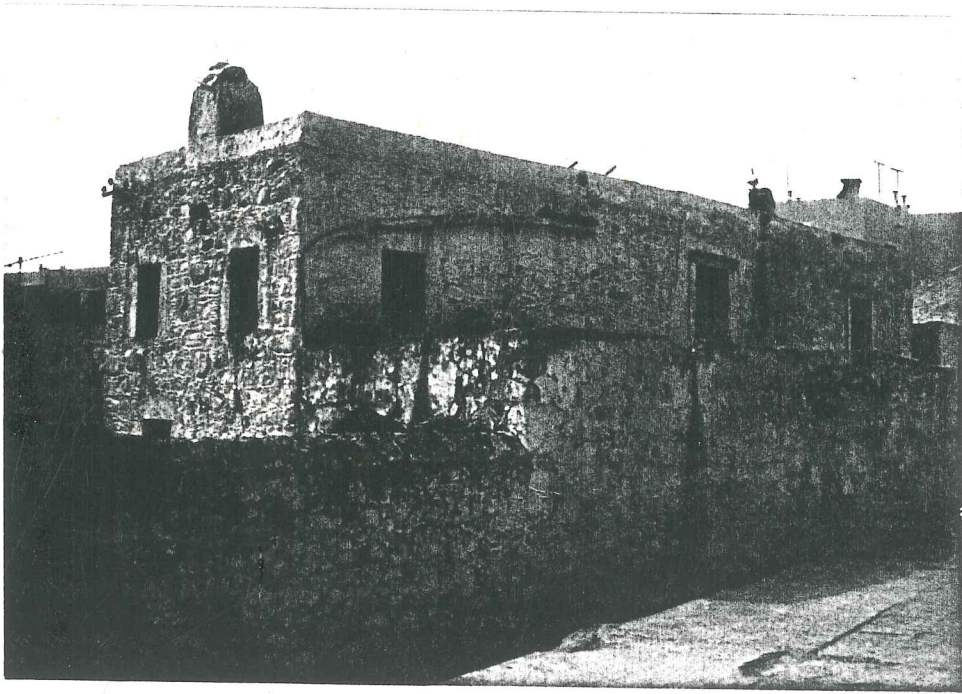
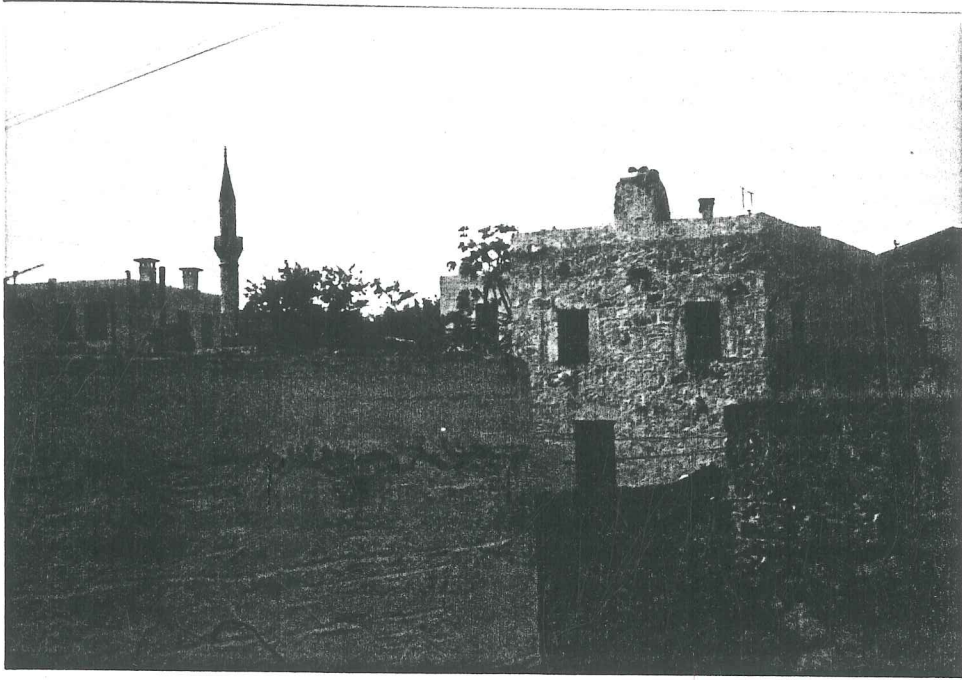
yan görünüş
1/50

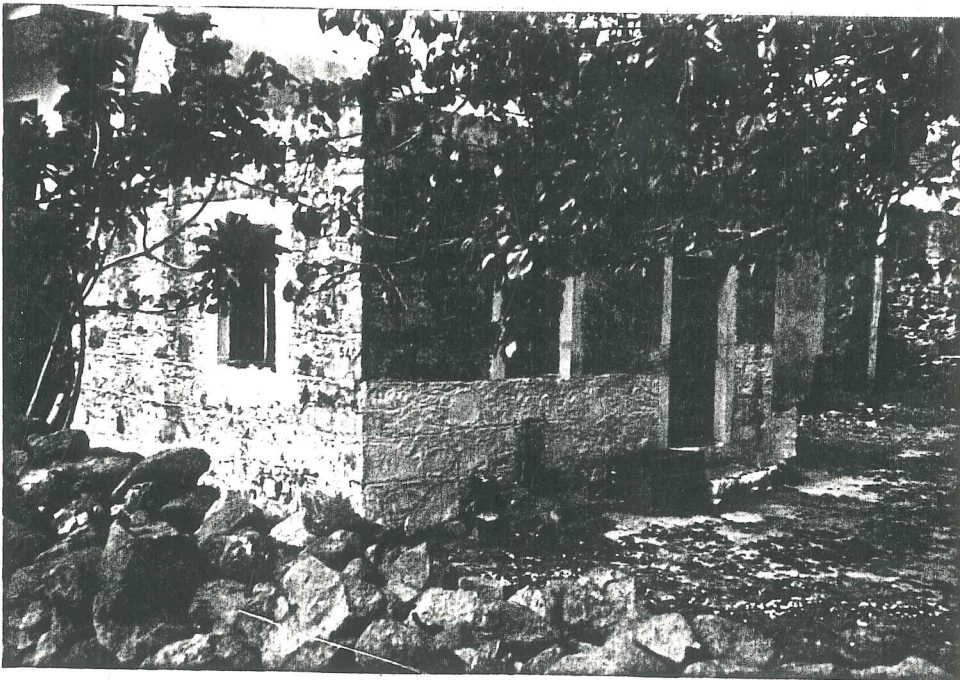
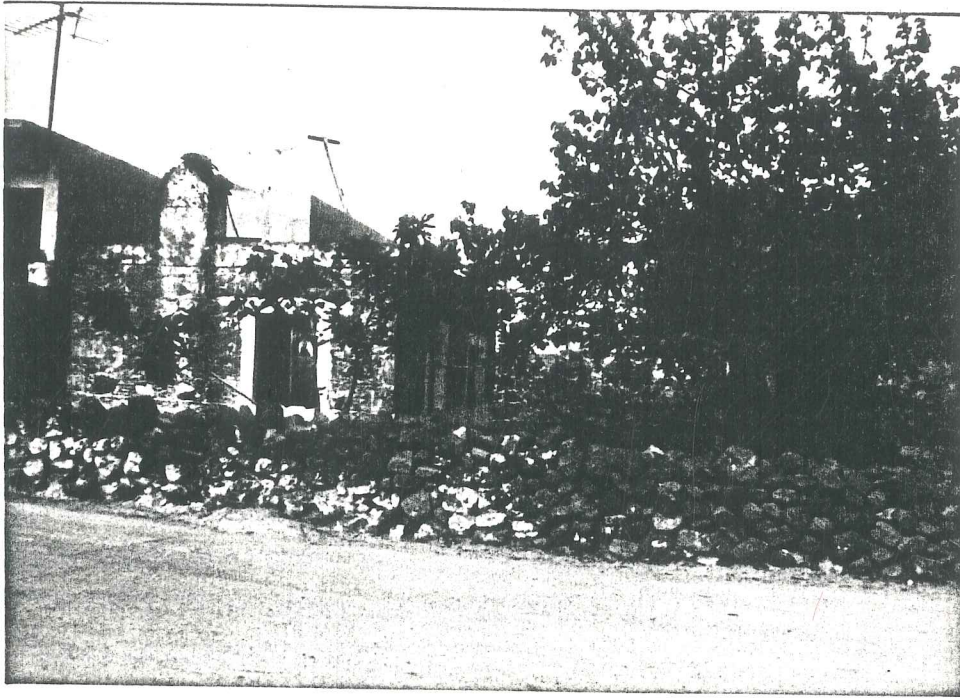
arka görünüş
1/50

OKUL SOKAKTA SAKIZ TÜRÜ BİR EV

OKUL SOKAKTA BİR YERLİ EVİ

3.2.2.1. Evlerin Genel Özellikleri

3.2.2.1.1. Yapı Yüksekliği

Genel olarak yapı yükseklikler yukarıda anlattığımız ev türlerine göre değişir.

Yapı Yüksekliğini kat adedi belirliyor. Buna göre oda yüksekliği için, alt evlerde, yerlinin deyimi ile "elim deymesin yeter" denmektedir. Buna görede Le Corbusier'in elini kaldırmış insan ölçüsü olan 226cm. belirleniyor. Üst evlerde ise yükseklik 17 karış gelmektedir. Bu ölçü varlık durumuna bağlıdır. Yazlık odalarda, havanın kolay değişebilmesi için bu yükseklik önemli olmaktadır.

Ev tiplerine göre kule evlerde yükseklik genel olarak 7,50 - 800 arasındadır. Musandıralı evlerde bu ölçü 3,80-4,00m.dir. Sakız türü evlerde ise 5.30 dur. Çatı döşemesi ile birlikte bu ölçü 5,80-6,00m. olmaktadır.

3.2.2.1.2. Yapı Yaşı

Yukarıda anlattığımız kule evin yapım tarihini bilmiyoruz. Yalnızca çok eski olduğunu ve 1930 da tamir gördüğünü biliyoruz.

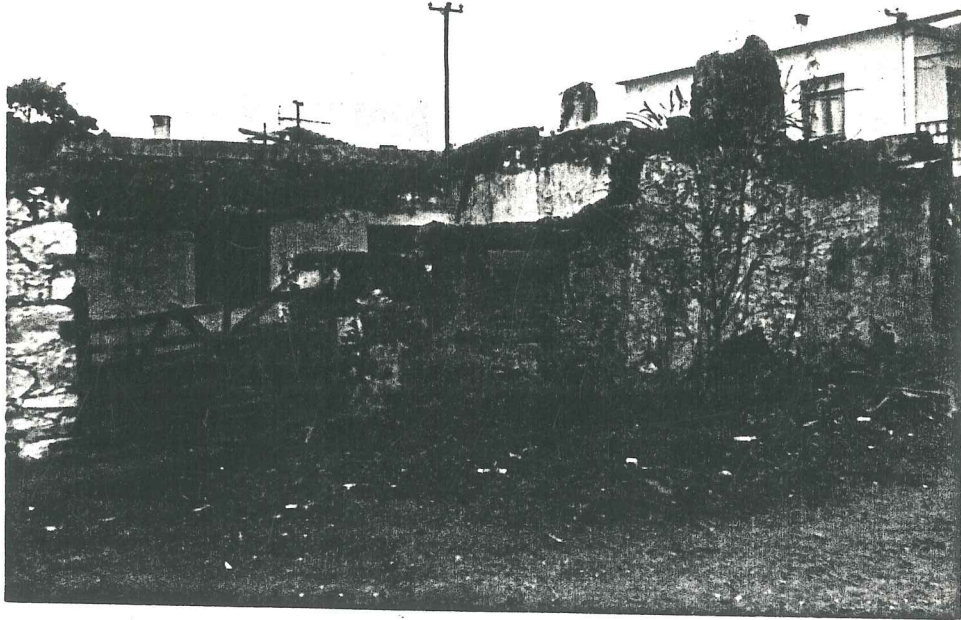
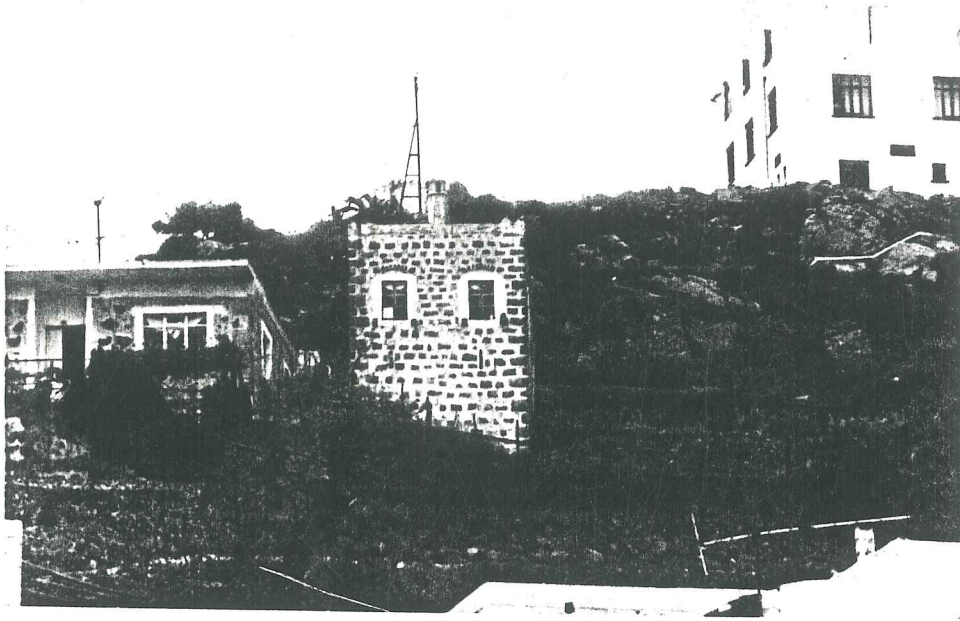
Musandıralı ve sakız türü evlerin yapıları 30-40 yıl öncesine dayanıyor. Evlerde korunma kararı belediyece alınmamıştır.

Akcaalan köyünde korumaya alınmış binalar kule ev ve camii.

3.2.2.1.3 Yapısal Durum

Akcaalanda yer alan eski dokunun bozulmasındaki en etkin öge yapıların zaman içindeki aşınımıdır. Yöre halkı yapıların zaman içindeki aşınımıdır. Yöre halkı yapılara gereken önemi vermemektedir.

ESKİ VE YENİ LOKUDAN ÖRNEK

Onarım yapma gücüne sahip olanlar, koruma bilincine sahip olmadıkları için , yapıda uygulamak istedikleri onarım biçimini eskiyi koruyarak yenileme olarak değil yıkıp yeniden yapmaya veya yeni malzeme kullanarak onarma eğilimindedir.

3.2.2.2. Evlerin iç düzenleri

Turgutreis (Akçaalan) evlerini genel yerleşim dokusu içinde incelerken arsa içindeki konumunu dikkate alabiliriz. Genel olarak evlerin çoğunda avlulu çözümlere gidilmiştir. Ocak bulaşık yıkama yeri, su havuzu yada su küpü, kuyu başı açıkta yemek yeme, oturma yerleri, gölgelikler, içeriden çok dışarıda yaşanan bu iklim için işlevlerine en uygun yolda düşünülmüştür.

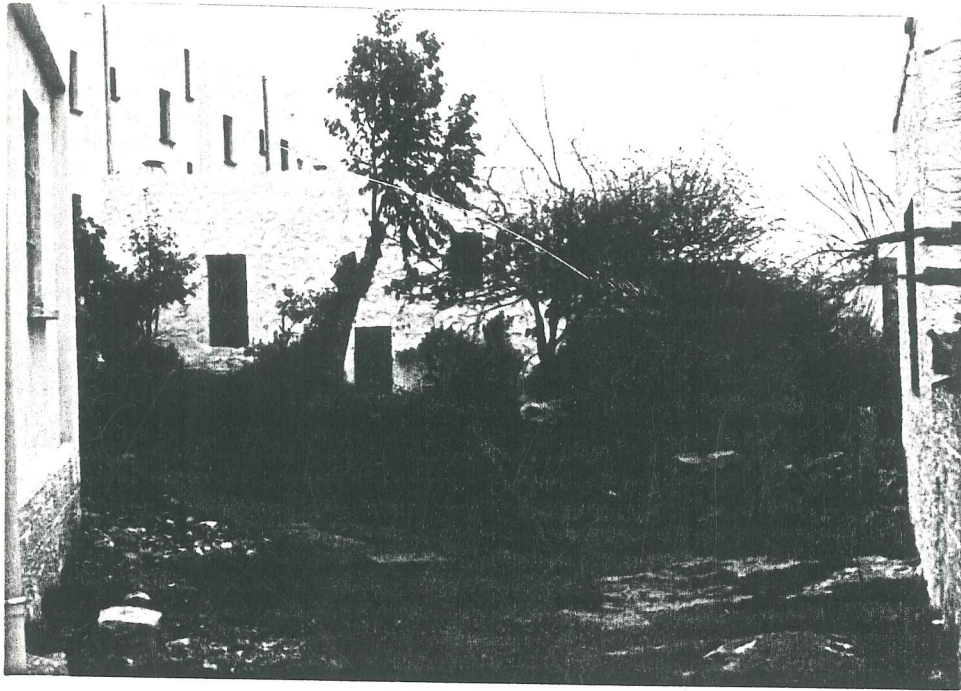
Bütün ev tiplerinde, içeriye dikdörtgen olan evin uzun boyutundan girilir. Giriş gün doğusuna bakan yerdedir. Sabah güneşi alır. Dikdörtgenin dar kenarlarında ocak bulunur.

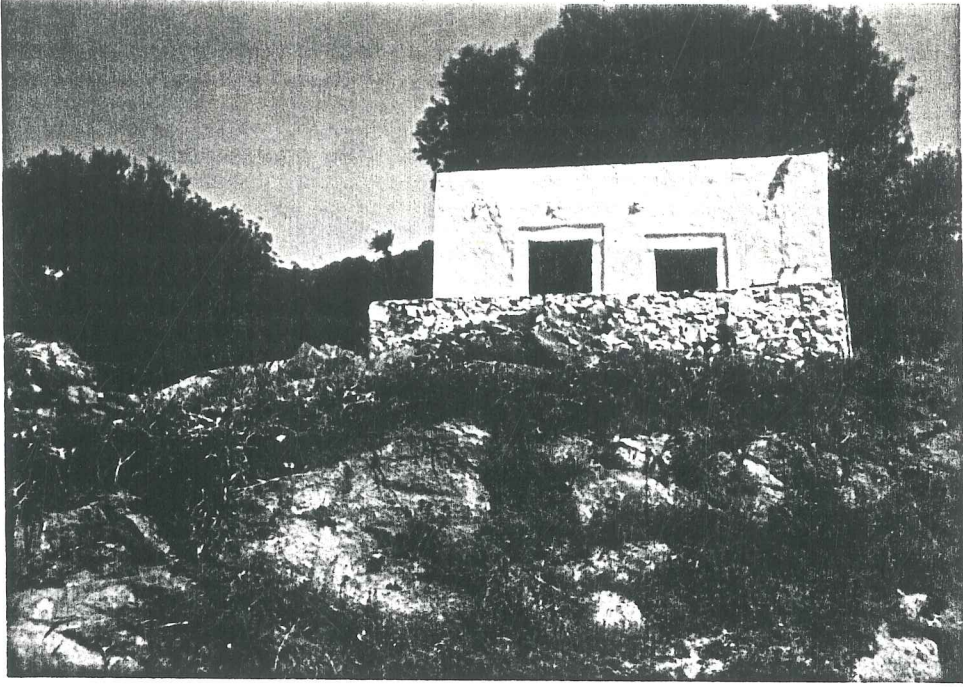
Evlerin iç düzenleri genellikle kullanılan malzemenin boyutuyla belirlenir. Bu malzeme genel olarak dilmelerdir. Dilme uzunluğu evin büyüklüğünü doğrudan etkilemektedir. Bundan önemlisi işverenin istekleridir. (1)

(1) Cengiz Bektaş

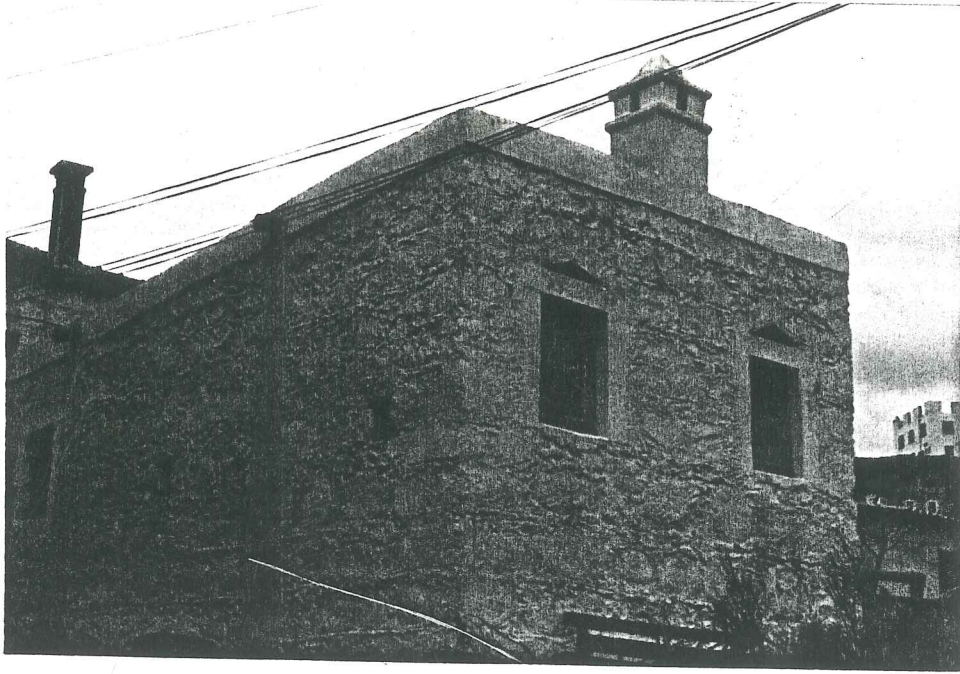
Halk Yapı San. bir örnek, Bodrum, İstanbul Türkiye Turing ve Otomobil Kurum, s.111-112

KÜLE SOKAK NO:20

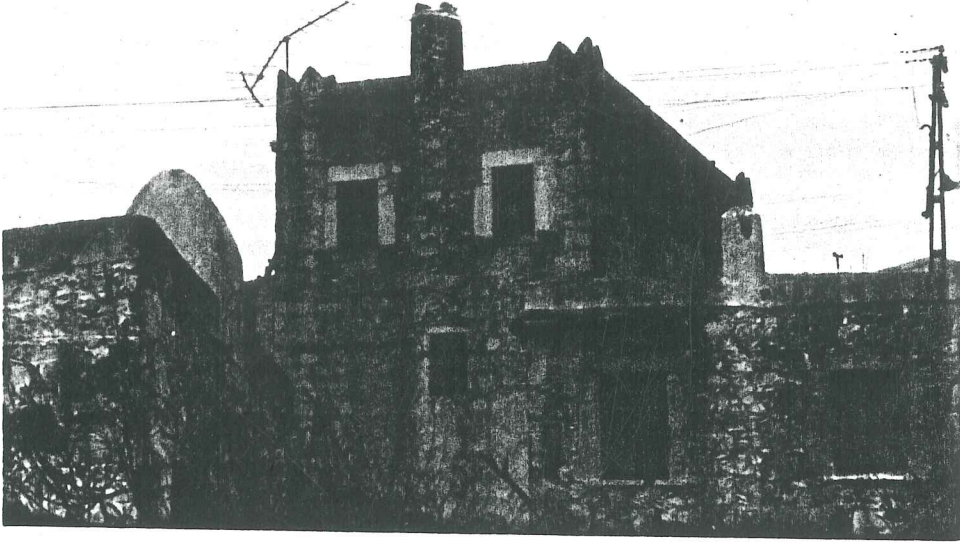

TURGUTREİS GİRİŞİNDE BİR EV

KAZIM KARABEKİR CAD. BİR EV

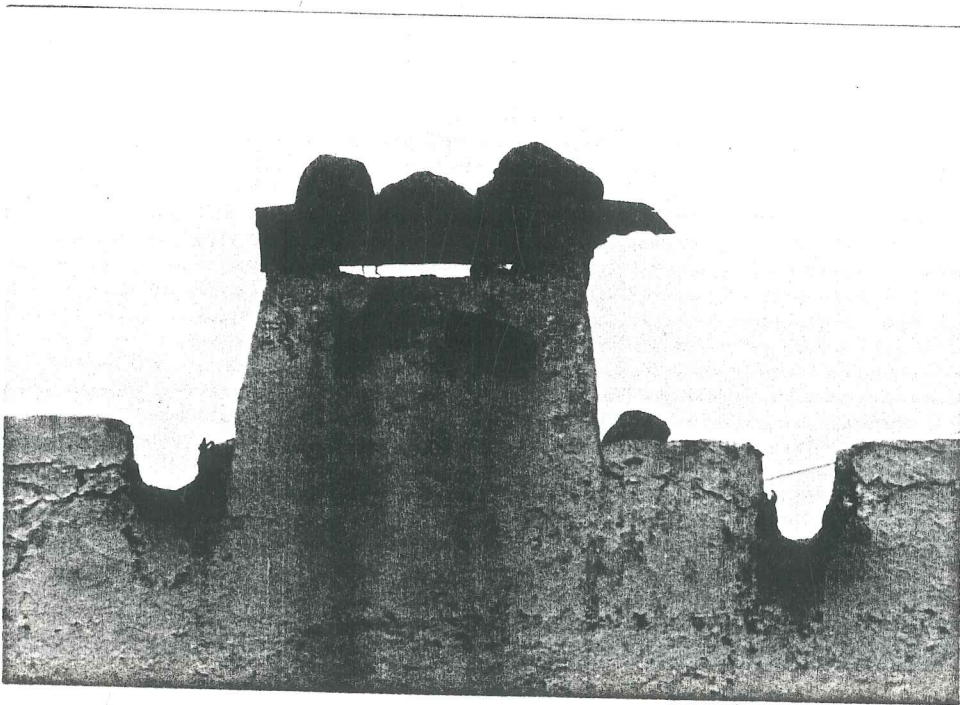
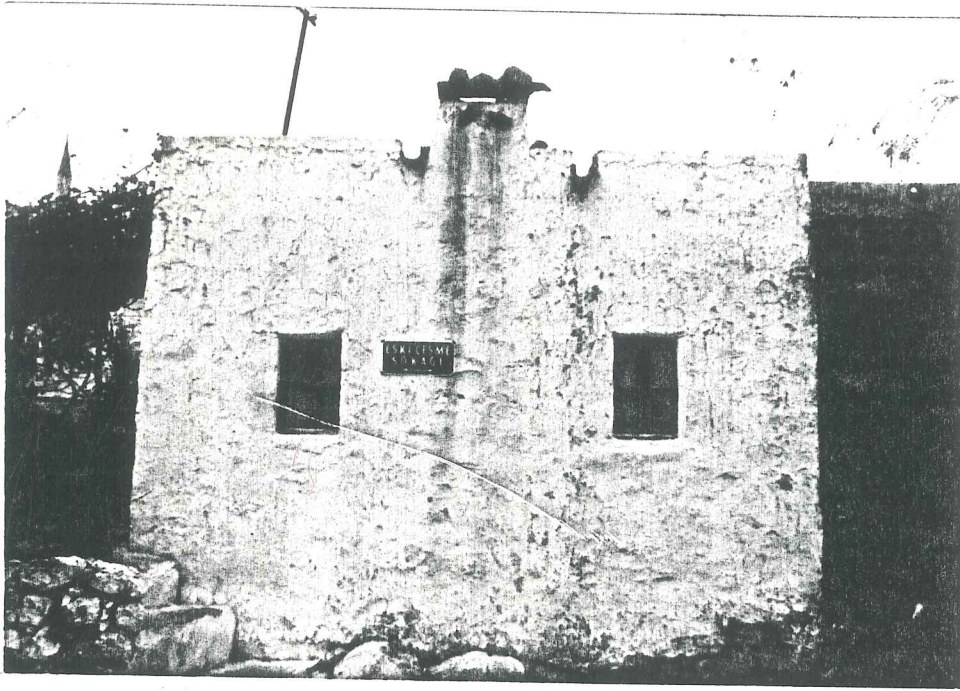

KAZIM KARABEKİR CADDESİNDE BİR EV

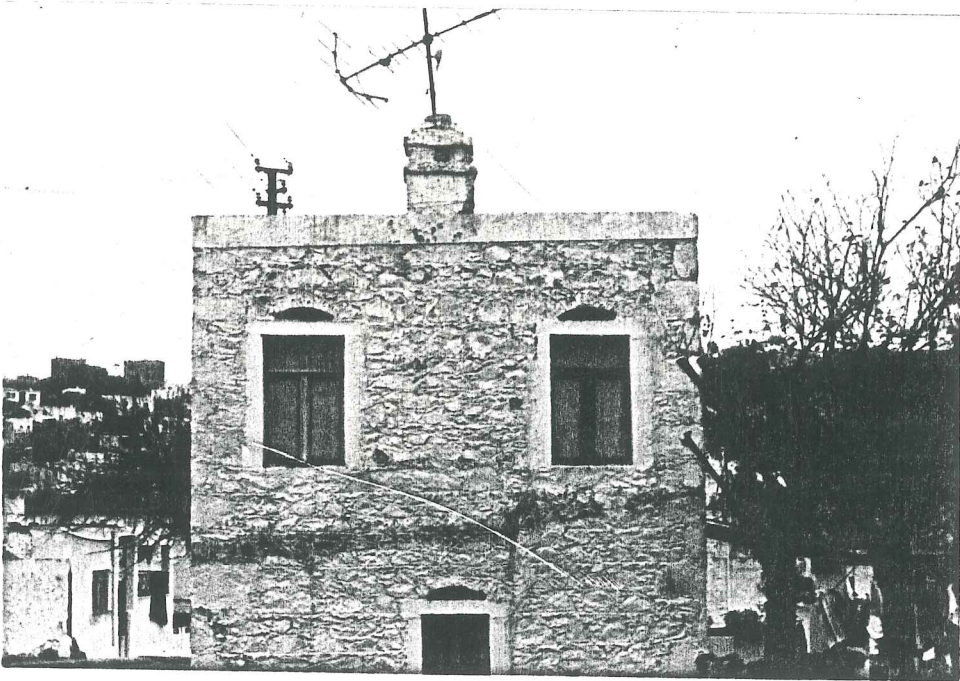
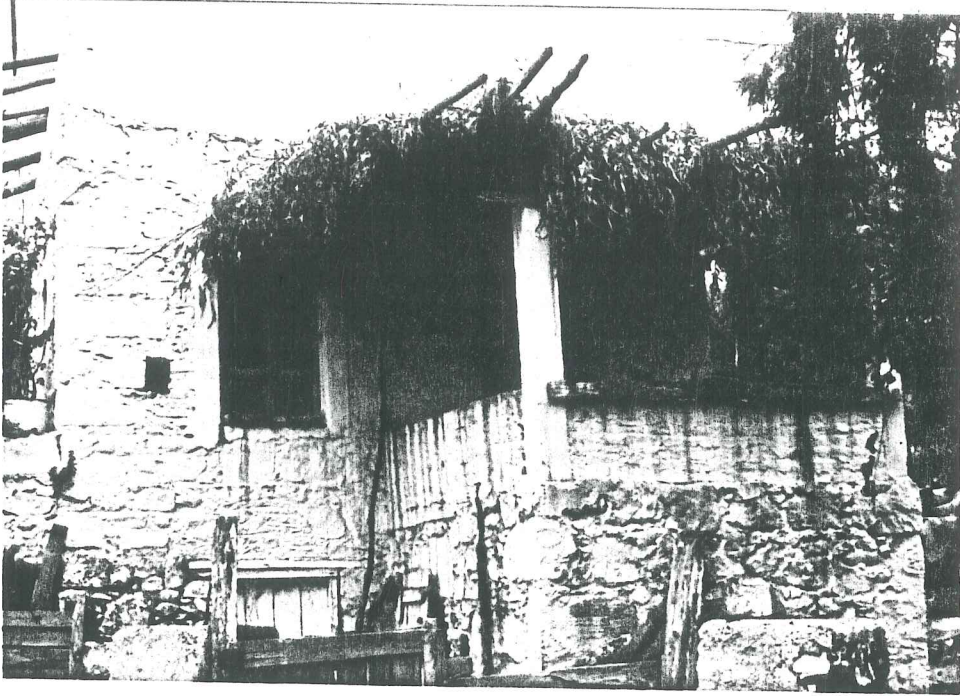

ATATÜRK CAD.NO:53

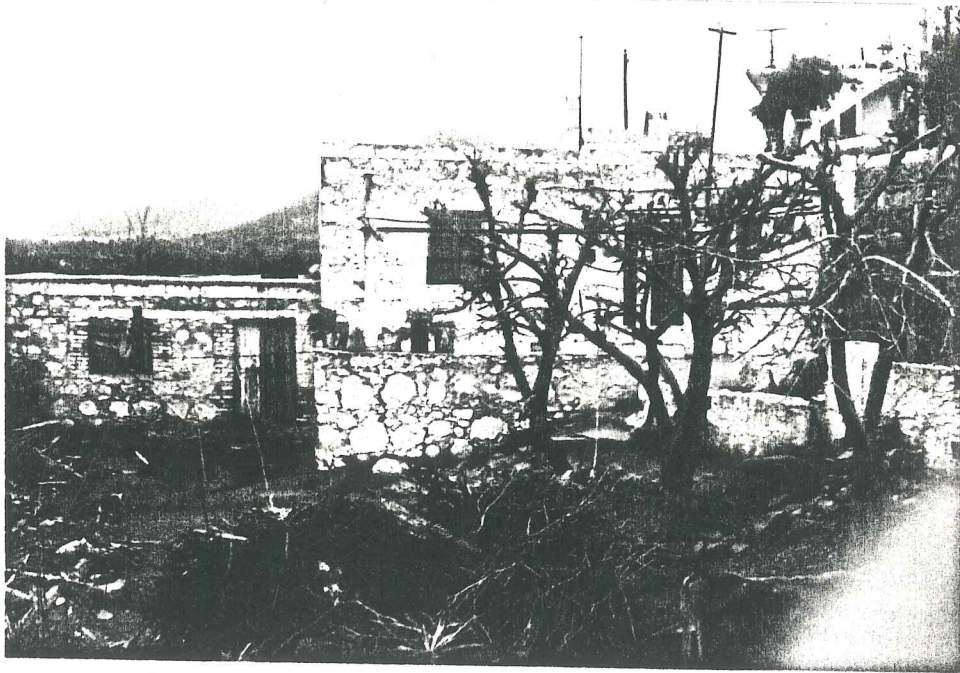
ESKİÇEŞME SOK. NO:29

ATATÜRK CAD.DE İKİ ÖRNEK

KAZIM KARABEKİR CAD. İKİ ÖRNEK

3.2.2.3. Yapı Ögeleri

3.2.2.3.I. Duvarlar

Temel duvarları

Temel derinlikleri zemin durumuna göre yapılmıştır. Kaba toprakta genellikle 100cm. derinlikte kazılır. Yer kayalıksa bu derinlik, 10cm. ye dek düşebilir. Çürük yerse, sağlam tabanı buluncaya dek derinleşir.

Temel duvarı, iri taşlarla, bir sıradaki taşların araları, alt sıradaki taşların aralarıyla bir düzlemde olmayacak, birbirlerini ısıracak biçimde örülür. Taş aralarına yalnızca kireç karıştırılmış toprak konulduğunda, duvar kalınlığı en az 60cm. olarak yapılır; aralara harç konduğunda 50cm. olarak yapılır. Duvarın eninde de, ayrı katlardaki taşların birbirlerini ısırabilmeleri için, duvar daha geniş yapılmaz.

Harç, aktoprakla kireç karışımından elde edilir. Aktoprak yerine daha sonra kum kullanılmıştır.

Zemin Kat Duvarları

Zemin kat döşemesinde, duvar kalınlığı, temelde 60cm. tutulmuşsa, 50cm. ye düşürülür. Ocak duvarları ya 60-70cm. kalınlıkta ya da ocağa çıkıntı yaptırılarak, gene 50cm. kalınlıkta yapılırlar. Yer katı tabanı için önce 10 -15 cm. taş döşenir. Üzerine, taşların aralarında girecek biçimde, aktoprak-kireç karışımından oluşan harç serilir. Bu karışıma çakıl da karıştırılır. Ayakla, tokmakla iyice sıkıştırılır. Bu tabakanın birdenbire kurumaması gerekir. Bu yüzden, yer katı tabanının yapılmasının en iyi zamanı kıştır. (1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından
Bir Örnek, Bodrum, İstanbul,
Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.
125-26

3.2.2.3.2. Çatılar

Genellikle çatılar düzdür. Dam yüksekliği bulununca, dilmeler, örneğin yarı duvar kalınlığına dek oturacak biçimde yerleştirildikten sonra çevreye, 'kumilya' denilen, yarı kalınlıkta bir duvar, dam kalınlığını içine alacak yüksekliğe dek örülür.

Dilmelerin üzerine yaptırmanın varlığına göre, ya baş parmak kalınlığında kargılar ya da kabukları soyulmuş pardı dalları, yan yana, aralıksız döşenirler. Pardı, kargıdan daha sağlamdır. Daha varlıklılar, tahta döşetirler.

Bu kaplamanın üzerine acı çalısı serilir. Çok yapraklı olan bu bitki, daha üste serilecek toprağın aşağıya dökülmesini önlediği gibi havalanmayı da sağlar. Acı çalısı yerine, 'Kualık' denilen bitkide kullanılıyor. Bunun üzerine 10-15 cm. kalınlığa dek erişte serilir. İnce uzun şeritler biçimindedir. Temiz olmalıdır. Yeterince kurutularak dama serilir. Çok kurumuşsa, deniz suyuyla, yeniden yeterince ıslatılır. Erişti tabakasının kalınlığı, üstüne toprak geldiğinde 3-4 cm. ye dek iner. Yerli ustaların deyimiyle tahta gibi olur.

Erişte üzerine, bilinen kara toprak konulur. Otsuz olmasına özen gösterilen kara toprak, dama, enlilemesine uzatılan bir tahta ile bastırılan erişte üzerine, bu tahta çekile çekile konur. Kalınlığı 5-6-7 cm. dir. Bu kalınlık sıkışınca 3-4 cm. ye iner. Ne kadar çok konulursa o kadar iyidir.

Buraya dek, konulan gereçler, çok iyi bir sıcaklık yalıtımı oluşturduklarıdır. Evlerin, kışın sıcaklıklarını korumalarını, yazın, damların üst sıcaklığının içeriye geçmesini önleyerek odaların serin kalmalarını sağlarlar. Bütün yerli ustalar, bu türlü yapılmış damların, ısı yalıtımını en iyi biçimde yaptıkları konusunda birleşiyorlar.(1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.128-30

Yeni yaptırdıkları beton damlı yapılarda oturanlar, sıcakta bunalmakta, en azından bu yönden eski evlerini anımsamaktadırlar. Dama toprak serildikten sonra, üzerine tuz serpiliyor. Tuz, toprağın içindeki otların ölmesini sağlayıp, onu çoraklaştırıyor. Tuz yerine deniz suyuyla suladıklarında oluyor.

Bundan sonra, geren, toprağı örtecek ölçüde konuluyor. Üzeri lovlanıyor, ya da tahtayla dövülüyor. Gerenin kalınlığı ne kadar çok olursa o kadar iyidir. Ancak, bütün bunlar, alttaki dilmelerin sağlamlığına bağlıdır.

Gerenin serilmesinde, 'çivileme' denilen bir yöntem de uygulanır. Bunun yapılışı şöyle:

Kara toprağın üzerine, geren girebileceğince aralıklı olarak yassı çakıl taşları diziliyor. Üzerine geren konuluyor. Eğer geren çoksa, kara toprak yerine de geren konulmasının çok iyi olduğu söyleniyor. Ayrıca, gerenin üzerine de tuz atılması gerekli bulunuyor. Çivileme yapılması sırasında, gereni bol sulayıp üzerine yassı çakıl taşlarını dizdikten sonra, kireç badana yapılması, gerenin dam kıyılarına yığılması öneriliyor. Yağmur yağdığına, geren sızarak, çakıl aralarında kaymak bağlamakta, su geçirimsiz bir tabaka oluşturmaktadır.

Eğer damda akma olursa, o yıl 10-15 teneke geren ekleniyor. Yeni geren eklenirken, eski gerenin üzeri süprülüyor. Yeni geren kıyılarına yığılıyor. Yağmur yağınca, yukarıda da söylendiği gibi geren süzülerek bütün dam üzerinde kaymak bağlıyor. Son yıllar da gerenin üzerine 1-1,5 cm. kalınlığında, kum-çimento karışımı bir harç yapanlarda oluyor. Geren her yıl gözden geçirilir. Genellikle iki üç yılda bir ekleme yapılır. Özenli yapılan bazı damların kesinlikle akmadığı söyleniyor.(1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından
Bir Örnek, Bodrum, İstanbul,
Türkiye Tur-
ing ve Otomobil Kuru-
mu, s. 130-31

Dam, dıştaki belli noktalara doğru, eğimli yapılır. Buralara, çömlükçilerin yaptıkları su künkü biçimindeki çörttenler konulur.

Su buralardan dışa akar. Suyun aktığı yerde, duvarın üzerinde, sıvayla, akmasına uygun biçimli bir yol yapılır.(Su yolu). Su kıyıları çıkıntılı yapılan bu yolu aşamaz. Böylece, tüm duvarın ıslanması, kirlenmesi önlenmiş olur. Duvarlar, içeriden, tüm yüzeyi kapatan düz sıvayla sıvanırlar. Sıva, kireç-aktoprak ya da kireç-kum karışımıyla yapılır. Duvarların dış yüzeyleriye, varlıklı evlerde tümüyle sıvanırken, çoğunlukla, tutumsallık nedeniyle, çakır sıva denilen bir yöntemle sıvanırlar.

Çakır sıva, (göz göz gözükmekten ötürü bu ad verilmiş, sakar sıva da deniliyor) duvar yüzeyinde görülen taşların aralarının 4-5 cm. kalınlığındaki şeritler biçiminde, iyice sıkıştırılarak yapılan sıva ile kapatılmasıdır.

Taşların yüzeyleri ortada açıkta kalırlar. Böylece daha az harç gider. Bu şeritlerin belli bir kalınlıkları vardır. Bu kalınlık taş üzerinde gölge atar. Gölge ve güneşli taş yüzeyleri arasında bir hava değişimi olur. Bu yüzden, bu duvarların ev içlerini daha serin tuttıkları söylenmektedir. Bütün duvarlara, içte ve dışta ak badana yapılır. Doğrama ve kaplamaların kahve renkleriyle, gerenin moruyla, ak badananın karışıklığı, Akdenize özgü bir güzelliği oluşturur. Güneş ışınlarını yansıttığı için de, ısının ev içlerine geçmesini de daha bir önler.(1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından
Bir Örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve
Otomobil Kurumu, s.131-
32

3.2.2.3.3. Bacalar, Ocaklar

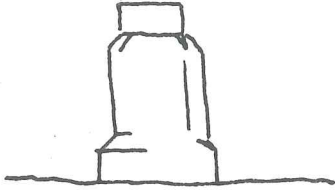
Bacalar genellikle 'mezar baca' denilen biçimdedir. Bacanın bitişinde, üzerine, iki yana, iki taş dikildiği için bu ad verilmiştir. Bu taşların üzeri kayrak taşla kapatılarak, baca içine yağmur girmesi önlenir. Bacaların, mezar baca dışında, çok çeşitli biçimleri vardır. Yuvarlak, çokgen, kare kesitli olanları vardır. Düz damların üzerinde, bu özenilmiş biçimli, dikine öğeler, ayrıca görülmeğe incelenmeğe değer...(1)

Ocaklar, hemen her evde vazgeçilmez bir öğedir. Genellikle girişe yakın olan, dar boyutu oluşturan duvarın ortasında ocak vardır. Ocak, girişin karşısına gelen duvarda da olabilir. Bu bölüm pişirme yeri olarak kullanılır. Bu duvarın karşısına gelen duvarın ortasında da gene bir ocak vardır. Bu iki duvara, bu yüzden ocak duvarı da denir. Yazın pişirme ve yemek yeri olarak kullanılan avlularda da ocak yapılmıştır. Buna bahçe ocağı denir.

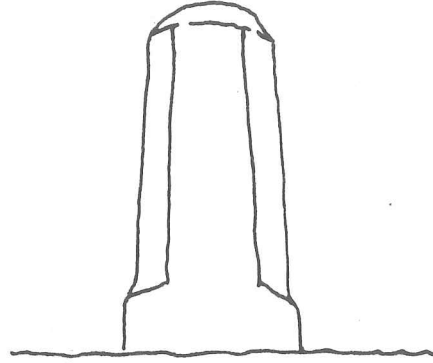
(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.134

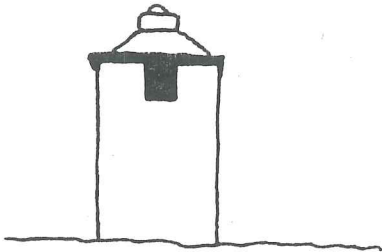
BACA TIPLERİ

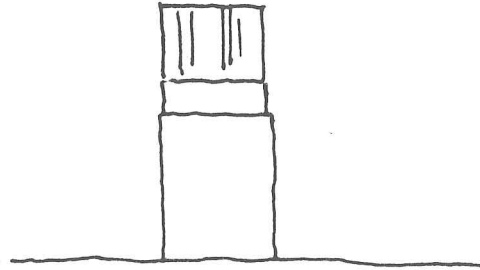
KÖŞELERİ PERDAHLI
KİREMİTLİ BACA

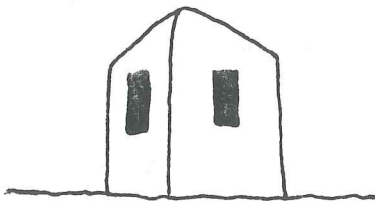
KÖŞELERİ PERDAHLANMIŞ
BACA

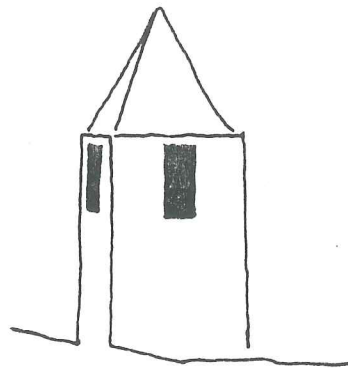
DÜZ BACA

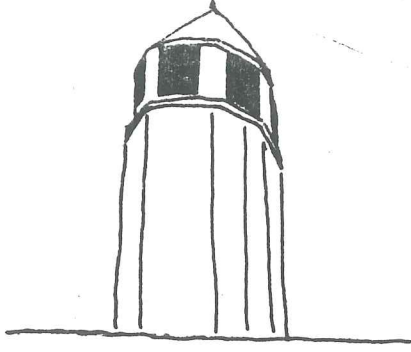
KİREMİTLİ KIRMA BACA

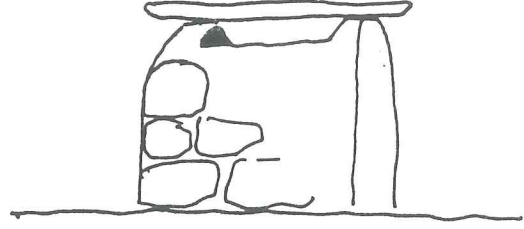
SIVRI TEPELİ KARE
BACA

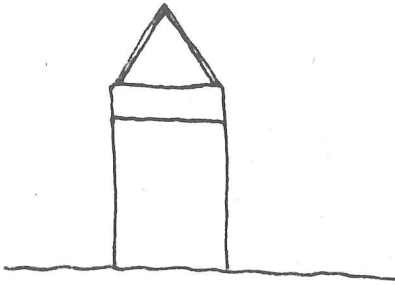
SIVRI TEPELİ KARE
BACA

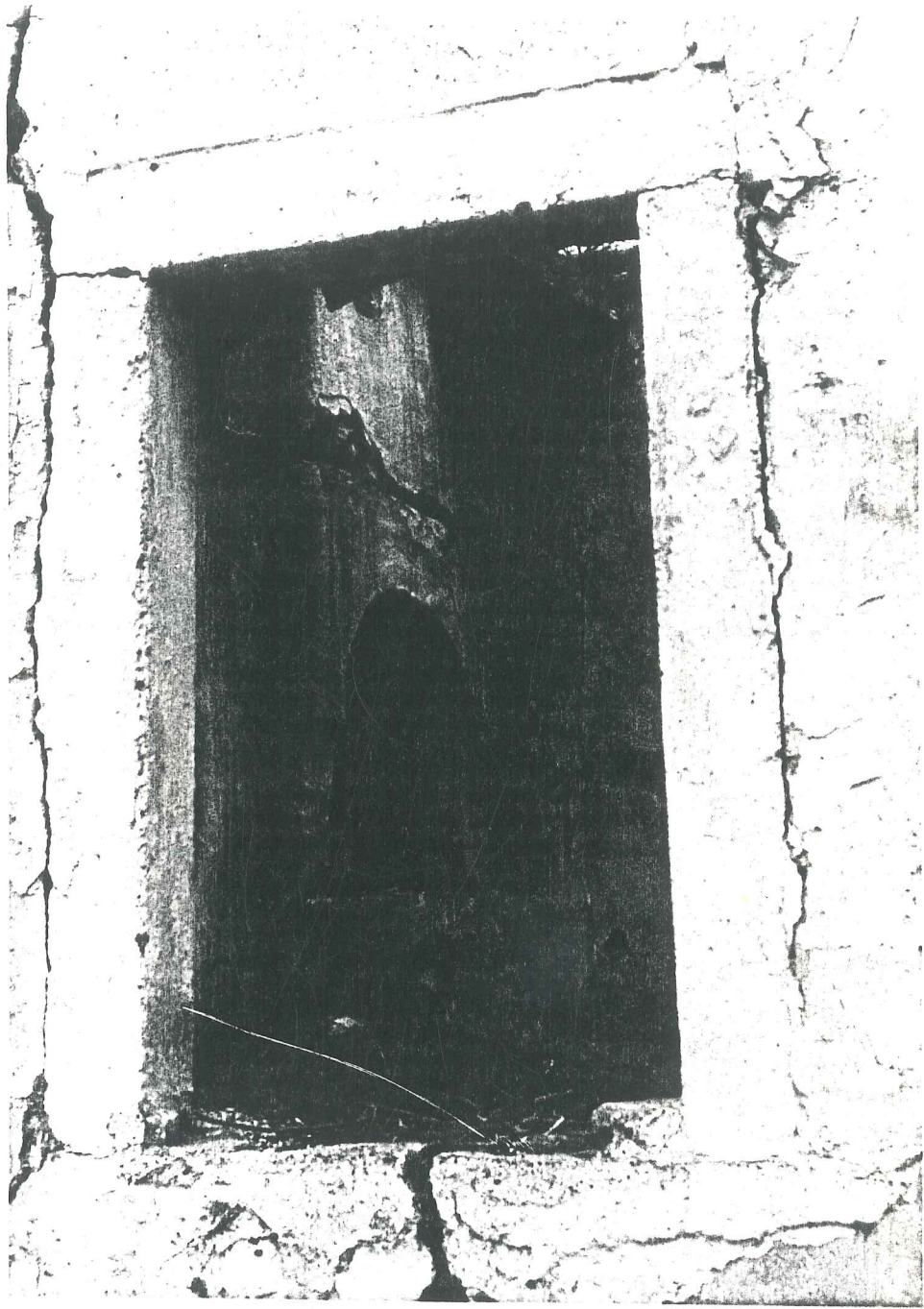
SEKİZGEN BACA

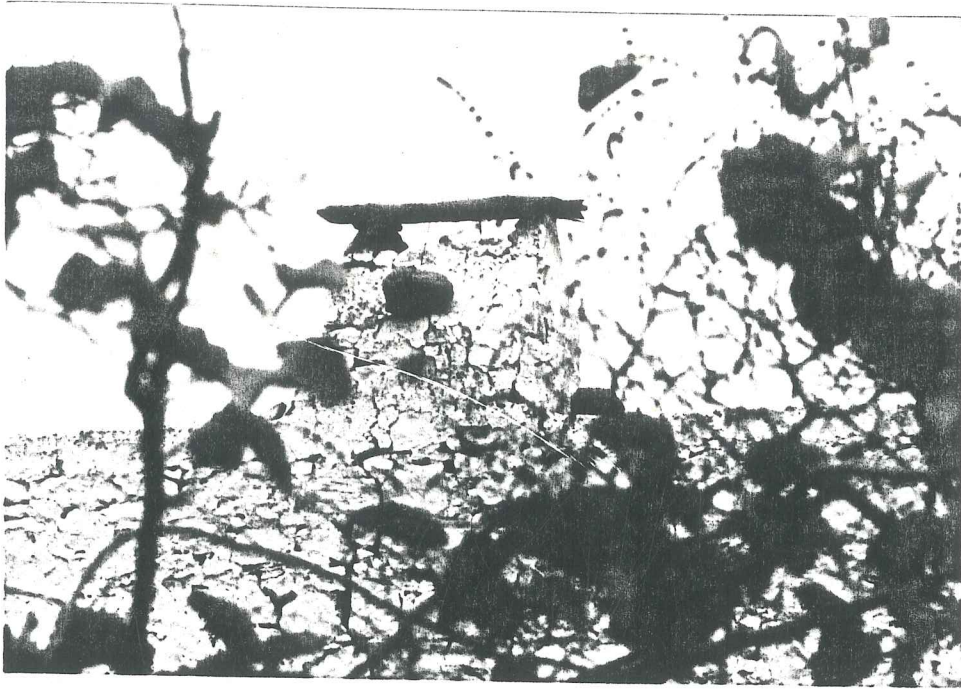
ÜZERİ KİREMİTLİ
YERLİ BACA

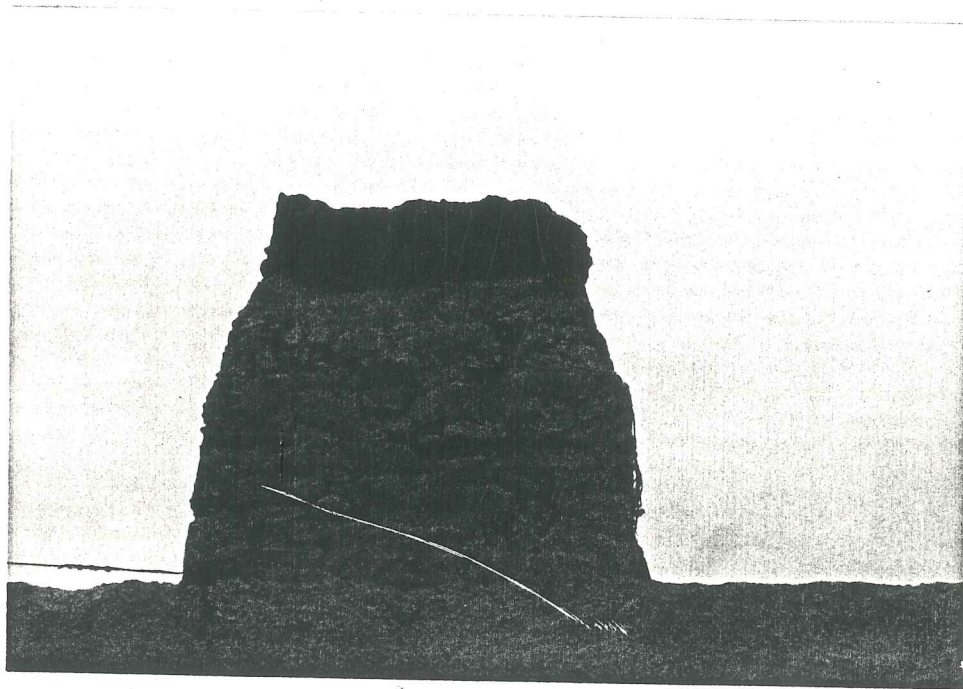
KİREMİTLİ KIRMA
BACA

ESKİ DOKUDA BAĞLAR

BACALAR

3.2.2.3.4. Kapılar

Turgutreis (Akçaalan) evlerinde kapılar çoğunlukla çift kanatlı olup, ahşaptan yapılmıştır. Tek kanatlı kapılar daha az gösterişli ve küçük evlerde kullanılmıştır. Bunlar çakmalı olarak yapılmıştır.

Çift kanatlı ahşap kapılar, ahşabın işleniş şekline göre:

1. Çakmalı ahşap kapı
 2. Geçmeli (tablalı) ahşap kapı
- olarak iki şekildedir.

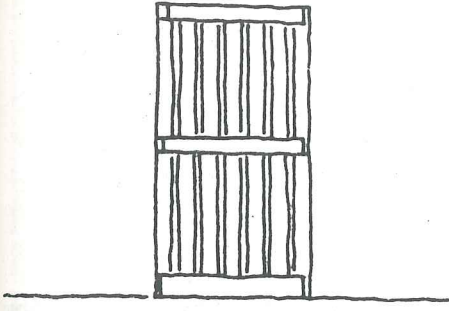
Çakmalı ahşap kapı:

Ahşap, dik ya da eğik durumda, arkadan bir başka ahşaba çakılarak yapılmıştır.

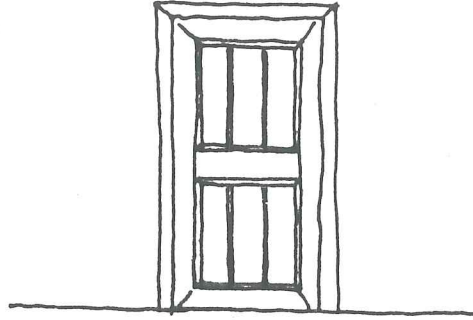
Geçmeli (tablalı) ahşap kapı:

Ahşap masif olarak kullanılmış, geçmeli sistemde yapılmıştır.

TEK KANATLI AHŞAP KAPILAR

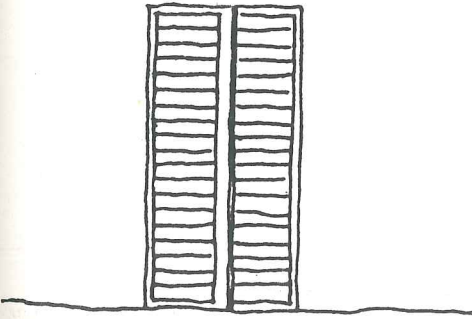

ÇAKMALI AHŞAP
KAPI

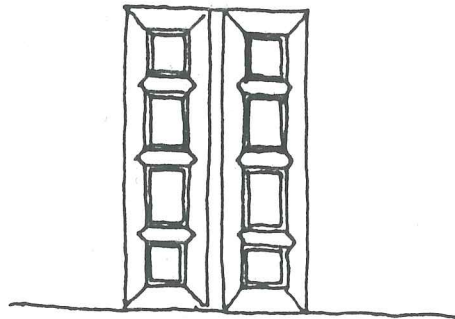

ÇAKMALI AHŞAP
KAPI

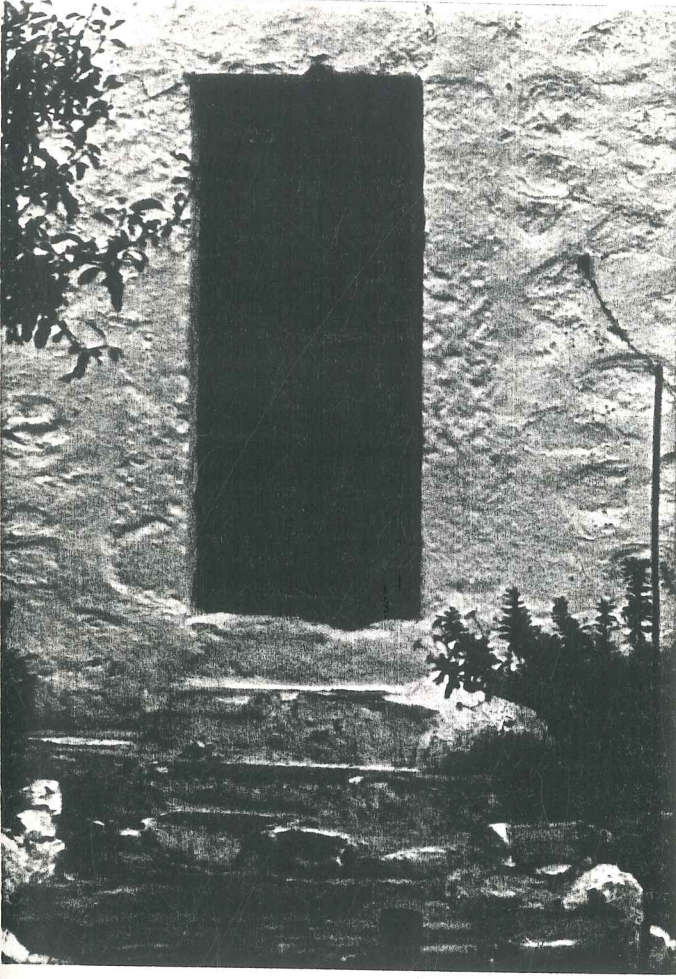
ÇİFT KANATLI AHŞAP KAPILAR

ÇAKMALI AHŞAP
KAPI

GEÇMELİ (TABLALI) AHŞAP
KAPI

ÇİFT KANATLI ÇAKMALI AHŞAP
KAPI

TEK KANATLI ÇAKMALI AHŞAP KAPI

3.2.2.3.5. Pencereleler

Turgutreis (Akçaalan)' in eski yerleşiminde pencerelerin genel karakteri dikdörtgendir. Bir çok evde ahşap kepenkler, kafesler bulunmaktadır.

Pencere yerleri genellikle içeriden tesbit edilir. Bir oda duvarına iki pencere konmaktadır. Pencereleler iç köşelerden 10-15 cm. açığa yerleştiriliyor. Yerden yükseklikleri, oturulduğunda dışarıyı görülecek biçimde saptanıyor.

Dıştan baktığımızda, pencereler, size evin bölümlerini belirtirler.

Dış görünüşe göre değil, iç yaşama göre yerleştirilmiştir, pencereler. Enleri üç karış, yükseklikleri beş karış ya da en çok 80 cm. genişlikte, gene en çok 126 cm. yüksekliktedirler.

Pencereler, enine kesitlerinde, dışta dar, içeriye doğru genişler, biçimde yapılırlar.

Böylece kanatlar iyice açılarak güne ve ışığa gergi olmazlar. Burada da ilginç olan, daha önce ev türleri bölümünde değindiğimiz gibi, 3/5 ya da 5/8 (altın) oranının yerleşmiş olmasıdır. Pencereleler her yöne açılmaktadır. Poyraz olduğunda lodos penceresi açık tutulabiliyor ya da tersi... Böylece her durumda havalanma sağlanmış oluyor.(1)

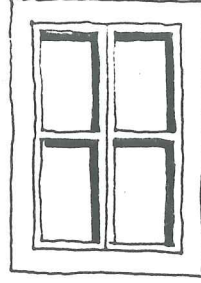
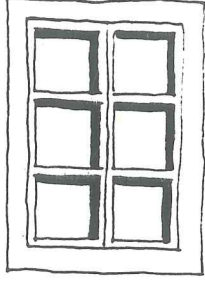
Pencereler genellikle bir söve içine yerleştirilmiştir. Bu söveler yontma taştan yapılmıştır. Kemer örülerekte yapılır. Lento üzerine, ortasından çok yük binip kırılmaması için, kemer örüldüğünde çoktur. Gene yontma taştan lento ve denizlikler konulur. Bunlar söve, lento ve denizlik olarak 'bir pencerelelik taş' gibi, takım olarak satılır. Pencerelelerin, dışta iki yanlarında çiçek saksıları için, kayrak taştan çıkıntılar bırakılır.

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

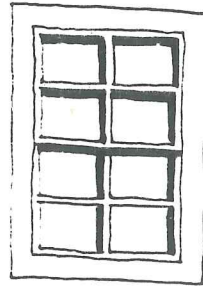
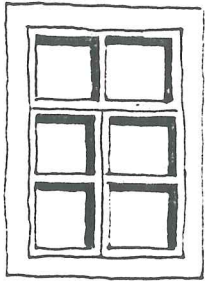
Halk Yapı Sanatından
Bir Örnek, Bodrum-
İstanbul, Türkiye Tu-
ringi ve Otomobil
Kurumu, s.115-16

Pencere dışında bulunan ahşap kepenkler dış saldırılara önlem olarak yapılmıştır. Bu kepenklerde de basit ve daha detaylı ahşap işçiliği olan tipleri mevcuttur. Ayrıca pancur tipi kepenkler de vardır.

PENCERE AÇILIŞ ŞEKİLLERİ

KANATLI PENCERE

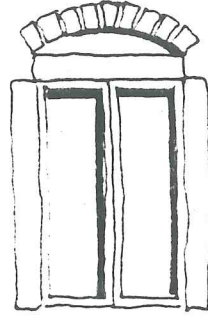
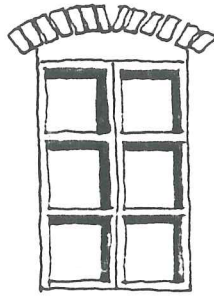
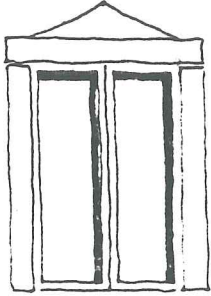
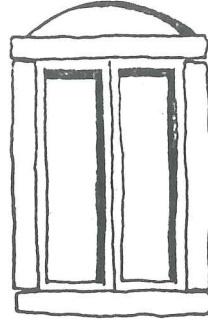
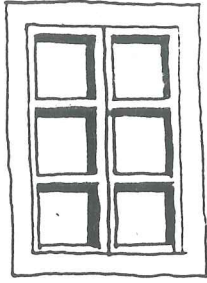

KANATLI
PENCERE

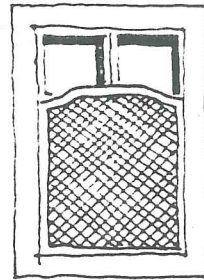
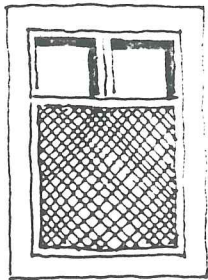
TEK
PENCERE

GIYOTİN
PENCERE

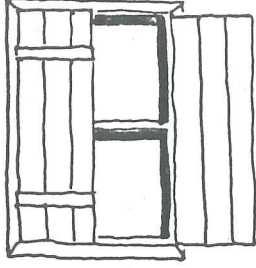
PENCERE SÖVE ŞEKİLLERİ

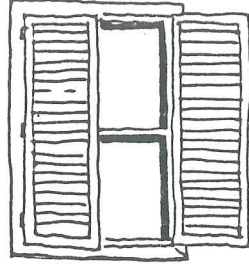
AHŞAP KAFESLER

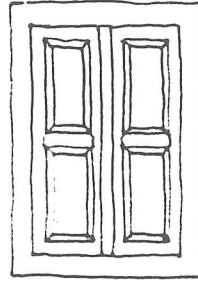
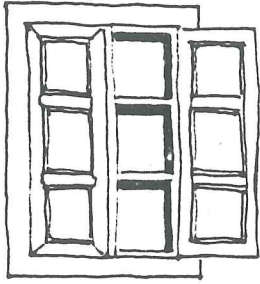
AHŞAP KEPENKLER

ÇAKMALI AHŞAP KEPENK

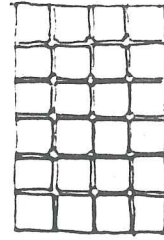
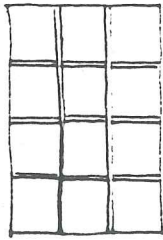
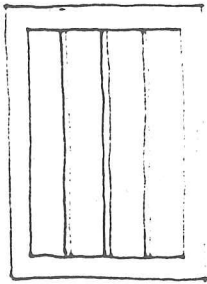

PANJURLU AHŞAP KEPENK

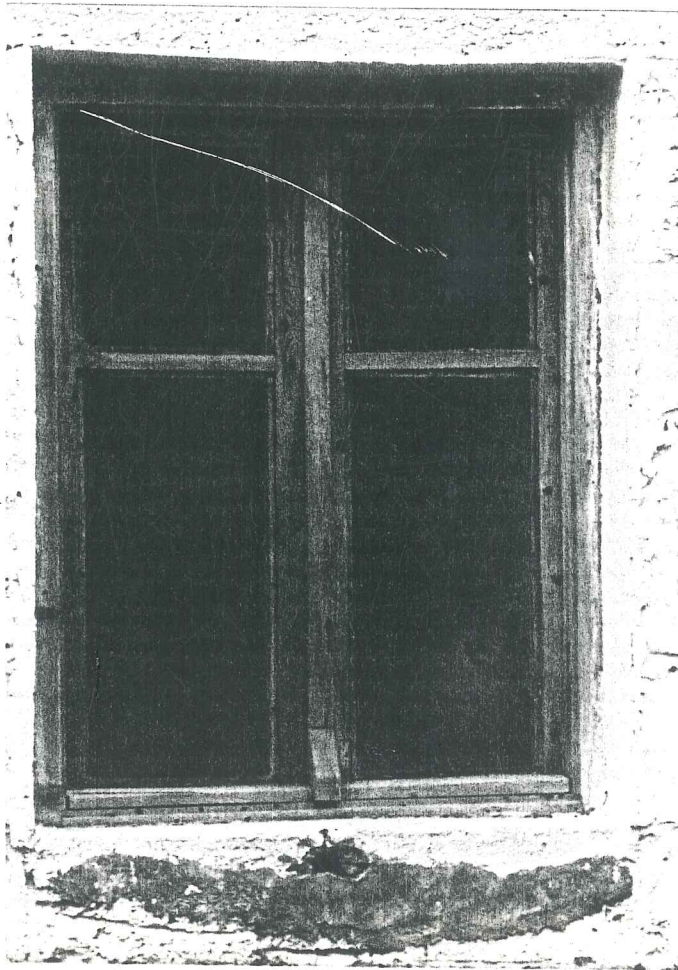
GEÇMELİ AHŞAP KEPENKLER

PENCERE DEMİR PARMAKLIK ŞEKL.

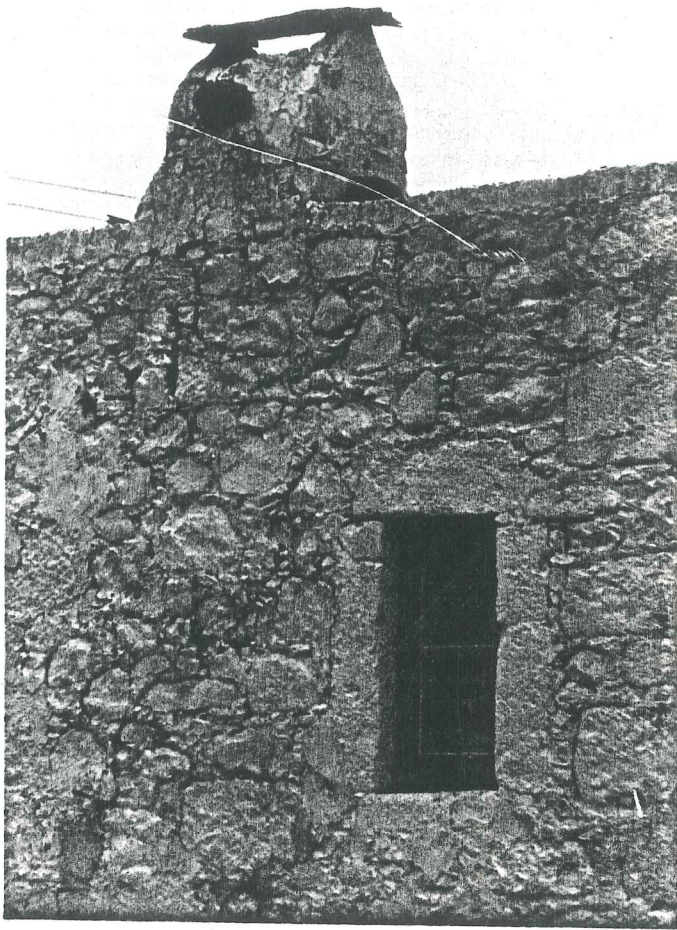

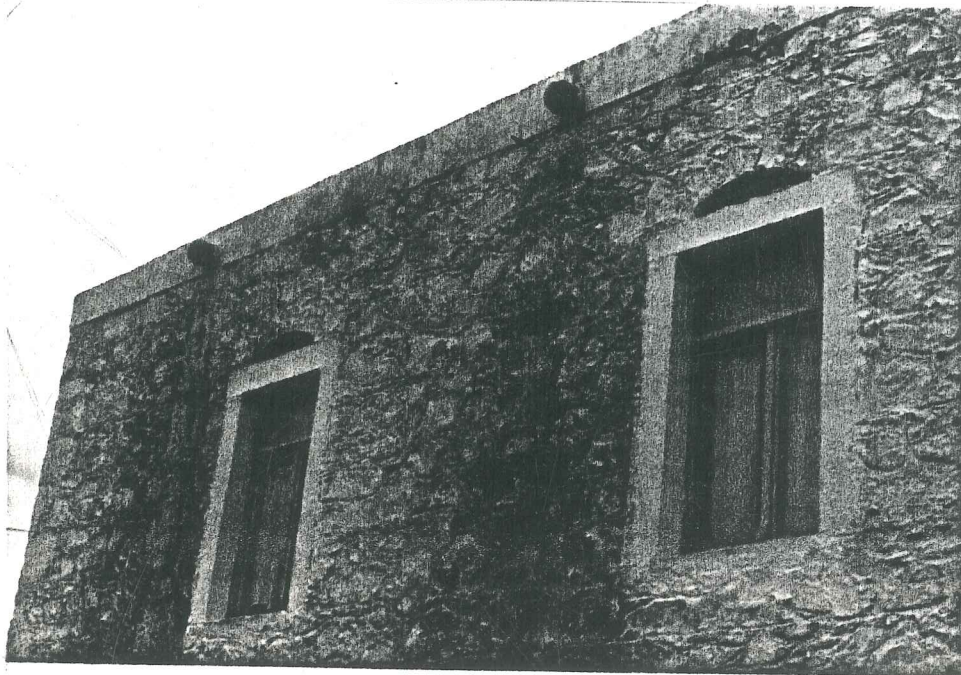
TEK PENCERE

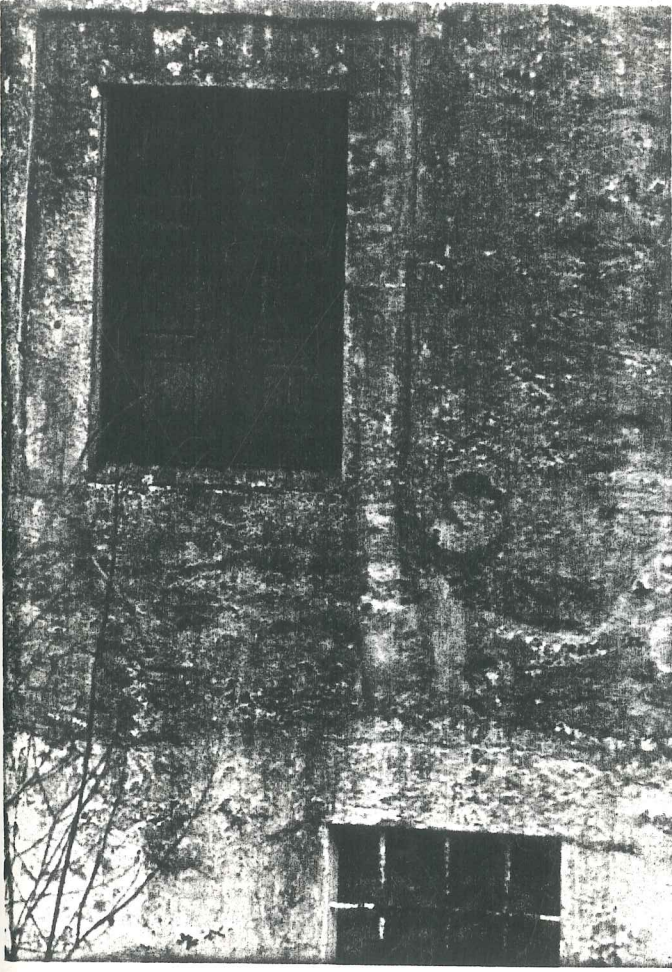
KANATLI PENCERE 92

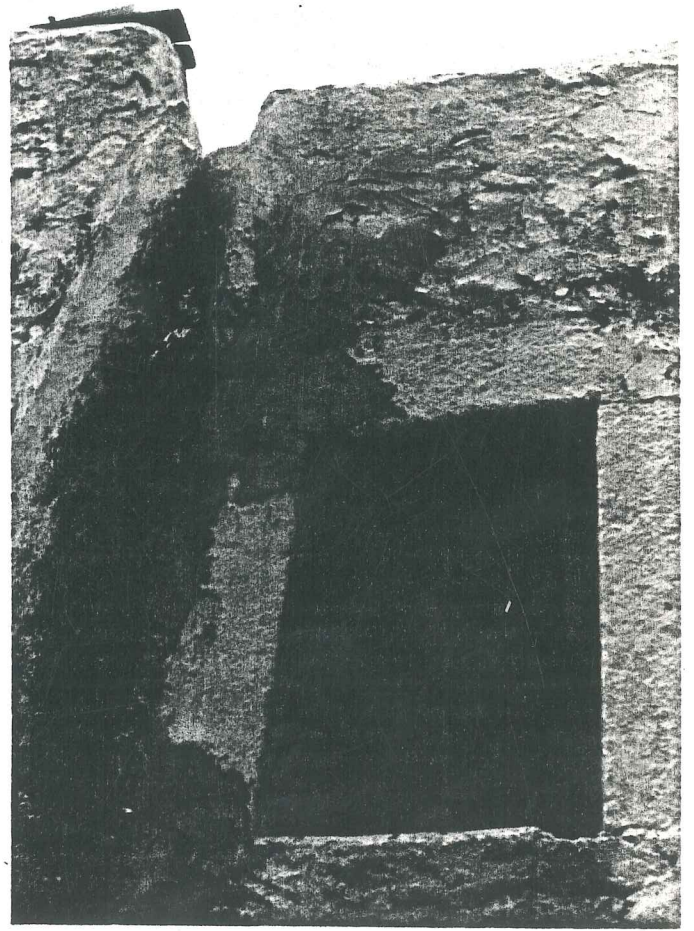
TEK PENCERE

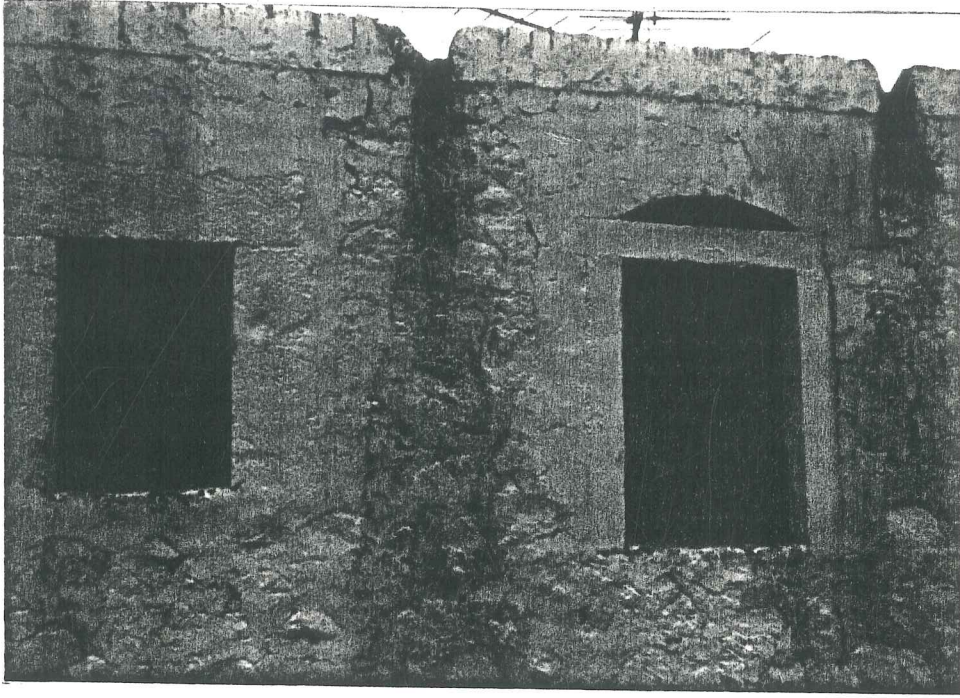
KANATLI PENCERE

GEÇMELİ AHŞAP KEPENK
ESKİÇEŞME SOK. NO:31

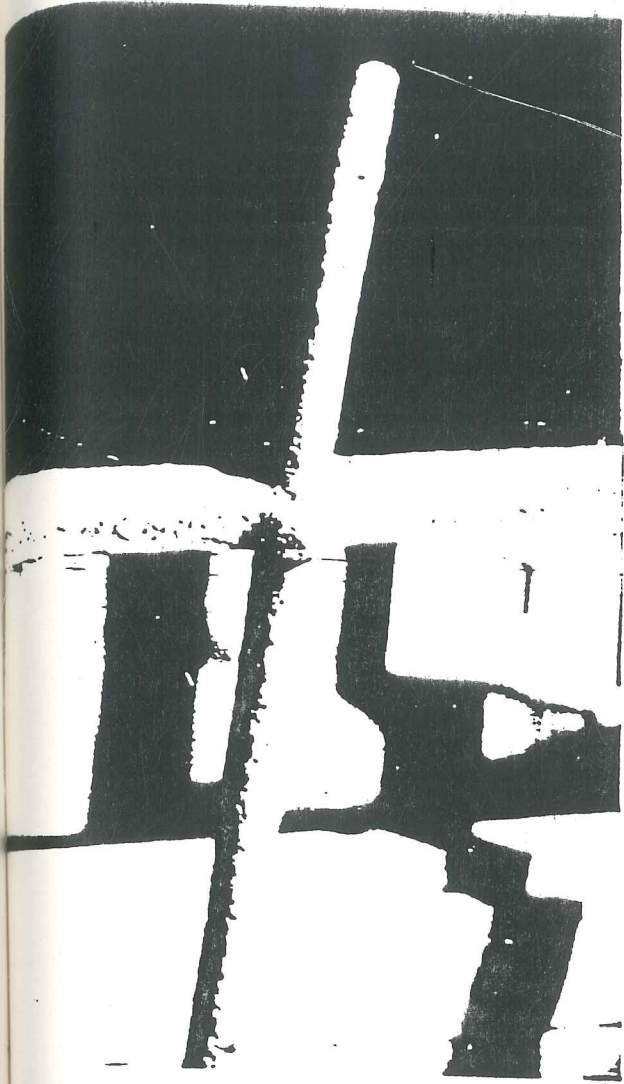
GEÇMELİ AHŞAP KEPENK
KULE SOK. NO:42

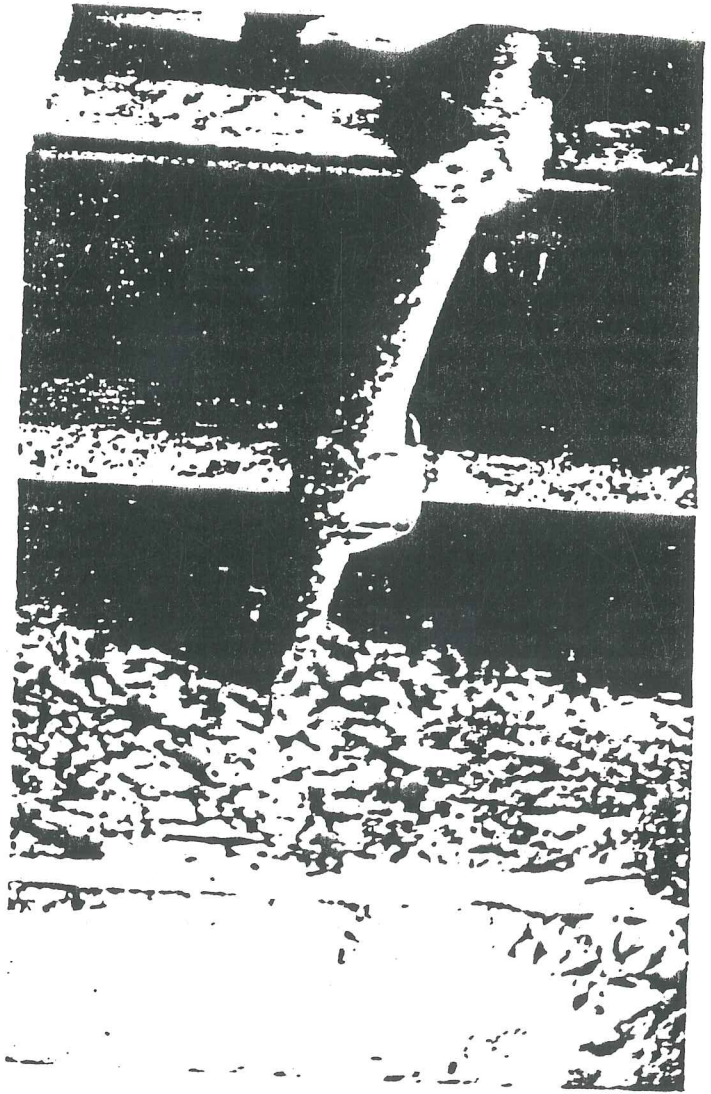
ÇAKMALI AHÇAP KEPENK

DEMİR PARMAKLIKLİ PENCERE

DEMİR PARMAKLIK DETAYI

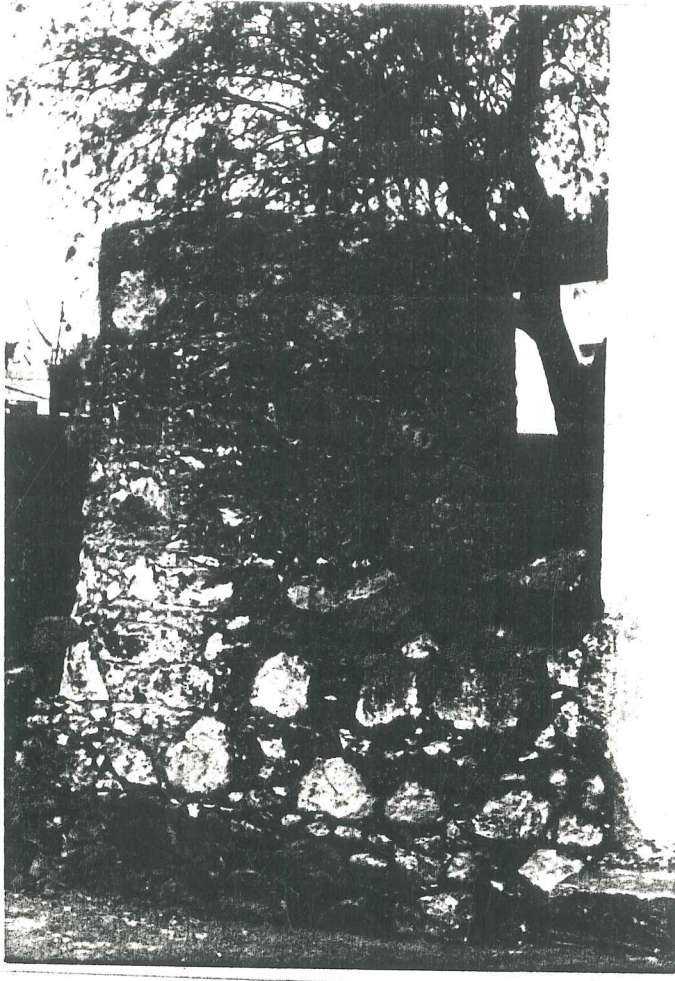
DEMİR PARMAKLIK DETAYI

3.2.2.3.6. Avlular

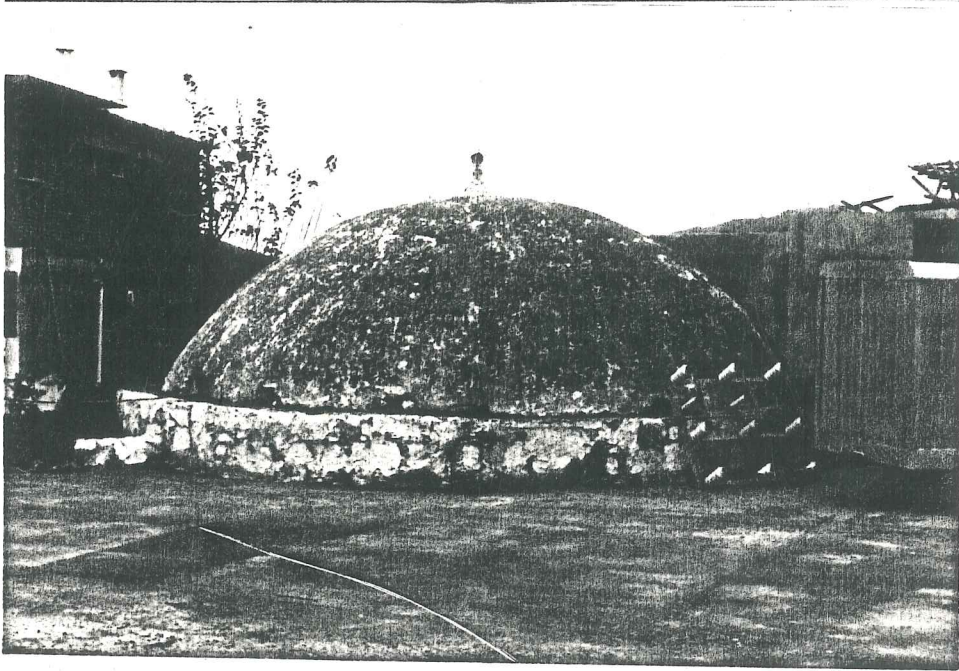
Turgutreis (Akçaalan) eski yerleşiminde, evlerin ana kitleleri sokak üstünde avlular ile sınırlandırılmıştır. Genelde her evde küçükde olsa bir avlu mevcuttur. Avlu duvarları yaklaşık 2 m. yüksekliktedir. Bu duvarlar korsan tehlikesine karşı, böyle yüksek tutulmuştur.

Genel olarak, taştan yapılmış olan avlu duvarları, beyaz badana ile boyanmıştır. Bu da avluların serin olmasına yardımcı olur. Sıcak iklim nedeniyle, yazın, yaşam genel olarak avluda geçer.

Evlerin hemen her türünde, ayak yolu avludadır. Genellikle bahçe duvarının kıvrılması yoluyla yapılmıştır. Avlular, genellikle kayrak taşı ile döşenmiştir.

BİR AYAKYOLU ÖRNEĞİ

BİR GÜMBET- ATATÜRK CAD.

3.2.2.3.7. Süslemeler

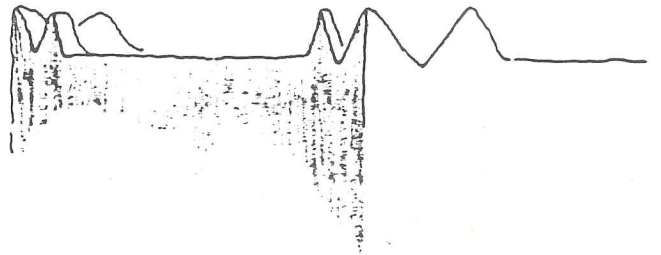
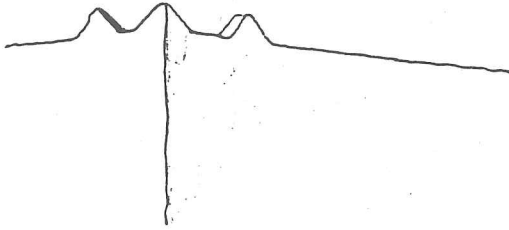
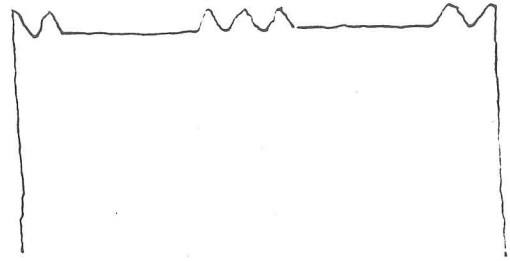
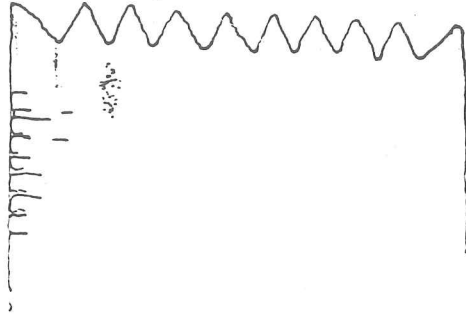
Genel olarak ahap süslemeler görülür. Pencereler de ahap kafes iilikleri, yapılardaki dilme, kiriş, trabzan kpetesi, babalar, pencere, kapı doğramaları kalın kesitli, pencere korkuluğu, kafesler, kepenkler ise ince ahap iiliğine girmektedir.

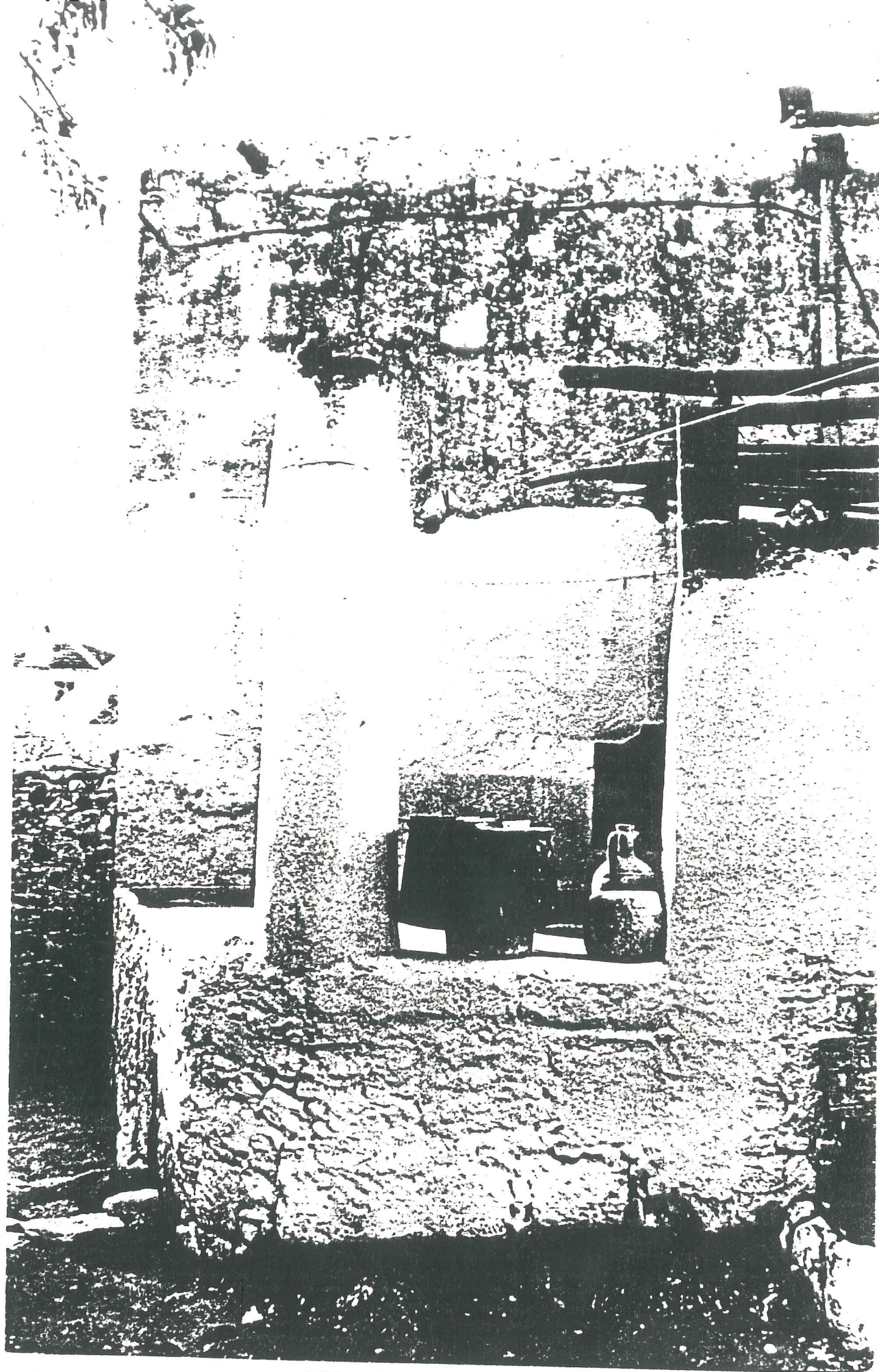
Ayrıca, damda kelere üçgen biçimli çıkıntılar da, ötedenberi bir ss ögesi olarak yapılmaktadır.

En önemli süsleme ççeklerdir. Beyaz duvarlardan sarkan mor konsolos ççekleri, zakkum ve başka ççekler.

Duvarlardaki ta işçiliği, sivri tepeli bacalar hep birer, süsleme olarak görülür.

CATI SEKİLLERİ

3.2.2.3.8. Merdivenler ve diğer yapı elemanları

Merdivenler genel olarak ahşaptan yapılmıştır. Rıhtlar 20-25 cm. arasındadır. Basamak genişliği 21-27 cm. arasındadır. Ev tiplerinde de açıklandığı gibi Merdivenlerin Planlamada yerleri kullanıcıya ve malzemeye göre değişir.

Örneğin Musandıralı evlerde bir merdivenle 160 - 180 cm.yükseklikteki oturma yerine çıkılır. Oradan bir merdivenle 100-120 cm. yükseklikteki musandıraya çıkılır. Böylece merdivenler yüklüğün iki yanında yer almış olur. Yani, merdiven bir yanından duvara, diğer yanından ahşap yüklüğe yaslanmış olur.

Sakız türü evlerde odalar ayrılmıştır. Girişin karşısında taş duvara yaslanmış merdiven bulunur.

Kule evlerde merdiven açıktadır. Yarım katlardan oluşan kule evlerde, katlarda ahşap merdivenlerle bağlantılar kurulmuştur. Avlu merdivenleri, genellikle taştan yapılmıştır. Çoğunlukla merdiven rıhtları yüksek tutulmuştur.

3.2.2.3.9. Döşeme, tavan kaplamaları

Döşemeler genellikle ahşaptan yapılmıştır. Ara döşemeler (ki ravat, orta taban) yaklaşık 40 cm. aralıkla yerleştirilmiş, dilmeler üzerine bir parmak (2,5) cm. kalınlığındaki tahtalardan yapılmıştır.(1)

Duvarlar bölümünde anlatıldığı gibi, bu dilmeler ya duvar örülürken konur, ya da elde dilme yoksa duvarda, dilmenin gireceği yuva bırakılır. Karşı duvarda, dilmenin öteki ucunun geleceği yerde, duvarın bütün enince delik bırakılır. Böylece sonradan gelen dilmenin bir ucu, bu delikten duvar kalınlığınca geçirilip, sonradan da karşı duvardaki yuvasına doğru çekilerek oturtulur. Dilmenin ilk geçirildiği deliğin dışta açık kalan ucu sonradan kapatılır. Dilmeler, yer evden, alttan gözükür biçimde kalırlar.

Yer evi döşemesinde taş kullanılır. Yassı, büyük yüzeyli, 4-7 cm. kalınlıklı olan kayrak taşları genellikle avlu döşeme kaplaması olarak kullanılır.

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.128

3.2.2.4. Yapı Malzemesi Kaynakları

Turgutreis evinin yapımında kullanılan gereçler şunlardır: Taş: Temelin, duvarların, yer evi döşemesinin yapılmasında, avluların kaplamasında kullanılır. Kapı, pencere kenarlarında (söve, lento, denizlik, eşik) kullanılır. Milas yolunda Yokuş-başı'nın ötesinden, Yalıkavak ötesinde Küdür denilen yerden, Manastır üstündeki dağdan getirilir.

Kapı, pencere için takım olarak yontulur, satılırlar. Rodos'tan küfeği taşı da getirtilirmiş, (özellikle cami kubbeleri için). Taşın, ocaktan çıkarılırken, yassı, büyük yüzeyli, 4-7 cm. kalınlıklı olanları "kayrak taş" olarak ayrılır, genellikle avlularda döşeme kaplaması olarak kullanılır. Önceleri, deveyle, daha sonra arabayla, şimdilerde kamyonla taşınırlar. Eski çağ yapılarından da pek çok taş kullanılmıştır.

Toprak: Evin yapılacağı yerden-ev yatağından, ya da önünden kazılarak sağlanıyor. Duvar, döşeme, dam yapımında kullanılıyor.

Aktoprak: (Porselen toprağı). Harç yapımında kum yerine kullanılıyor. Bodrum'da Bitez'de narenciye bahçelerinden, kuyular kazılarak derinden, Müskebi (Ortakent) de yüzeyden sağlamak olanağı var. Kum kullanılmasının, ak toprağın azalmasından, sağlanmasının zorlaşmasından sonra başladığı söyleniyor. Çok ince kum gibi olanı işe yaramıyor.

Dr.Müh. Ayhan Acatay'ın incelemesine göre, aktoprak, arı ve köşeli danelerden oluşmuş silis kumudur. Sıkışma yönünden ve sıva kumu olarak 'kusursuz' denilebilecek bir granülo-metrisi vardır.(1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.118-120

Kum: Harç yapımında kullanılıyor. Çok yağmur yağdığına dere kumu bulma olanağı var. Dere kumu çok yuvarlanmadığı için 'ısrırgan' oluyor. Bu yüzden, örneğin, deniz kumundan, (tuzundan yıkanmış olsa bile) daha iyi.

Kum, Milas'dan, Kemer'den getiriliyor. Bunlar arasında da Kemer kumu tutuluyor. Gene de genellikle (tutumsal nedenle) deniz kumu kullanılıyor. Deniz kumu yıkanmadığında, tuzlu olduğundan, çiçeklenmeye yol açıyor.

Kireç: Harç, badana yapımında kullanılıyor. Milas'dan, Kemer'den sönmemiş olarak getirilir. Bilinen yöntemlerle yapıyanında söndürülür. En iyi kireç, Adağzı denilen yerde yakılanı imiş. Oradan eşekle, deveyle getirilirmiş.

Geren: Düz damların yapımında kullanılan bir tür toprak. Mora yakın bir rengi var. Mumcular'dan daha ötede Üçpınarlar'dan getiriliyor. 1-2 m. derinden kazılarak çıkarılması gerekli.

Yüzeyden alınan, güneşten bozulmuş, içine ot karışmış oluyor. Geren, yayılıp ısladığında, üzeri kaymak bağliyerek, su geçirimsiz bir tabaka oluşuyor. Dr. Müh. Ayhan Acatay'ın incelemesine göre, Geren, düşük plastisiteli silt özelliğinde, şişleşme artığı bir kil. Atterberg limitleri LL:32.3 PL-23.2 bulunmuştur. Çok iyi sıkışma özelliği vardır.

Ahşap: Tahtacılar, dağdan, elbıçkısıyla bıçılmış olarak getiriyorlar. En çok kullanılanı çıralı çam. Özellikle dilmelerin özlü(çıralı) olmasına özen gösteriliyor. Finike'den katran da getiriliyor. Katran, gevrek bir ağaç. İnce işçilik istiyor. Kaplama olarak kullanılanlar içinde bir de Paradı ağacı var. Katrangibi sağlam, daha beyaz. Kabuğu soyularak kullanılıyor. Her türlü ahşabı eskiden tahtacılar getirip satarlarmış.(1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatında
Bir Örnek, Bodrum-İs-
tanbul, Türkiye Tur-
ing ve Otomobil Kuru-
mu, s.120-121

Belirli ölçüler saptanmış. Tahta, (2,5'luk) bir parmak kalınlığında (2,5 cm.) aşağı yukarı bir karış genişliğinde (18-20 cm.) oluyor. Dilme 14x7-8 cm. kesitindedir. Boylar hep o da genişliğine uygundur.

Demir: Kapılarda, pencerelerde, yapıyla ilgili başka yerlerde kullanılan demir aksam, öteden beri, Bodrum çarşısında yapılıyor.

Cam: Ancak 40-50 yıldır pencerelerde kullanılıyor. Pencereler daha önce yalnızca ahşap kapaklı yapılıyorlar.

Tuz: Toprak ve deren içindeki otları öldürmekte, toprağı çoraklaştırmakta kullanılıyor. Milas yolunda, Dörttepe'deki bir tuzladan geliyor, ya da tuz için, deniz suyu kullanılıyor.

Tuğla: Daha çok 1950'den sonra kullanılmıştır.

Pişmiş toprak: Damda, akıntının dışa verildiği yerde, suyu duvar yüzünden uzaklaştırmak için kullanılan çörtlen, (yerli ustalar çöplen, çörtlen diyorlar) pişmiş topraktan yapılır. Bardakçılar yapıyor. (Bardak, testinin o yöredeki adıdır) Bir de çevreden toplanan kiremit kırıkları, dövülerek, havuzların iç sıvalarınının yapımında kullanılıyor.

Çimento: Cene son yıllarda kullanılmaktadır. Son yıllarda deren üzerine 1-1.5 cm. kalınlıkta çimento harç yaptıkları da oluyor.

Erişte: Dam yapımında kullanılan bir deniz bitkisi. Çakıl üstünde yetişen yeğleniyor. Deniz içinde kesildikten sonra kıyıda kurutuluyor. Kolay kolay kurumuyor ama hiç olmazsa yaşlılığı gideriliyor. Çok kuru da kullanılmıyor, böyle olduğu zaman azıcık sulanıyor.(1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından
Bir Örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, s.122-23

Kargı: Damda, dilmelerin üzerini kapatmakta, bir parmak kalınlıkta olanları kullanılır. Daha kalın kullanılmaz.

Acı çalısı: Damda kullanılır. Dilmeler üzerine yapılan kaplamadan (tahta ya da kargı) sonra serilir. Zakkuma benzer, çok yapraklıdır. Kimileri 'deli zakkum' da diyorlar.

Kuvalık: Deniz kıyısında yetişen uçları dikenli bir bitki, acı çalısı gibi damda kullanılır.(1)

Kiremit: Sakız evlerde yerli kiremit kullanılmıştır.

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından
Bir Örnek, Bodrum, İstanbul, Türkiye Turizm
ve Otomobil Kurumu,
s.123

3.2.2.5. El Aygıtları

Yapıda kullanılan el araçları şunlardır.

- Kazma
- Kürek
- Çekiç
- Mala
- Çekül
- Teneke (Su ya da zeytinyağ tenekesinin ağzı çıkarılır, bir kıyısına ahşap bir tutamak yapılır.)
- Su düzeci
- Su borusu (su düzeci yerine) (1)

(1) Selmin Başak ve Cengiz Bektaş

Halk Yapı Sanatından
Bir Örnek, Bodrum, İ-
stanbul, Türkiye Turin
g ve Otomobil Kurumu
s.124

3.2.2.6. Halı ve Kilimler, Mobilya ve diğler ev eşyaları

Turgutreis (Akçaalan) yöresinde dokumacılık pek gelişmemiştir. Halı ve Kilim daha çok Milas yöresinde yaygındır.

Köyde bir veya iki adet tezgah varsa da, bunlar dışa çalışmazlar. Yalnız Mindos (Cümüşlük) 'ta kilimcilik yapılır.

Tezgah bahibi de yöre halkından değildir.

Diğler ev eşyaları sade ve özentisizdir. Genel olarak ahşap kullanılır. Büyük minderler, ahşap sedirler, duvarlardaki süs eşyası olarak kullanılan kapların bulunduğu raflar, mobilyayı oluşturur.

Yaşam, genel olarak, mutfakta ve avluda geçer. Güzel olan eşyalar, sandıklar, yazmalar hep üst kata konur. Çoğunlukla perdeler el örgüsüdür.

3.2.3. Değişikliğe Uğramış Yapılar

Turgutreis (Akçaalan) yerleşmesinde yapılar, değişikliğe az uğramışlardır. Günümüzde bu tür küçük yerleşmelerin geleneksel ve biçimsel durumları büyük bir hızla değişmektedir.

Konut yapımlarında genellikle standart malzeme olan tuğla, briket, çimento, kiremit ve her iklimde kullanılan çeşitli malzeme ile, geleneksel yapılar giderek çağdaş görünümlere yönelmektedir. Çağdaş koşulların eski yapı dokusunu yoz bir şekilde etkilediği ve değiştirdiği, hemen hemen her kent ve kasabada rastlanan, betonarme yapılar ile kanıtlanmaktadır. Henüz köyleri etkilemese bile, kasaba ve kentler de modern malzeme ve onun getirdiği işçilik, geleneksel olandan çok daha kolay bulunabilmektedir. (1)

Yapılarda değişim, genellikle, tek tek evlerde yapılan onarımlarla olmakta ve giderek değişikliğe uğramış yapıların çoğalması ile karakteristik silüetler yitirilmektedir.

Önemli bir değişiklik, dışarıda olan ayakyolunun evin içine alınmasıdır. Bu da genellikle mutfak bölümünün bir köşesine uygulanır. Yaşamın geçtiği, mutfak daralmış olur.

Yüksek duvarlarla çevrili avlulara, ihtiyaç nedeniyle odalar ilave edilir. Ve sağır bir görünüm veren avlu duvarına bir pencere açılıp, tüm görüntü bozulur.

Eski dokuda, yaş oranı orta yaşın üzerinde olan, kuşak oturmaktadır. Gençler, yeni yapılarda oturmayı tercih etmektedir. Başka bir yeni yapıya geçme olanakları kısıtlı olduğundan, genellikle tek katlı yapılarda çatı toprağı kaldırılıp beton dökülür ve bir kat çıkılır.

(1) Dogan Kuban

'Türkiye'de malzeme koşullarına bağlı geleneksel Konut Mimarisi üzerine bazı gözlemler.' 'Mimarlık, Şehircilik ve Türkiye'nin Sorunları', İstanbul 1970 s.75

Bu kat oldukça çağdaş düşünülür. Orneğin, banyosu, mutfağı içinde olur. Bu da eski dokudaki evlerin, geleneksel mimari özelliklerini yitirmekte olduklarını gösterir.

Ancak bu değişime, son yıllarda, biraz dur denilmektedir. Yönetmelik ona göre düzenlenmiştir. Pencere, kapı oranları sabit tutulmakta, çatılar düz yapılmakta ve iki katın üzerine çıkılmamaktadır. Binanın beyaz boyanması ve bacaların yöresel mimariye uygun olması gerekmektedir.

3.2.4. Rahatsız edici Çevresel Ögeler

Turgutreis (Akçaalan) eski doku yerleşmesinde, rahatsız eden çevresel ögelerin başında, alt yapı eksikliği gelmektedir. Bundan sonra konuttan hoşnutsuzluk gelmektedir. Banyo, tuvalet, mutfak gibi temel gereksinmelere yanıt veren mekanların yetersiz oluşu, kullanıcı açısından büyük hoşnutsuzluk yaratmaktadır. Yaşantının tek düze olması ve hayvan barınaklarının yetersizliği rahatsız edici bir ögedir.

Turizm açısından gelişmekte olan bir yer olarak düşünülürse, büyük ve küçük baş hayvanların sokaklarda dolaşmaları hiç hoş değildir. Bu, trafik açısından da bir sorun teşkil etmektedir.

Yukarıda alt yapı eksikliğinden bahsetmiştik. Henüz kanalizasyon yapılmamıştır. Bu sorun, fosseptikle çözülmekte ise de başarılı olunamamaktadır.

Her gün bir yerde bir fosseptiğin taşması, alışılmış bir olaydır. Ayrıca, belediyenin, vidanjörlerinin fosseptikleri boşaltması sırasında çevreye yayılan koku turizm ve güncel yaşam içinde çok rahatsız edicidir.

BÖLÜM 4. Yöresel Mimari ve Turizm İlişkisi

Yöresel mimari, kabaca, bir yöreye özgü mekan düzeni anlamına gelmektedir. Bu mekanlar o çevrenin iklim ve diğer coğrafya verileri, etnik birimler ekoloji ve teknolojik süreçlerin etkisiyle biçimlenmiştir. Yöresel mimaride, yapılar, en azından halkın yaşama biçimini, kültürünü doğrudan yansıtmaktadır.

Yapılarda, yaşama, doğaya, çevreye bağlılık belirli olan bir özelliktir. Genelde ve ayrıntılarda her şey akılcı çözümlenmiştir.

İnsanlar, kendilerine, huzur bulacakları ortamları yaratmışlar ve burada huzuru, mutluluğu tatmışlardır. Özellikle, Türk Ulusu, egemen olduğu diğer uluslarla birlikte, Anadolu'da o güne kadar hiçbir toplumun başaramadığı ölçüde, kişi özüne uygun bir yaşam ortamı oluşturmuştur.

İnsan sağlığı ve toplum ekonomisi açısından, Türk kentlerinin doğru çözümlere sahip olduğu, şehircilik bilimi tarafından da kabul edilmiştir. İnsana verdiği önemi, konutlarda belirtmiş olan, eski Anadolu Türk yerleşimleri, bugün bile mevcutları her ne kadar yıpranmış ve bozulmuş olsa da o günlerin yaşamlarını; küçük bahçeleri, ev yaşamını gizli tutmaya çalışan pencereleri, iklim koşullarına karşı yapılan akılcı çözümleri, insani boyutları günümüze dek ulaştırılmıştır.

Mimari, sadece teknolojik bir olgu değil, kültürel bir süreçtir, bütünün parçalarından biridir ve çağdaş kültür yaratılmasında mutlaka katkısı olacaktır. Bu kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması büyük bir önem taşımaktadır.

(1)

(1) Figen Şahinoğlu (Sever)

Kuşadası ve civarında yöresel Mimari ve yapılan turistik tesisler üzerine bir Araştırma, 1982, s.183-84

Endüstri devrimi ile sanayileşme ve nüfus patlamasının sonucu olarak yerleşmemizde büyük değişme, gelişme ve deformasyonlar ortaya çıkmıştır. Ülkelerde kırsal alan, nüfusları kentlere kaymıştır. Bu değişme sonucu, iletişimin gelişmesi kentsel fonksiyonları büyük ölçüde etkilemiş, buna bağlı olarak mekanların gelişmesi, arazi kullanımına büyük değişiklikler getirmiş, yeni görüşler kazandırmıştır.

İnsanlık tarihinin ilk günlerinden beri, insanlığı daha mutlu eden çalışmalar, daima insan yararına diye yapılmış, kendini bu çalışma, ilerleme hırsına kaptıran insanlık, yaşadığı ortamı giderek kendi aleyhine bozmuş, kendisini mutsuz kılmıştır. Bunun yanında , hızlı kentleşmenin getirdiği yoğun çalışma düzeni, dinlenme ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Kişiler, yaşamak zorunda kaldıkları ortamlardan ayrılarak değişik yerler görmek, rekreasyon yolu ile kentsel yaşamdan uzaklaşmak istemişlerdir.

Kişilerin duyduğu bu özlem, turizm tanımını ortaya çıkarmıştır. Kişiler, dinlenmek veya ziyaret etmek amacı ile gittiği kent ya da ülkelerde tabiat güzelliği, folklor zenginliği arkeolojik ve tarihi eserlerin yanısıra kendi yaşadığı ve çalıştığı ortamdaki farklı mekanlar ve değişik yöresel değerler görmek isteyecektir.

Endüstri devrimi ile ortaya çıkan nüfus, teknolojik hızlı kentleşmelerin oluşmasına neden olmuş, toplumsal değişme hızlanmış, özellikle kentlerin eski kesimlerinde veya eski kent mekanlarında değişimler başlamıştır. Bu değişimde çoğunlukla yöresel değerler dikkate alınmamış ve bilinçsiz bir şekilde yanlış yık-yap sistemi oluşturulmuştur. Oysa günümüzde bütün bunlara cevap, tüm uygar Dünya'nın kabullendiği kentsel sit korunmasının yerleşmesi, eski kültür varlığının bu güne iletilmesi için yanlış Yık-yap sisteminin bırakılmasıdır.(1)

(1) Figen Şahinoğlu (Sever)

Kuşadası ve civarında yöresel Mimari ve yapılan turistik tesisler üzerine bir Araştırma, 1982, s.184-85

Bugüne dek, genellikle yapılar, tek tek ele alınarak kısıtlı çalışma olarak kalmış anıtlara, tarihi delil olarak bırakılmıştır. Mimarlar, gelişen şehirciliği eleştirerek, şehir plancılığında hatanın, insan ölçüsü dışına çıkılmasından kaynaklandığında birleşmişlerdir.

Dünya'nın içinde bulunduğu kültür bunalımı nedeni ile bu bunalım sanatın çeşitli dallarında dışa vurmuştur. Önceleri bazı toplum ve ülkeleri etkileyen bu bunalım, günümüzde adeta insanlığın tümünü tehdit eder duruma gelmiştir. 1960 sonrası endüstri toplumu, bütünlüklerini, sürekliliklerini, özgürlüklerini kaybetmiş insan kümelerini oluşturmaktadır. Yarı endüstrileşmiş toplumlarda, kendi kültürel simgesini yaratmamak diye açıklanabilecek bir yozlaşmanın içine düşmüşlerdir.

Tarihsel sürekliliği en iyi şekilde sağlayabilmek, bizden önceki yaşamın özelliklerini, yapı tekniklerini gereğince değerlendirmek için, anıtların korunmasına önem verilmiştir. Geçmişten kalanların ve yeni yapılarınbağdaşması gereğinin, bugünkü mimarlık ve şehir plancılığının esaslarından olduğu kabul edilmiştir.

Ülkeler, özellikle turizmden ötürü, anıtları bir gelir kaynağı olarak düşünmüşlerdir.

Geçmişten sadece beğeni yaratmak için değil, yeni şehir gelişmelerinde eski ile yeniyi bağdaştırarak korumak gereklidir.

Bulgaristan uzun yıllar konut gereksinmesi için kullandığı eski Türk evlerini, topluca onarıp, gerek müze kent, gerek konut, gerekse kültürel turistik hizmetlere vermiştir. Filibe,Avratalan,Gabrova,Melnik,Silven,Gradez,Katonişte,Kotel,Tırnova,Kazanlık,Arbanassa,Nessebat,Ruşçuk,Burgaj,Veliko (1)

(1) Figen Şahinoğlu (Sever)

Kuşadası ve civarında yöresel Mimari ve yapılan turistik tesisler üzerine bir Araştırma,1982,s.185-86

gibi kent ve kasabalar tarihsel çevrenin özenle korunduğu yerler durumuna gelmişlerdir. Ahşap konut Mimarisinin en güzel örneklerini yeniden düzenlenerek, oturulur hale getirilirken bir kısım konutlar ise, otel, pansiyon, lokanta, klüp olarak yaşama katılmışlardır.

Yugoslavya'nın Mostar ilçesinde eski Türk evleri, çarşısı ve Osmanlıların yaptığı Mostar Köprüsü turistlere gösterilen ilk yerlerdir.

Bunun yanında İtalya'nın turizm yönünden önemli merkezlerinden biri olan Venedik'te eski yapılar dış görünüşleriyle eskiyi aynen yaşatmakta, iç kısımlarda değişikliğe izin verilmektedir. Nüfusu 8 milyonu aşan Londra'da yüzbinlerce eski yapı halkın geleneklerine bağlı olmalarından başka, eski konut ölçülerinin insan gereksinmesine uygunluğu ve yapı kapitalinin saklanması amacı ile korunmaktadır.

Yunan adalarında ise , köyler bozulmadan korunmakta, turizmle yönelik amaçlarla kullanılmaktadır. Fransa'da Colmar tarihsel çekirdeği korumakta ve turizm gelirlerini bu sebeple arttırmaktadırlar . Fakat çekirdek çevresinde oluşan modern yapılar bu görüntüyü bozmaktadır.

Bütün ülkelerde tek yapılan, eski saraylar ve şatolar otele dönüştürülüp kitle turizmine açılmaktadır. Hızlı kentleşmenin insan yaşamındaki etkisi nedeni ile ortaya çıkan dinlenme ihtiyacının, kişinin bulunduğu kent ya da ülke dışına çıkarak karşılanması, içinde yaşadığı ortamdan uzaklaşarak çevresinde olmayan yeni şeyler, farklı kültürler, değişik kişiler, farklı yerleşim biçimlerini görmek istemesi, ülkelerin başkalarından farklı olan ve kendi özünü, geçmişini yansıtan eski yapılarına, yerleşimlerine önem vermesine neden olmuştur.(1)

(1) Figen Şahinoğlu (Sever)

Kuşadası ve civarında yöresel Mimari ve yapılan turistik tesisler üzerine bir Araştırma, 1982, s.186-87

Eski dokuların korunması, turizm amaçlı kullanılması, turizme yeni bir kaynak oluşturmuş, bu olgu da turistin amaçlarından kaynaklanmıştır. Ülkemizde hızla yitirmekte olduğumuz ve yerine aynı değerde yenilerini koymakta başarılı olmadığımız kaynakların bakım ve korunması için çaba göstermekte geciktiğimiz açıktır. Doğal ve tarihi değerleri açısından önemli verileri olan yurdumuzda, bu konuda etkin uygulama atılımları henüz istenilen düzeye ulaşmamıştır. Doğal ve tarihi çevrenin yitirilmesi ile ortaya çıkacak boşluğun insanlık ve kültür açısından doğru değerlendirilmesi gerekir.

Coğrafi güzellikleri, tarihi çekiciliği ve uygun iklim değerleri ile turistin ilgisini çeken ülkemizde başlayan, turizm hareketi hızlı bir şekilde yozlaşmakta, köy ve kentlerimiz modern mimari anlayışı ile yapılan yapılarla dolmaktadır. Tüm ülkelerde, yaygın bir görüşe göre, tarihi çevreler turistik çekim yarattığından turizm politikalarında maksimize edilen girdilerdir. Türkiye'deki turizm politikasında ise, bu görüşün etkisi ile tarihi sitin yerinin belirlenmesi gereklidir.

Yapı birimleri ,sokak dokusu ve perspektifleri eski kent yerleşim imajı,turistik açıdan çok çekicidir. Hızlı kentleşme gösteren ve yapılaşmada yoğunluk abartmalarına kaymış bir kent için çok olumlu bir çevresel denge unsurudur. Bu potansiyeller, planlamalar ile değerlendirilebilir.Bu planlamadaki amaç ise,tarihsel çevrenin gerekli turistik işlevlerle donatılarak turizme açılması,tarih,kültür ve yöresel çevre değerlerinin korunması,tarihsel çevre sunusu ile güncel yaşam gereksinmelerini en aza indirmek, olmalıdır.(1)

(1) Figen Şahinoğlu (Sever)

Kuşadası ve civarında yöresel Mimari ve yapılan turistik tesisler üzerine bir Araştırma,1982,s.187-89

4.1. Turizmin Turgutreis (Akçaalan)'e Etkileri

4.1.1. Arazi Kullanımına Etkisi

İçinde bulunduğumuz hızlı gelişme döneminde Turgutreis'te turistik doğal değerlerin korunmasının yanı sıra kullanma ve yerleşme yerlerinin saptanması zorunluluğu belirlemiştir.(1) Halen yürürlükte bulunan İmar Yasası ile, tarım alanlarının korunmasına dikkat edilmiş, sahil şeridi turizme dönük faaliyet alanları haline getirilmiştir. Turizm faaliyet alanlarında da genellikle %25 inşaat izni uygulaması ile yeterli yeşil alanların bırakılması sağlanmış, kötü yapılaşma önlenmiştir.

Ancak, gelişme potansiyelini saptayarak, geniş kapsamlı düzenleme ve gelişme önerileri getirmek gerekmektedir. Turistik yörelerin planlanmasında kaynakların ortaya konması, kullanış tür ve sürelerinin belirlenmesi, kullanıcılar ve işleticiler yönünden dikkat edilmesi gereken esasların bilinmesi gerekmektedir. Bu noktalar köy'ün gelişme potansiyelinin saptanmasında önemli rol oynayarak, yerleşim alanlarını belirleyecektir.(1)

(1) Figen Şahinoglu (Sever)

Kuşadası ve civarında yöresel Mimari ve yapılan turistik tesislerin üzerine bir Araştırma,1982,s.43

4.1.2. Turizmin Sosyal Yaşama Etkisi

Turizm nedeniyle hizmet endüstrisinde gelişme, şehirleşme ve daha iyi ulaşım olanakları, bu bölgede yaşayanların sosyo-kültürel değişimlerine neden olmuş, yavaş yavaş değişik kültür ve yaşam biçimlerine alışılmaya başlanmıştır. Bölgede tutuculuk yok denecek kadar azalmış, giyimlerinde, turiste karşı davranışlarında, zevklerinde, değer yargılarında ve hatta şivelerinde değişmeler olmuştur.

Bunların yanısıra turizm, suni fiyat artışları, fiatlarda istikrarsızlık ve arsa spekülasyonunu getirmiştir.(1)

(1) Figen Şahinoglu (Sever)

Kuşadası ve civarında yöresel Mimari ve yapılan turistik tesisler üzerine bir Araştırma,1982,s.44

BÖLÜM 5. Genel Değerlendirme

Kendine özgü mimarisi ile ün yapan Bodrum ve yarımadasındaki yapılanma koşulları binlerce yıllık Ege uygarlığının sentezi sonucunda doğmuştur. Bu yarımada içersinde Turgutreis (Akçaalan), yöresel mimariyi en iyi biçimde yansıtan yerleşmelerden biridir. Gelişmesi çok yavaş olduğundan henüz bozulmamış bir yerleşmedir. Değişikliğe uğramış birçok yapı olmakla birlikte eski dokunun hakim olduğu bir bölgedir yarımadanın. Tüm yapılar ölçü ve nitelikleri yönünden belirgin özelliklere sahiptir. Bu özellikler bütün yapılarda olduğu için görünümde bir bütünlük sağlanmış bulunmaktadır. Toprak damlı beyaz evler sık bir yerleşim dokusu meydana getirmekte ve mimari niteliğini korumakta olduğundan orjinal bir tatil köyü görünümü vermektedir.

Bugün Bodrum'da eski dokuyu koruma çalışmaları başlamış bulunmakla beraber yakın geçmişte gerçekleştirilmiş olan yapılar, bu güzelliğin içinde farkedilen çirkin birer görünümdürler. Şimdi yörede çalışan, sürekli denetim yapan yeni kurumlar geliştirilmektedir.

Ancak Turgutreis (Akçaalan) bu denetimin dışındadır. Bodrum'la bir bütün olarak görülmemekte, denetim bu bölgeye pek girmemektedir. Korunmaya alınan birkaç yapı dışında, tüm eski doku sahipsizdir. Turgutreis Belediyesinde denetimi yapacak yetkili bir mimar bulunmamaktadır.

Bu şartlarda biz mimarların bu yapıları çok iyi inceleyip, yeni tasarımlarda birer ışık olarak görmemiz gerekir.

Eski dokuyu bozmayan, incitmeyen yeni yapılar düşünülmelidir. Her şeyden önce bu bölgeyi tanımalı, gerçek anlamda yaşamalıdır.

Bu görev yalnız mimarların değildir. Mimarlık dalı dışından gelenlerde olabilir. Bu yolda gelişimini tamamlamış kişilerden bir denetim kurumunun oluşturulması, bu kurumun bir süzgeç görevi üstlenmesi gerekir.

Şu ana değin çıplaklığı ile gelişmemişliği ve bu yüze den değ-

şikliğe uğramamışlığı ile kendini korumuş olan Turgutreis (Akçaalan), artık bozulmaya başlamıştır. Bu yüzden yukarıda bahsettiğimiz kurum bir öneri olmakla kalmayıp ivedilikle uygulanmalıdır.

KAYNAKLAR

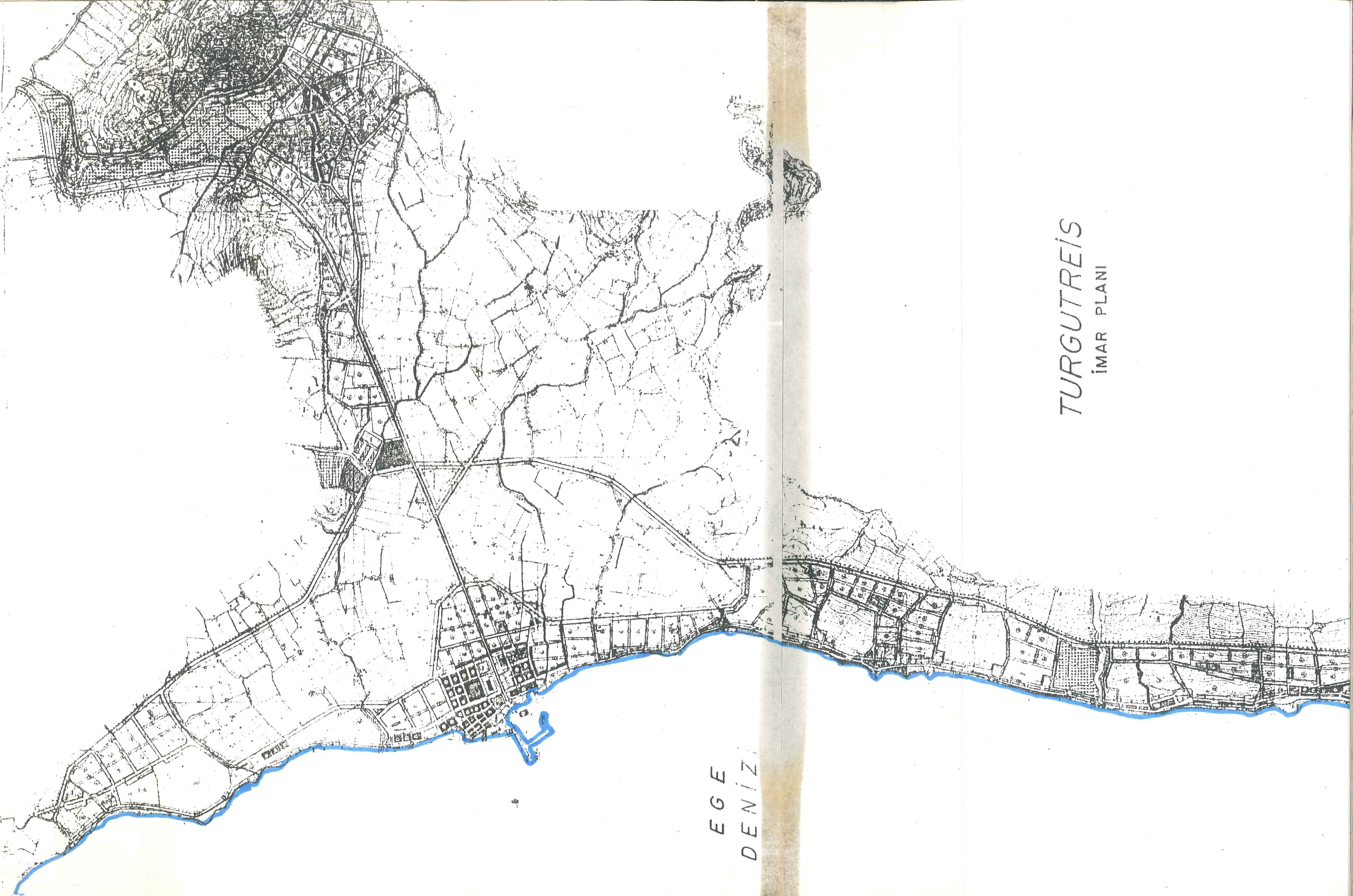
- ACAROĞLU, İ, Gümüşlük Yerleşim Projesi, Apu. Mühendislik
Müşavirlik L.T.D Ş.T.İ. Ankara. Haziran 1980
- BAŞAK, S ve BEKTAŞ, C, Halk Yapı Sanatından Bir Örnek
Bodrum, İstanbul, Türkiye Turing ve Otomobil
Kurumu
- BODRUM GÖZLEM İSTASYONU
- HÜRRIYET TARİH ARAŞTIRMA GRUBU, 100 Ünlü Türk, Hürriyet
Gazetesi Yayınları 1971
- KUBAN, D, Türkiye'de Malzeme Koşullarına Bağlı Gele-
neksel Konut Mimarisi üzerine bazı gözlemler
"Mimarlık, Şehircilik ve Türkiye'nin Sorun-
ları" İstanbul, 1970
- ORMAN BAKANLIĞI ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLİ PARKLARI
DAİRESİ, Halikarnassos Sahil Milli Parkı, Haziran 1971
- ŞAHİNOĞLU (SEVER), F, Kuşadası ve Civarında yöresel Mimari
ve yapılan Turistik Tesisler Üzerine Bir Araştır-
ma. 1982
- TURGUT REİS BELEDİYESİ, İmar Raporu 1967
- TUNÇAY-M, Bodrum Arkeolojisi, Bodrum, 1985
- TUNÇAY, M, Ortaklaşa dergisi, Eylül, 1984
- T.T.B. TURİZM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ FİZİKSEL PL. DAİRESİ, Batı Türkiye
Fiziksel Turizm Gelişme Etüdü, Ankara, 1968

ÖZGEÇMİŞ

AD -SOYAD -DOĞUM : Mualla Yazman 1959

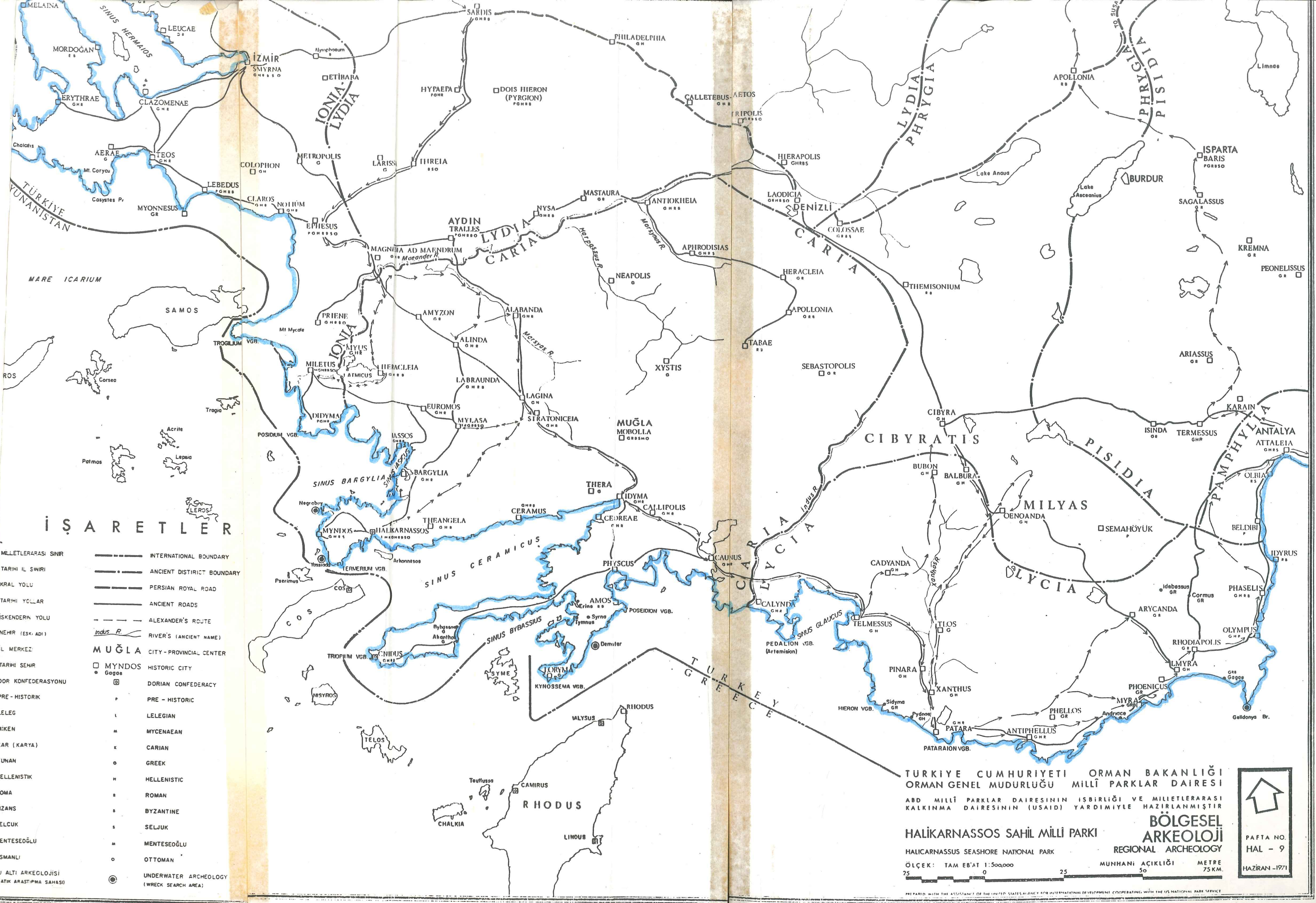
ÖĞRENİM :Büyükada İlkokulu 1970, (İlk)
Üsküdar Paşakapısı Ortaokulu 1976 (Orta)
Yıldız Üniversitesi 1983, (Yüksek)

ÇALIŞMALAR :Büro D
Öztekin Mimarlık Bürosu

TURGUTREIS
İMAR PLANI

EGE
DENİZİ

İŞARETLER

MİLLETLERARASI SINIR	— — — — —	INTERNATIONAL BOUNDARY
TARİHİ İL SINIRI	— · — · — · —	ANCIENT DISTRICT BOUNDARY
KRAL YOLU	— — — — —	PERSIAN ROYAL ROAD
TARİHİ YOLLAR	— — — — —	ANCIENT ROADS
İSKENDERİN YOLU	- - - - -	ALEXANDER'S ROUTE
NEMİR (ESKİ ADI)	<i>Indus R.</i>	RIVER'S (ANCIENT NAME)
İL MERKEZİ	MUĞLA	CITY - PROVINCIAL CENTER
TARİHİ ŞEHİR	□	HISTORIC CITY
DÖR KONFEDERASYONU	⊠	DORIAN CONFEDERACY
PRE - HISTORİK	⊞	PRE - HISTORIC
LELEG	⊟	LELEGIAN
MIKEN	⊠	MYCENAEAN
KAR (KARYA)	⊡	CARIAN
YUNAN	⊙	GREEK
HELLENİSTİK	⊞	HELLENISTIC
ROMA	⊞	ROMAN
BİZANS	⊞	BYZANTINE
SELÇUK	⊞	SELJUK
MENTESEOĞLU	⊞	MENTESEOĞLU
OSMANLI	⊙	OTTOMAN
SU ALTI ARKEOLOJİSİ (BATIK ARAŞTIRMA SAHASI)	⊙	UNDERWATER ARCHEOLOGY (WRECK SEARCH AREA)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
 ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ
 ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
 KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR
BÖLGESEL ARKEOLOJİ
 REGIONAL ARCHEOLOGY
HALIKARNASSOS SAHİL MİLLÎ PARKI
 HALICARNASSUS SEASHORE NATIONAL PARK
 ÖLÇEK: TAM EB'AT 1:500,000
 25 0 25
 MUNHANI AKIKLİĞI METRE
 50 75 KM.
 HAZİRAN - 1971

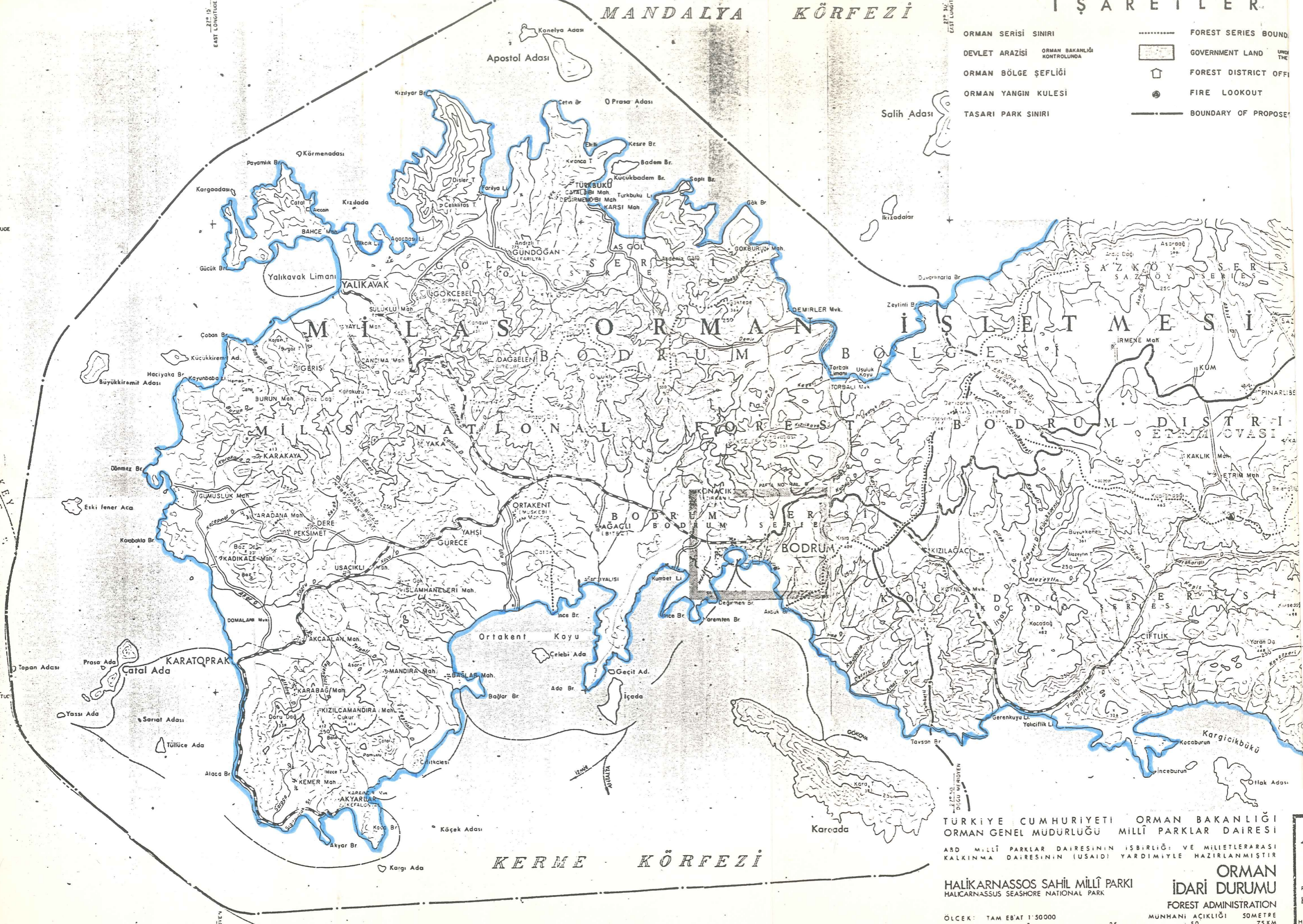

PREPARED WITH THE ASSISTANCE OF THE UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATING WITH THE US NATIONAL PARK SERVICE

MANDALYA KÖRFEZİ

İŞARETLER

- ORMAN SERİSİ SINIRI FOREST SERIES BOUNDARY
- DEVLET ARAZİSİ GOVERNMENT LAND
- ORMAN BÖLGE ŞEFLİĞİ FOREST DISTRICT OFFICE
- ORMAN YANGIN KULESİ FIRE LOOKOUT
- TASARI PARK SINIRI BOUNDARY OF PROPOSED

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ORMAN BAKANLIĞI
 ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ MİLLÎ PARKLAR DAİRESİ
 ABD MİLLÎ PARKLAR DAİRESİNİN İŞBİRLİĞİ VE MİLLETLERARASI
 KALKINMA DAİRESİNİN (USAID) YARDIMIYLA HAZIRLANMIŞTIR

ORMAN İDARİ DURUMU
 FOREST ADMINISTRATION

HALIKARNASSOS SAHİL MİLLÎ PARKI
 HALICARNASSOS SEASHORE NATIONAL PARK

ÖLÇEK: TAM EBAT 1:50000
 25 0 25 50 75 KM